

Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Jouko Högmander

© Metsähallitus 2006

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-470-5 (nidottu)
ISBN 952-446-471-3 (pdf)
100 kpl
Paintotalo Casper Oy, Kurikka2006.

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2006
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	18.1.2005
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	2427/623/2003
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Kansallispuisto		
ALUEEN NIMI	Kurjenrahkan kansallispuisto		
NATURA 2000-ALUEEN NIMI JA KOODI	Kurjenrahka FI0200084		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Kurjenrahkan kansallispuisto perustettiin 1.1.1998. Se muodostuu kolmesta erillisestä osasta: Kurjenrahkan ja Lammenrahkan suurista keidassoista, joiden välissä on Savojärvi, Pukkipalon Lakjärvenrahkan ja Laidassuon suo- ja metsäalueista sekä Vajosuosta reunametsineen. Kansallispuisto sijaitsee yhdeksän kunnan alueella. Nämä kunnat ovat Yläne, Pöytyä, Aura, Turku, Vahto, Masku, Nousiainen, Mynämäki ja Lemu. Kansallispuiston pinta-ala on suunnitelman laatimisen ajankohtana 2625 ha. Kurjenrahkan kansallispuisto muodostaa pääosan samannimisestä Natura 2000 –alueesta, jonka pinta-ala on 3093 ha. Kansallispuistoon kuuluvat Varsinais-Suomen laajimmat vielä luonnontilaiset suot ja näitä ympäröivät metsät. Metsissä on jäljellä edustavia vanhan metsän alueita. Kansallispuistossa asuu vakituisesti yksi uhanalainen nisäkäs, kaksi uhanalaista lintua ja yksi uhanalainen kääpä. Kurjenrahkan kansallispuiston hoidon tavoitteet ovat: 1. Laajojen soiden säilyttäminen luonnontilaisina ja muuttuneiden soiden ennallistaminen 2. Vanhojen metsien säilyttäminen ja entisten talousmetsien palauttaminen luonnontilaisen kaltaisiksi 3. Harvinaisen ja uhanalaisen eliölajiston suojelu 4. Retkeilypalvelujen kehittäminen 5. Luonto-opetuksen mahdollisuuksien lisääminen Kansallispuisto on jaettu syrjä-, virkistyskäyttö ja rajoitusvyöhykkeisiin. Viimeksi mainittuja on puistossa neljä: Lammenrahkan rajoitusvyöhyke Yläneellä (liikkumiskielto 15.2.–15.7.), Kurjenrahkan länsiosan rajoitusvyöhyke (liikkumiskielto 15.4.–15.7.). Vajosuon rajoitusvyöhyke (liikkumiskielto 15.4.–15.7.), Laidassuon-Lakjärven rajoitusvyöhyke (liikkumiskielto 15.2.–15.7.) Suurimmassa osassa kansallispuistoa on liikkuminen vapaata, joskin reiteillä pysyminen on suositeltavaa. Puistossa on kuusi eri reittiä tai pidemmän reitin osaa. Näitä ovat: Kuhankuonon kautta länteen kulkeva reitti, Pukkipalon reitti, Suokullan reitti, Kuhankuonon lyhyt lenkki, Valkiaissaarenrahkan reitti, Savojärven kiertävä reitti Vuodelta 1381 on säilynyt varhaisin tieto Kuhankuonon rajapaikasta. Se on ollut tärkeä rajapaikka yli 600 vuoden ajan ja on tänäkin päivänä kansallispuiston suosituin nähtävyyshkohde. Kansallispuistossa on arvioitu olleen vuonna 2001 noin 20 000 käyntiä. Kansallispuiston portti rakennetaan kantatien 204 varteen, josta on myös suora pääsy retkeilyreiteille. Puistoon rakennetaan Savojärven etelärannalle Kurjenpesä-niminen luontotupa. Tämän lisäksi laavu- ja tulipaikkoja lisätään sekä puistoon kunnostetaan kolme varaustupaa. Kurjenpesän ja Kuhankuonon palveluvarustus toteutetaan siten, että sitä voidaan käyttää myös pyörätuolilla. Tämän suunnitelman mukaiset Kurjenrahkan kansallispuiston rakentamisinvestoinnit ovat noin 613 000 ja vuotuiset käyttökustannukset noin 45 000 . Puiston hoidon vuosittainen työpanos on arviolta noin 6 henkilötyökuukautta. Kansallispuiston toteuttamisella suunnitellulla tavalla ei arvioida olevan haitallisia vaikutuksia alueen arvokkaaseen luontoon. Vaikutuksia tullaan kuitenkin seuraamaan ns. LAC-järjestelmällä.		
AVAINSANAT	Kurjenrahkan kansallispuisto, hoito- ja käyttösuunnitelma, virkistyskäyttö		
MUUT TIEDOT	Hoito- ja käyttösuunnitelman on kirjoittanut Jouko Högmänder.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 1		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU)	952-446-470-5
		ISBN (PDF)	952-446-471-3
SIVUMÄÄRÄ	68 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Painotalo Casper Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2006
UPPDRAAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	18.1.2005
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	2427/623/2003
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	Nationalpark		
OMRÅDETS NAMN	Kurjenrahka nationalpark		
NATURA 2000-OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Kurjenrahka FI0200084		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Jouko Högmänder		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Kurjenrahka nationalpark		
SAMAMNDRA	Kurjenrahka nationalpark grundades 1.1.1998. Den består av tre separata delar: Kurjenrahka och Lammenrahka stora högmossar, myr- och skogsområdena Savojärvi, Pukkipalo, Lakjärvenrahka och Laidassuo mellan dem samt Vajosuo med sina randskogar. Det område där nationalparken är belägen tillhör nio kommuner. Dessa kommuner är Yläne, Pöytyä, Aura, Åbo, Vahto, Masku, Nousis, Mynämäki och Lemu. Vid den tidpunkt då planen utarbetas omfattar nationalparken 2625 ha. Kurjenrahka nationalpark utgör största delen av ett Natura 2000-område med samma namn som omfattar 3093 ha. Till nationalparken hör Egentliga Finland största myrar som fortfarande är i naturtillstånd jämte omgivande skogar. I skogarna finns fortfarande representativa områden med gammal skog. I nationalparken lever permanent en hotad däggdjursart, två hotade fågelarter och en hotad tickart. Målen för skötseln av Kurjenrahka nationalpark är: 1. Att bevara de vidsträckta myrarna i naturtillstånd och restaurera de myrar som förändrats 2. Att bevara de gamla skogarna och att återställa de tidigare ekonomiskogarna i naturtillstånd 3. Att skydda sällsynta och hotade organismarter 4. Att utveckla friluftsservicen 5. Att utöka möjligheterna till naturundervisning Nationalparken är indelad i avlägsna zoner, rekreationszoner och begränsningszoner. De sistnämnda är fyra i parken: Lammenrahka begränsningszon i Yläne (rörelseförbud 15.2–15.7), Kurjenrahka västra dels begränsningszon (rörelseförbud 15.4–15.7). Vajosuo begränsningszon (rörelseförbud 15.4–15.7) och Laidassuo-Lakjärvi begränsningszon (rörelseförbud 15.2–15.7). I största delen av nationalparken är det fritt att röra sig, även om det rekommenderas att man håller sig till lederna. I parken finns sex olika leder eller delar av en längre led. De är: leden via Kuhankuono västerut, Pukkipalo-leden, Suokulla-leden, den korta Kuhankuono-slingan, Valkiaissaarenrahka-leden och leden runt Savojärvi Den äldsta bevarade uppgiften om Kuhankuono gränsställe är från 1381. Det har varit ett viktigt gränsställe i mer än 600 år och är i dag nationalparkens populäraste servärdhet. Det uppskattas att nationalparken hade ungefär 20 000 besökare 2001. Porten till nationalparken byggs invid stamväg 204, och därifrån finns det direkt förbindelse till vandringsledningerna. På södra stranden av Savojärvi byggs en naturstuga som kallas Kurjenpesä. Dessutom utökas antalet skärmskydd och eldplatser samt iständsätts tre reserveringsstugor. Serviceutrustningen i Kurjenpesä och Kuhankuono blir sådan att den kan utnyttjas även av dem som sitter i rullstol. Enligt denna plan uppgår byggnadsinvesteringarna i Kurjenrahka nationalpark till ungefär 613 000 € och de årliga driftskostnaderna till ungefär 45 000 €. Den årliga arbetsinsatsen för parkens skötsel uppskattas till ungefär 6 månadsverken. Om nationalparken förverkligas på planerat sätt förväntas det inte ha några skadliga verkningar på områdets värdefulla natur. Verkningarna kommer ändå att följas med hjälp av det s.k. LAC-systemet.		
NYCKELORD	Kurjenrahka nationalpark, skötsel- och användningsplan, användning för rekreation		
ANDRA UPPGIFTER			
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 1		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	952-446-470-5
		ISBN (PDF)	952-446-471-3
SIDANTAL	68 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Painotalo Casper Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	11
2 Luonto ja historia	11
2.1 Yleiskuvaus	11
2.2 Vesistöt	12
2.3 Luontotyytit	14
2.4 Lajisto	15
2.4.1 Kasvisto ja kasvillisuus	15
2.4.2 Eläimistö.....	15
2.4.3 Uhanalainen ja silmälläpidettävä lajisto	16
2.5 Historia	18
2.6 Nykyinen käyttö	21
2.7 Puiston alueella olevat rasitteet	22
2.8 Yhteenvedo tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta	23
HOITO JA KÄYTTÖ	24
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	24
4 Maankäytön vyöhykkeet.....	25
4.1 Syrjävyöhykkeet.....	25
4.2 Virkistysvyöhykkeet.....	25
4.3 Rajoitusvyöhykkeet.....	26
5 Luonnon suojelu ja hoito	28
5.1 Uhkatekijät ja niihin vaikuttaminen	28
5.2 Ennallistaminen eli luonnontilan palauttaminen	29
5.2.1 Suot.....	29
5.2.2 Metsät	30
5.3 Luonnonhoito	32
5.4 Lajiston suojelu	33
6 Kulttuuriarvojen suojelu	34
7 Luonnon käyttö	35
7.1 Retkeily	35
7.2 Luonnonvarojen hyödyntäminen.....	38
7.3 Matkailun yritystoiminta	39
7.4 Liikenne ja liikkuminen.....	39
8 Luonto-opastus	41
8.1 Tavoitteet.....	41
8.2 Luontotupa	41
8.3 Muut opastuspaikat ja opasteet.....	42
8.4 Luontopolut	42
8.5 Opastustoiminta.....	43
8.6 Opastusaineisto.....	44

9 Opetus.....	44
10 Tutkimus	45
11 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja päivitys sekä kansallispuiston tuleva laajentuminen	46
12 Toimenpidesuunnitelmat	47
HALLINTO JA TOTEUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	48
13 Alueen hallinta ja hoito	48
14 palvelurakenteiden huolto	49
15 Valvonta	50
16 Resurssit ja aikataulu.....	51
17 Suunnitelman vaikutusten arviointi	53
17.1 Ekologiset vaikutukset	53
17.2 Taloudelliset-sosiaaliset vaikutukset.....	54
Lähteet.....	55
Liitteet	55
Hoito- ja käyttösuunnitelmasta annettujen lausuntojen yhteenveto	57
Ympäristöministeriön vahvistuskirje	67

1 Johdanto

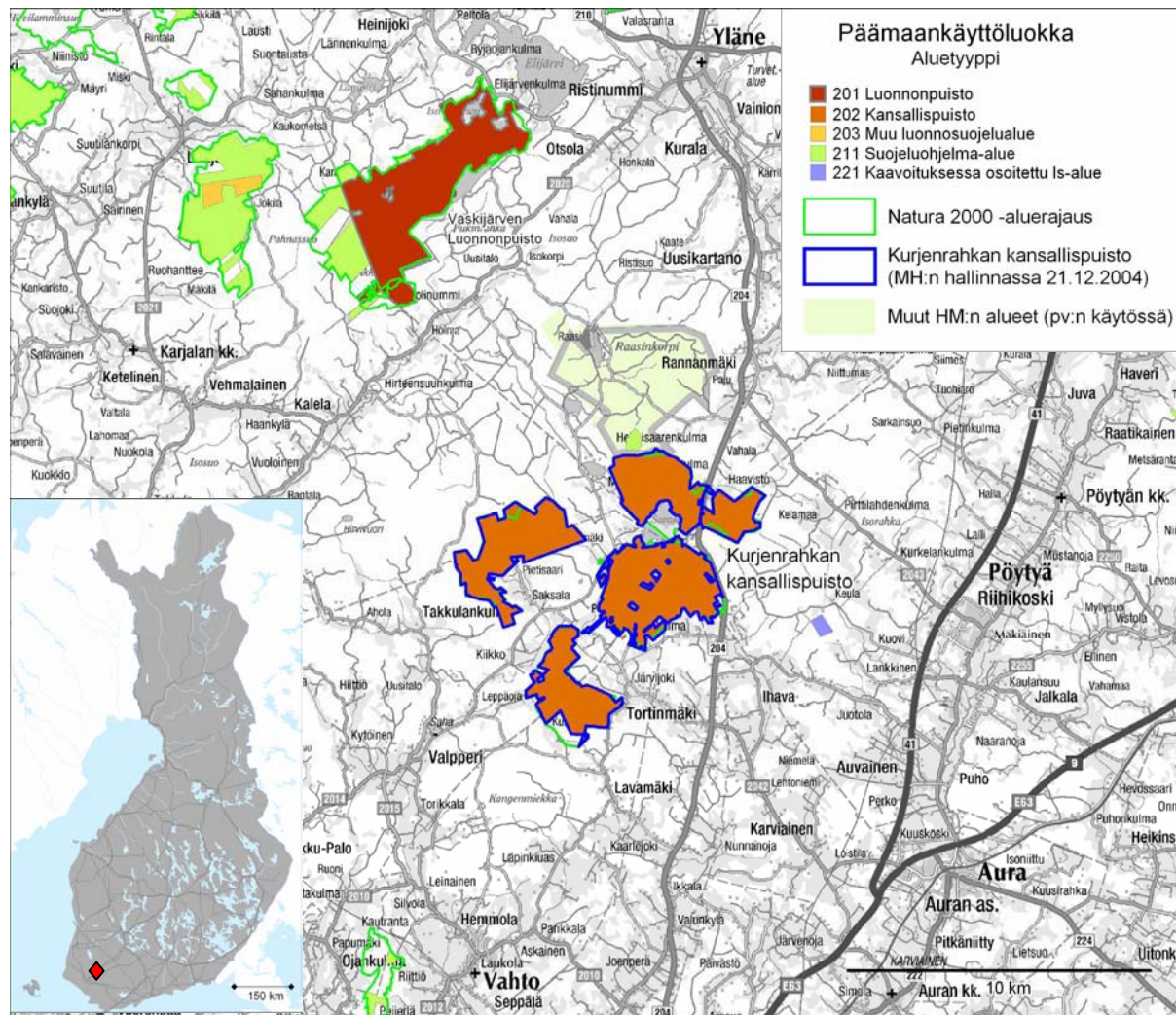
Kurjenrahkan kansallispuisto muodostuu kolmesta erillisestä osasta: Kurjenrahkan ja Lammenrahkan suurista keidassoista ja niiden välisestä Savojärvestä, Pukkipalon Lakjärvenrahkan ja Laidassuon suo- ja metsäalueista sekä Vajosuosta reunametsineen. Kansallispuisto sijaitsee yhdeksän kunnan alueella. Nämä kunnat ovat Yläne, Pöytyä, Aura, Turku, Vahto, Masku, Nousiainen, Mynämäki ja Lemu. Kansallispuisto perustettiin 1.1.1998 noin 2540 ha laajuisena, josta noin 65 ha on vettä. Tämän jälkeen kansallispuistoon on liitetty noin 85 ha maata. Kansallispuistosta on säädetty laki (1295/1997) ja asetus (1296/1997). Alue on Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelujen hallinnassa ja hoidossa.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 19§ edellyttää, että kansallispuistolle laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen jälkeen kansallispuistolle voidaan laatia yksityiskohtaisempia toimenpidesuunnitelmia, jotka Metsähallitus vahvistaa (kts. kappale 12 Toimenpidesuunnitelmat).

Kansallispuistolle annetaan myöhemmin Metsähallituksen toimesta järjestyssääntö, jossa on luonnonsuojelulain 20§:ään perustuvat rauhoitussäädökset sekä muut lainsäädäntöön perustuvat määräykset. Järjestyssääntö noudattaa tämän hoito- ja käyttösuunnitelman periaatteita.

Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta aloitettiin jo ennen kansallispuiston perustamista. Ensimmäinen luonnos valmistui vuonna 1998, jolloin sitä myös esiteltiin tärkeimpiä sidosryhmiä edustavassa suunnitteluryhmässä. Tämän jälkeen suunnittelu pysähtyi odottamaan keskeisten opastusratkaisujen valmistumista. Hoito- ja käyttösuunnitelmaehdotusta on esitelty kahdessa yleisötilaisuudessa: 1998 Yläneellä ja 2002 Nousiaisten Saksalassa. Joulukuusta 2002 alkaen ehdotus on ollut nähtävissä Metsähallituksen Internet-sivuilla. Suunnitelmas-
ta pyydettiin lausunto 18 eri sidosryhmältä, joista 14 palautti lausuntonsa.

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma noudattaa Metsähallituksen vuonna 2002 valmistunutta suunnitteluohjetta. Suunnitelman on laatinut aluepäällikkö Jouko Högmander.

Kuva 1. Kurjenrahkan kansallispuiston sijainti. Aineisto: Metsähallitus 2004, Maanmittauslaitos 1/MYY/04, Suomen ympäristökeskus 2004.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1 Yleiskuvaus

Kurjenrahkan kansallispuiston pinta-ala oli perustettaessa 1.1.1998 noin 2540 ha, josta suota oli noin 1980 ha, metsämaata noin 500 ha ja vesialuetta noin 65 ha. Tämän jälkeen kansallispuistoon on liitetty vielä noin 85 ha maata. Kansallispuistoon kuuluvat Varsinais-Suomen laajimmat luonnontilaiset suot. Varsinaisia luonnonmetsiä ei Varsinais-Suomesta enää tunneta, mutta puiston soita ympäröivissä metsissä on jäljellä edustavia vanhan metsän alueita.

Kansallispuisto muodostuu kolmesta erillisestä lohkoksi: Kurjenrahkan ja Lammenrahkan suurista keidassoista, joiden välissä on Savojärvi, Pukkipalon, Lakjärvenrahkan ja Laidassuon suo- ja metsäalueista sekä Vajosuosta reunametsineen. Kansallispuisto sijaitsee yhdeksän kunnan alueella. Nämä kunnat ovat Yläne, Pöytyä, Aura, Turku, Vahto, Masku, Nousiainen, Mynämäki ja Lemu. Näistä kahdeksan ensin mainittua ulottuu kiilana Kuhankuonon rajapyykille Kurjenrahkan suon pohjoisosassa. Kurjenrahkan kansallispuiston sijainti, eri osat ja tärkeimmät alueet käyvät ilmi kuvasta 2.

Kurjenrahka

Kurjenrahka on metsäsaarien jakama laaja kermikeidas, jonka allikot sijaitsevat kahdessa ryhmässä luoteis- ja keskiosassa suota. Kurjenrahkalla on pari toista kilometriä pitkää, avointa sara- ja rahkanevaa. Suon luoteisosassa on nelisenkymmentä ja keskellä suota parisenkymmentä allikkoa. Muutama suosaareke on säilynyt hakkaamattomana ja niissä on selvästi näkyvissä luonnonmetsän monikerroksinen rakenne. Osa suosaarekkeista on nuorta metsää ja suon itäreunalla on taimikoita. Eteläreunalla on Raakanokassa jäljellä vähän vanhempaa metsää. Länsipuolelta suon reunärämeet rajoittuvat peltoihin. Kurjenrahka päättyy pohjoisessa Savojärveen, jonka rannalla on keisäasutusta sekä Nousiainen ja Auran kuntien virkistysalueet.

Kurjenrahkan koillisosasta on entisinä aikoina nostettu karjan kuivikkeeksi turvepehkuu, mutta nämä jäljet ovat jo häviämässä. Kuhankuonon rajakivi on seudun merkittävimpiä nähtävyyksiä ja siellä käy paljon ihmisiä. Sinne on jo pitkään ollut yhteys pitkospuilla, joita Kuhankuonon retkeilyreitistö -niminen, neljän kunnan yhteenliittymä on rakentanut. Reitti jatkuu Kuhankuonolta länteen Vähä-Välisaaren kautta kohti Pukkipaloa. Vähä-Välisaarella on kansalaissodan aikainen muistokivi. Kurjenrahkan eteläpäässä on puiston sisällä entinen partiolaisten kämppä. Lähellä tätä, puiston rajan takana on turkulaisen Tunturikerho Lokin turvekammi, joka on avoinna, mutta huonossa kunnossa. Kammin länsipuolella ulottuu metsäautotie lähes Raakanokan kärkeen puiston sisällä.

Savojärvi

Kurjenrahkan ja Lammenrahkan välissä on 1,6 km pitkä Savojärvi. Pohjoispuoli järvestä, noin 65 ha kuuluu kansallispuistoon. Savojärvi on suorantainen dystrofinen järvi, joka toimii Turun kaupungin varavesivarastona. Järven etelärannalla on kymmenkunta kesähuvilaa. Savojärven etelärannalla on osana kansallispuistoa noin kolmen hehtaarin tontti, joka on varattu kansallispuiston

luontotupaa ja retkeilijöiden palvelupistettä varten. Tontille on tieyhteys Turku-Yläne tieltä, jonne on matkaa 800 m. Tontti on erittäin luonnonkaunis. Siinä on kauniita kalliokumpareita, hieno näköala järvelle ja siellä kasvaa komeaa sekametsää.

Lammenrahka

Savojärven pohjoispuolella on Lammenrahkan kermikeidas, jossa kermiä ja kuljua kiertävät kehäsuon keskustaa. Lammenrahkalla on kaikkiaan noin 80 allikkoa. Lammenrahkan eteläpään halki kulkee saranevajuotti. Kansallispuiston runsain suolinnusto on Lammenrahkalla.

Pukkipalo, Lakjärvenrahka ja Laidassuo

Kurjenrahkan ja Lammenrahkan länsipuolella, lähimmillään vain noin kilometrin etäisyydellä on kansallispuiston toinen lohko, Pukkipalon, Lakjärvenrahkan ja Laidassuon suo- ja metsäalue. Tämä poikkeaa luonteeltaan täysin Kurjenrahkan ja Lammenrahkan alueista. Suot ovat täällä syntyneet kallioisten metsien väliin useimmiten pitkänomaisiksi yhdistymiksi. Alue on pääosin sokkeloinen, monilta kohdilta erämainen suoalue, jonka keidassuot ovat pieniä ja suotyyppeilykoima monipuolinen. Soiden lomassa on pieniä metsäsaarekkeitä laidekorpineen. Osa suosaa-arekkeitä on säilynyt luonnontilassa. Pukkipalon vanha metsä, entinen Metsähallituksen aarni-alue, on alueen itäkulmassa. Siellä ovat maakunnan hienoimmat ikimetsät, joihin kuuluu mm. järeä kuusikko runsaine maapuineen.

Vajosuo

Kansallispuiston kolmas lohko, kolmesta haarasta muodostuva Vajosuo Kurjenrahkan eteläpuolella on niin ikään kermikeidas. Sillä on vähäpuustoinen, runsaasti ruoppakuljuja käsittävä keskustasanne ja selvä reunaluisun rämevyöhyke. Koko kesän vetensä säilyttäviä allikoita on kolmisenkymmentä. Pohjoispäässä on kaunis suursaraneva, joka jakaa keskustasanteen kahtia. Suolla on myös luonnontilaisia laideosia. Suon lounaispuolella on vanhaa metsää.

Vajosuolta on aiemmin nostettu turvetta karjan kuivikkeeksi. Lavamäen edustalla näkyy vielä jälkiä ottopaikoista ja muutamasta kuivikepehkon kuivatusladosta. Nämä merkit ovat kuitenkin häviämässä maisemasta. Lavamäelle tulee metsäautotie ja sen metsät ovat enimmäkseen melko nuoria. Lavamäen kärjen kautta kulkee talvisin latureitti, jonka yksi juottopaikka on perinteisesti täällä. Vähän metsän sisässä, kallion päällä on partiolippukunta Vahdon korvenkävijöiden aikoinaan rakentama pieni kämpä kansallispuiston sisällä. Vuonna 2001 valmistunut, Suokullan reitin nimellä tunnettu pitkosuureitti tulee lounaan suunnasta Vajosuolle, ylittää sen eteläisen haaran ja käy Lavamäen kärjessä, jossa on laavu, käymälä ja matala lintulava. Reitti jatkuu edelleen Vajosuon itäisen haaran kiertäen kohti Kurjenrahkan suota.

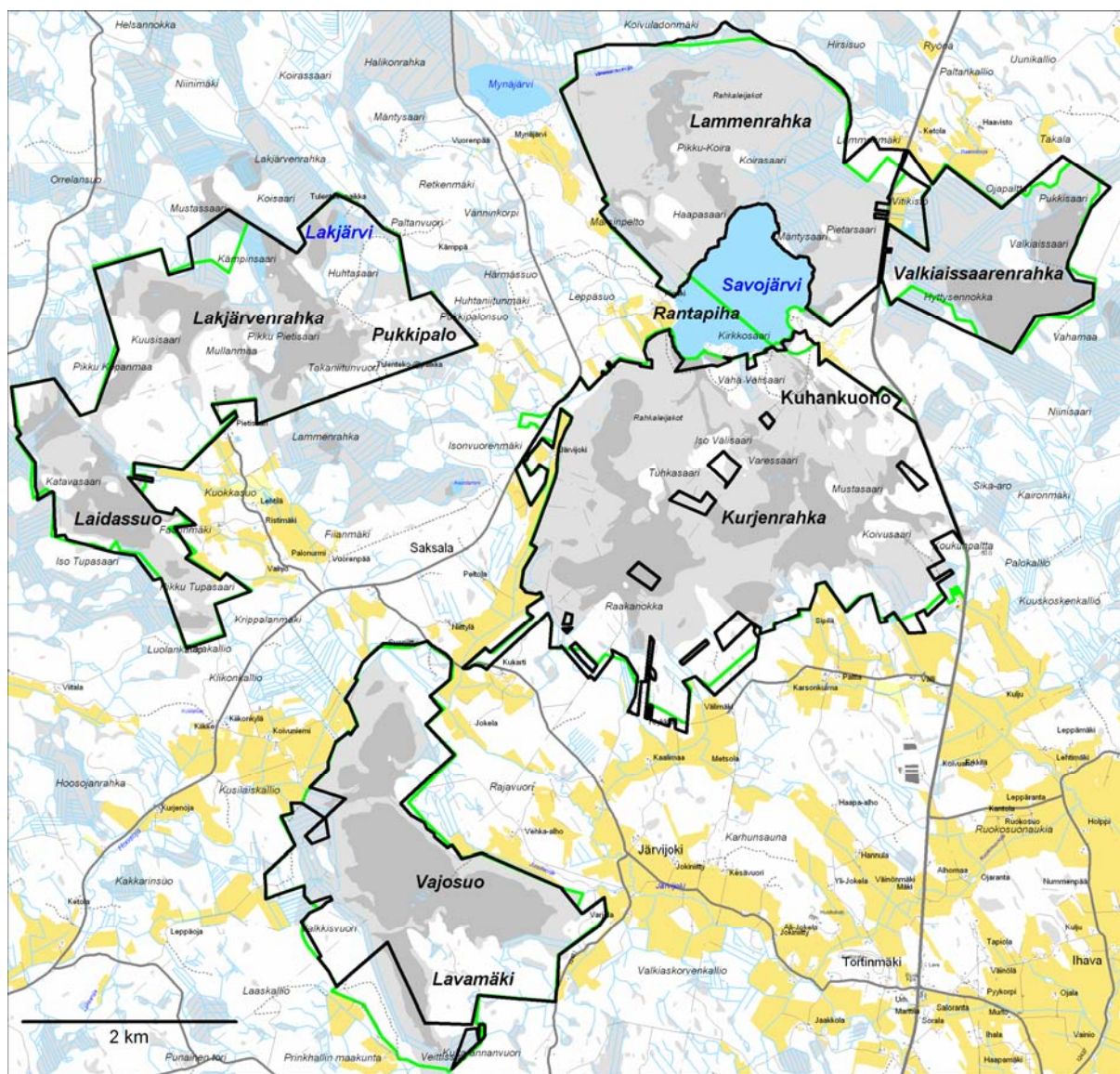
2.2 Vesistöt

Kurjenrahkan kansallispuisto sijaitsee vedenjakajalla. Lammenrahkalta vedet valuvat länteen, Mynäjäjärven kautta Mynäjokeen, joka laskee mereen Mietoissa. Savojärveltä ja Kurjenrahkalta vedet valuvat etelään, Järvijoen ja Ihavanjoen kautta Aurajokeen, joka laskee mereen Turussa.

Kansallispuiston keskellä, osittain puistoon kuuluvana on yksi järvi, noin 119 hehtaarin laajuinen Savojärvi, joka on padottu eteläpäästään. Järven suurin syvyys on 2,5 metriä, keskisyvyys 1,7 m ja sillä on rantaviivaa 5,8 km. Pääosiltaan Savojärvi rajoittuu suohon, pohjoisosassa Lammenrah-

kaan, eteläosa Kurjenrahkaan. Vajaan viidenneksen järven rantaviivasta muodostavat länsi- ja itärannalla olevat moreeniharjanteet. Etelärannalla on kallioita. Järvi on dystrofinen eli karu ja humuksen ruskettama. Humuksesta johtuen näkösyvyys järvessä on huono, vain 110 cm, tulva-aikana tästä vain puolet. Järven vedet kertyvät pääosin ympäröiviltä soilta, mistä johtuu veden happamuus: keväisin pH voi laskeutua jopa 4,5:een kun se syksyisin on yleisesti yli 6 (Laukkanen & Lehto 2000).

Järvi on Turun kaupungin vedenhankinnan reservi, josta voidaan poikkeusoloissa ottaa juomavettä kaupunkiin juoksuuttamalla sitä latvajokia myöden Aurajokeen. Järven säännöstelyväli on kaksi metriä ja veden pinta on tavallisesti lähellä ylärajaa. Kuivina kausina, kuten esimerkiksi syksyllä 2002, lasketaan järvi käytännöllisesti katsoen tyhjäksi. Tällöin Savojärvi muistuttaa enemmän laajaa ruoppakuljua. Kansallispuistossa on myös toinen järvi, Lakjärvi, joka on vain 3 hehtaarin suuruinen suolampi. Tämän lisäksi kansallispuiston soilla on yhteensä yli sata allikkoa.

Kuva 2. Kurjenrahkan kansallispuiston sijainti ja osat. Aineisto: © Metsähallitus 2004, © Maanmittauslaitos 1/MYY, © Suomen ympäristökeskus 2004.

2.3 Luontotyytit

Kurjenrahkan kansallispuiston alueelta on tehty jokseenkin kattava kasvillisuusselvitys (Jokinen 1997), mutta siinä käytetyt kasvillisuustyytit eivät ole aivan suoraan verrattavissa uudempaan, Euroopan Unionin mukanaan tuomaan tyypittelyyn. Kurjenrahkan kansallispuistosta on suota (sisältäen turvekankaat) n. 2180 ha (75 %). Soista luonnontilaisia on n. 1600 ha. Suotyypeistä yleisimmin esiintyy keidasrämeitä (n. 750 ha) ja isovarpurämeitä (516 ha). Yleisin nevatyyppi on lyhytkorsineva (284 ha). Luonnontilaisista korvista tyypillisin on mustikkakangaskorpi (38 ha). Suotyytit on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Kurjenrahkan kansallispuiston suotyytit ja niiden pinta-alat.

Korvet ja korpiset suot	ha	Rämeet ja rämeiset suot	ha	Nevat	ha
Puolukkakangaskorpi	2,8	Kangasräme	4,3	Lyhytkorsineva	283,9
Mustikkakangaskorpi	37,6	Korpiräme	6,4	Kalvakkaneva	3,0
Ruohokangaskorpi	3,4	Pallosarakorpiräme	0,8	Saraneva	56,1
Puolukkakorpi	4,5	Pallosararäme	0,2	Kuljuneva	10,8
Mustikkakorpi	22,0	Tupasvillaräme	47,6	Rimpineva	7,0
Metsäkortekorpi	5,6	Isovarpuräme	516,0		
Lehtokorpi	0,3	Rahkaräme	236,7		
Saniaskorpi	4,9	Saranevaräme	13,2		
Ruoho- ja heinäkorp	8,6	Ruohoinen saranevaräme	1,8		
Luhtanevakorpi	0,3	Lyhytkorsinevaräme	18,7		
Saranevakorpi	16,1	Keidasräme	746,8		
ruohoinen saranevakorpi	0,5	Varputurvekangas	6,8		
Tupasvillanevakorpi	2,2	Puolukkaturvekangas	55,3		
Mustikkaturvekangas	48,2				
Ruohoturvekangas	7,0				
Yhteensä	164,0	Yhteensä	1354,6	Yhteensä	360,8

Kivennäismaata on kansallispuistossa 677 ha. Kurjenrahkan yleisin metsätyyppi on mustikkakangas (n. 340 ha). Harvinaisimpana tyyppinä ovat lehdot (2,4 ha), joita esiintyy ainoastaan Vähä-Välisaassa. Kallioisia metsiä ja avokallioita oli n. 52 ha. Metsätyytit ja niiden pinta-alat löytyvät taulukosta 2.

Taulukko 2. Kurjenrahkan kansallispuiston metsätyytit ja niiden pinta-alat.

Metsätyyppi	Kasvillisuusluokka	Pinta-ala (ha)
Lehdot	1	2,4
Lehtomaiset kankaat	2	32,8
Mustikkatyytin kankaat	3	338,3
Puolikkatyytin kankaat	4	200,5
Kanervatyytin kankaat	5	45,0
Karukkokankaat	6	5,7
Kallioiset metsät ja avokalliot	8	52,3
Yhteensä		677,0

Kurjenrahkan kansallispuisto muodostaa pääosan Kurjenrahka-nimisestä Natura 2000 –verkoston alueesta, jonka pinta-ala on 3093 ha. Puuttuvat 468 ha ovat yksityisessä omistuksessa ja ne pyritään tulevaisuudessa liittämään kansallispuistoon. Kurjenrahkan Natura 2000 –alueelta on tunnistettu seitsemän erilaista Euroopan Unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) mukaista luontotyyppiä (Airaksinen & Karttunen 2001), jotka löytyvät taulukosta 3 ja joiden sijainti on esitetty

kuvassa 3. Näiden luontotyyppien suojelu ja ihmistoiminnan vaikutuksesta muuttuneiden luontotyyppien ennallistaminen on kansainvälisesti arvioiden eräs kansallispuiston päätehtävistä.

Taulukko 3. EU:n luontodirektiivin mukaiset luontotyypit Kurjenrahkan Natura 2000 –alueella.

Luontotyyppi	Arvioitu osuus alueen pinta-alasta
Humuspitoiset lammet ja järvet	5%
Vuorten alapuoliset tasankojoet, joissa on Ranunculion fluitantis ja Callitriche-Batrachium -kasvillisuutta	<1%
*Keidassuot	70%
Kasvipeitteiset silikaattikalliot	1%
*Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset vanhat havupuusekametsät	5%
*Puustoiset suot	<1%
*Mäntyvaltaiset puustoiset suot	<1%

*priorisoitu luontotyyppi

2.4 Lajisto

2.4.1 Kasvisto ja kasvillisuus

Kurjenrahkan kansallispuisto on karua aluetta ja tämä leimaa myös sen kasvillisuutta. Metsät ovat enimmäkseen karuja kangasmaita ja suot keidassoita. Kurjenrahka, Lammenrahka ja Vajosuo ovat kermikeitaita, kansallispuiston luoteisosan suot taas ovat suoyhdistymiä.

Kurjenrahkalla, lähellä Savojärveä Vähä-Välisaassa on lehtomaista kangasta ja lehtoa (Lathyrus vernus –tyypin lehtoa), jossa kasvaa mm. sinivuokkoja ja näsiä. Pukkipalon vanhassa metsässä on maakunnan arvokkain lahottajasienilajisto. Harvinaisten rusokantokäävän (*Fomitopsis rosea*) ja pursukäävän (*Amylocystis lapponica*) kaltaiset lajit osoittavat Etelä-Suomen oloissa ainutlaatuisen lahopuujatkumon säilyneen alueella.

2.4.2 Eläimistö

Kurjenrahkan kansallispuiston nimisuon, Kurjenrahkan linnusto on varsin tyypillinen tämän maakunnan soille. Siellä pesii niukasti heinäsorsia ja taveja, useita pareja kurkia, kapustarintoja, liroja, taivaanvuohia ja keltavästäräkkejä. Kurjenrahkalla on säilynyt elinvoimainen riekkokanta. Tämä lienee riekon eteläisin pesimäalue Suomessa. Riekon ohella suonlaiteiden pajukoissa ja rämeillä sinnittelee niin ikään maamme eteläisimpiin kuuluva esiintymä pohjansirkkuja. Vanhoissa reunametsissä ja suosaarekkeissa pesii korpeja, helmipöllöjä, viirupöllöjä, palokärkiä, pohjan-tikkoja, teeriä ja metsoja.

Lammenrahkan keskiosan allikoilla pesii useita kurkipareja, jonkin verran heinäsorsia ja taveja, kapustarintoja, töyhtöhyyppejä, liroja, kuoveja, taivaanvuohia ja keltavästäräkkejä. Täällä on myös elinvoimainen riekkokanta. 1950-luvulla suolla pesi maakunnan ilmeisesti viimeinen muuttohaukka ennen lajin häviämistä Etelä-Suomesta. Vielä 1990-luvulla suolla pesi kalasääski. Yhä edelleen saattaa muuttohaukan nähdä suomännyn latvassa tai taivaalla lentämässä. Reunametsissä pesii korpeja, helmi- ja viirupöllöjä, kanahaukkoja ja pohjansirkkuja.

Pukkipalon vanhassa metsässä pesii joukko vanhojen metsien lajeja kuten varpuspöllö, pohjantikka, kanahaukka, idänuunilintu ja pikkusieppo. Siellä on pesinyt ainakin kerran 1990-luvulla myös lapinpöllö. Vajosuolla pesii puolestaan kurki, muutamia heinäisorsa- ja tavipareja, kapustarintoja, tönnyttöhyyppejä, leroja, kuoveja, taivaanvuohia ja keltävästäräkkejä.

Kansallispuiston luonnonsuojelullisesti ehkä arvokkain yksittäinen eläinlaji on liito-orava. Se elää varsin huomaamaton elämää soiden laiteiden vanhoissa sekametsissä. Sieltä liito-oravat löytävät ruokaillakseen varttuneita lehtipuita ja suojakseen kuusikoita. Ne pesivät mieluiten tikankoloissa ja näiden puuttuessa joskus myös risupesässä. Liito-oravan pahin vihollinen kansallispuistossa on näättä. Myös kanahaukka ja viirupöllö voivat joskus ottaa siipioravan saaliikseen.

Savojärvi kuuluu saukkopariskunnan reviiriin. Sen öiset saalistusretket kulkevat säännöllisesti vedenjakajan yli Mynäjärveltä Savojärvelle ja edelleen Järvijoen latvoille. Yksittäinen susi tai karhu voi joskus pysähtyä näihin erämaihin. Alueella on pysyvä ilveskanta. Hirvi, valkohäntäpeura ja metsäkauris esiintyvät yleisinä kansallispuistossa.

Kansallispuiston selkärangattomasta lajistosta on vain vähän tutkittua tietoa. Soilta on tavattu perhosista mm. harvinaisia luomittareita (*Aspitates gilvaria*), muurainhopeatäpliä ja rahkahopeatäpliä. Pukkipalon kovakuoriaislajisto on edustava. Sieltä on tavattu mm. aarnilatikkaa (*Arodus betulinus*) ja ruskolatikkaa (*Arodus pictus*) sekä rosopelkistä (*Calix scabra*).

Savojärven kalasto koostuu hauesta, ahvenesta, särjestä ja kiiskestä. Lisäksi järveen on istutettu kirjolohta, peledsiikkaa ja toutainta. Järvessä on myös ollut rapua, mutta suurien happamuusvaihteluiden takia se ei kykene lisääntymään Savojärvessä.

2.4.3 Uhanalainen ja silmälläpidettävä lajisto

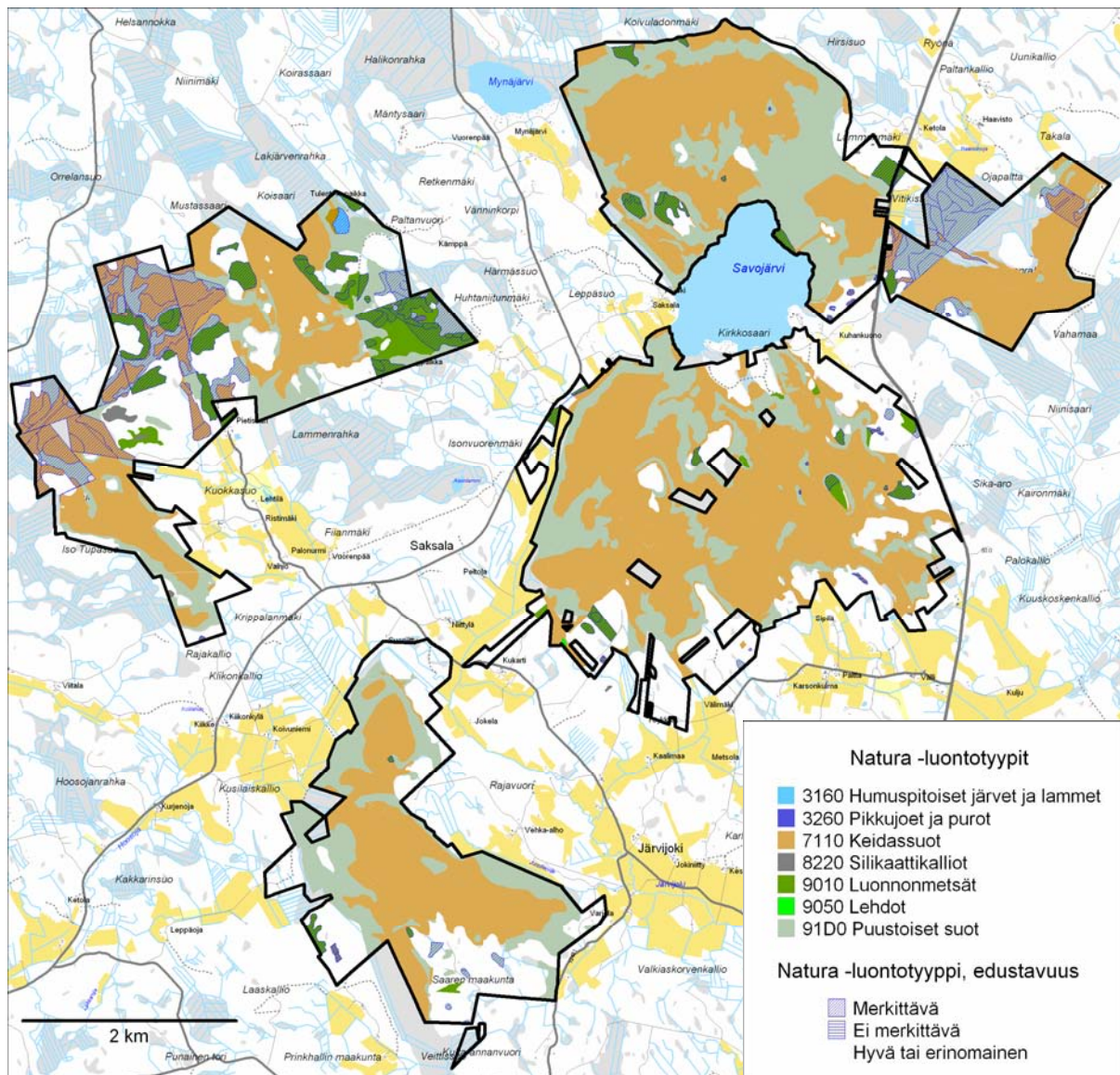
Kurjenrahkan kansallispuiston vakituisesta lajistosta tunnetaan kolme uhanalaista ja kuusitoista silmälläpidettävää eläinlajia sekä yksi uhanalainen ja yksi silmälläpidettävä sieni. Ne ovat pääosin metsien ja soiden lajistoa, joiden väheneminen suurelta osin johtuu nykyaikaisesta metsänhoidosta (Rassi et.al. 2000). Uhanalaisia tai silmälläpidettäviä putkilokasveja ei täältä tunneta. Kansallispuiston uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit esitellään taulukossa 4. Taulukossa esitellään eläimistön osalta vain ne lajit, joiden uskotaan pesivän tai lisääntyvän puiston alueella tai joiden vakiintuneeseen reviiriin joku osa puistosta kuuluu.

Taulukko 4. Kurjenrahkan kansallispuiston uhanalainen ja silmälläpidettävä eläin- ja kasvilajisto. Luokkien nimet ovat seuraavat: EN (Endangered) – erittäin uhanalainen, VU (Vulnerable) – vaaraantunut, NT (Near Threatened) – silmälläpidettävä.

Laji	Luokka
Liito-orava (<i>Pteromys volans</i>)	EN
Käenpiika (<i>Jynx torquilla</i>)	VU
Tiltalti (<i>Phylloscopus collybita</i>)	VU
Pursukääpä (<i>Amylocystis lapponica</i>)	VU
Saukko (<i>Lutra lutra</i>)	NT
Ilves (<i>Lynx lynx</i>)	NT
Kalasääski (<i>Pandion haliaetus</i>)	NT
Mehiläishaukka (<i>Pernis apivorus</i>)	NT
Pohjantikka (<i>Picoides tridactylus</i>)	NT
Harmaapäätikka (<i>Picus canus</i>)	NT
Kottarainen (<i>Sturnus vulgaris</i>)	NT
Teeri (<i>Lyrurus tetrix</i>)	NT
Metso (<i>Tetrao urogallus</i>)	NT
Kehrääläinen (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	NT
Käki (<i>Cuculus canorus</i>)	NT
Pikkusieppo (<i>Ficedula parva</i>)	NT
Pikkulepinkäinen (<i>Lanius collurio</i>)	NT
Isolepinkäinen (<i>Lanius excubitor</i>)	NT
Luumittari (<i>Aspiter gilvaria</i>)	NT
Rosopehkiäinen (<i>Calidris scabra</i>)	NT
Rusokantokääpä (<i>Fomitopsis rosea</i>)	NT

Euroopan unionin luontodirektiivin liitteessä II on lueteltu yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Kurjenrahkan kansallispuistossa esiintyy tämän liitteen lajeista pesivänä liito-oravaa. Lintudirektiivin liitteessä I on lueteltu linnut, jotka vaativat yhteisön alueella erityisiä suojelutoimia. Tämän liitteen lajeista kansallispuistossa pesivät ainakin seuraavat lajit: mehiläishaukka, kalasääski, pyy, teeri, metso, kurki, kapustarinta, liro, kalatiira, huuhkaja, varpuspöllö, helmipöllö, kehrääläinen, harmaapäätikka, palokärki, pohjantikka, pikkutikka, kangaskiuru, pikkusieppo ja pikkulepinkäinen.

Näiden eläinlajien lisäksi kansallispuiston alueella tavataan säännöllisesti muuttoaikoina, vaelluksella, harhailijoina tai muuten vain oleskelemassa joukko uhanalaisia, silmälläpidettäviä tai lintudirektiivin liitteen I mukaisia eläinlajeja, jotka eivät kuitenkaan lisäänny alueella. Nisäkkäistä kyseisiä lajeja ovat susi, saukko ja karhu sekä linnuista kaakkuri, metsähanhi, suokukko, muuttohaukka, maakotka, ampuhaukka, merikotka, selkälökki, naurulökki, sinisuohaukka, tuulihaukka, kivitasku ja pensastasku.

Kuva 3. Natura –luontotyyppien sijainti Kurjenrahkan kansallispuistossa. Aineisto: © Metsähallitus 2004, © Maanmittauslaitos 1/MYY/04.

2.5 Historia

Ensimmäiset merkit ihmisistä nykyisen kansallispuiston tienoilta ovat tulleet päivänvaloon Nousiaisten Saksalasta tehtyjen kivilautisten metsästäjä-keräilijöiden työkalulöytöjen kautta. Löytöjä on tehty yhteensä puolenkymmentä. Lisäksi on löydetty yksi, luultavasti pronssikaudelta tai varhaiselta rautakaudelta peräisin oleva kiviesine. Löydetty esihistorialliset esineet ovat talttoja ja reikäkirveitä. Savojärven seudun on arveltu kiinnostaneen metsästäjiä halki vuosisatojen. Myös muita metsäntuotteita kuten niittyheiniä haettiin alueelta säännöllisesti.

Kuhankuono on ollut tärkeä rajapaikka yli 600 vuoden ajan. Vuodelta 1381 on säilynyt varhaisin kirjallinen tieto Kuhankuonosta. Silloinen Maskun ja Nousiaisten pitäjien rajapaikkojen luettelo päättyy Kuhankuonoon. Rajakiven nimen on arveltu kuvanneen rajapaikan muotoa, sillä muualtakin tunnetaan pää-aiheista rajakivien nimistöä. Toisen käsityksen mukaan Kuhankuono-nimet täällä ja muualla viittaavat erärajoja ja eräteitä viitottaneisiin merkkipaikkoihin. Keskiajalla Ku-

hankuonon ympäryspitäjien maanomistusolojen erikoisuutena olivat ns. pitäjänmetsät. Nämä koko kirkkopitäjän yhteisomistuksessa olevat metsät sijaitsivat syrjäseudulla. Ilmeisesti pitäjänmetsät perustettiin sen jälkeen kun pitäjien rajat oli 1300-luvulta alkaen vedetty Kuhankuonolle saakka. Ensimmäinen kartta Kuhankuonosta, jonne ulottui seitsemän pitäjää, on kuninkaan kirjuriin Jaakko Teitin laatima vuodelta 1550.

Laajojen asumattomien erämaiden läpi kulkevista rajalinjoista vallitsi moneen kertaan erimielisyyttä. Tuohon aikaan ei vielä ollut käytössä mittatarkkoja karttoja, vaan rajalinjat merkittiin kivillä. Riideltiinpä vuonna 1690 itse Kuhankuononkin sijaintipaikasta. Kihlakunnanoikeus kuitenkin päätyi sille kannalle, jota olivat puolustaneet neljän pitäjän miehet. Tämän jälkeen valmistettiin alueelta ensimmäinen tarkka kartta vuonna 1695.

Keskiajalta alkaen seudulla oli poltettu satunnaisesti kaskiraivioita, joihin viittaavat sellaiset nimet kuin Huhtasaari ja Huhtaniitunmäki. Pysyvää asutusta näille seuduille syntyi vasta 1700-luvun puolivälissä. Vuodelta 1695 peräisin olevassa kartassa on Savojärven rannalle merkitty seudun ensimmäinen talo, pirtti, paikassa, jonka nimikin oli Pirtinmäki. Perimätiedon mukaan Savojärven seudun ensimmäinen asukas olisi ollut sinne vuonna 1757 muuttanut entinen vouti Johan Bärnstedt ja hänen vaimonsa Maria. Perheen sukunimi esiintyi henkikirjoissa myöhemmin muodossa Saxla, joka lienee antanut nimensä seudun ensimmäiselle asutukselle, nykyiselle Nousiaisten Saksalan kylälle (Laukkanen 2000). Tämä kylä sijaitsee nykyään Kurjenrahkan kansallispuiston keskellä, sen erillisten osien välissä.

Tämä Johan Bärnstedtin asumus oli seudun ensimmäinen torppa. Seuraavien vuosikymmenien aikana näitä torppia nousi lisää Nousiaisten, Mynämäen, Yläneen ja Vahdon takamaille. Pitäjänmetsät lopetettiin ja jaettiin emopitäjänsä suurille taloille 1800-luvun alussa. Sen jälkeen Saksalan torpparit tekivät taksvärkkinsä uusille isännille, kunnes 1910-luvulta alkaen torpat itsenäistyivät pientiloiksi.

Pian pitäjänmetsien jaon jälkeen kaksi Yläneen aateliskartanoa – Yläneenkartano ja Uusikartano – ostivat pois taloilta niille jaettuja syrjäisiä metsä- ja suopalstoja Savojärven ympäristössä. Taloudellisissa vaikeuksissaan 1800-luvun puolivälissä kartanot kuitenkin myivät palstoja valtiolle, jonka seurauksena vuonna 1885 oli Yläneellä kruununmaata 8 820 ha sekä Mynämäen, Nousiaisten ja Mietoisten alueilla noin 2700 ha. Tästä alueesta noin neljännes oli suota. Koko tuolla laajalla, syrjäisellä ja soisella metsäalueella sijaitsi yhteensä kaksitoista kruununmetsätorppaa (Mattila-Lonka 2001). Valtion metsät metsähallituksen Yläneen kruununpuistossa olivat 1900-luvun alussa pääasiassa nuorta metsää, sillä vuonna 1858 alueella oli riehunut laaja metsäpalo, jossa paloi tuhansia hehtaareita metsää. Jäljelle jääneitä metsiä oli hakattu paljaaksi 1870–80-luvuilla ennen niiden myyntiä valtiolle.

Kun metsät sitten varttuivat, oli niiden taloudellinen hyödyntäminen vaikeaa, sillä alueella ei ollut teitä ja joet olivat pieniä puroja vedenjakaja-alueella. Lammenrahkan ja Kurjenrahkan soiden läpi kulki kuitenkin talvisaikaan jäädytetty talvitie, jota pitkin hevoskuormat kulkivat Yläneen suunnasta kohti Turkua. Myös Saksalasta ajettiin hevosella halkoja Kurjenrahkan poikki kulkevaa talvitietä ja edelleen Auran asemalle. Talviteillä kulki joskus suuria, jopa sata hevosta käsittäviä karavaaneja. Puun lähimmät suurostajat olivat kuitenkin 1900-luvun alussa toimintansa aloittanut Ahlströmin paperitehdas Kauttualla, Pyhäjärven pohjoispäässä sekä Kaunissaaren saha Eurajoella. Uittoyhteys tänne oli valtion metsistä joko Yläneenjokea pitkin tai Eläjärven kautta. Puuta ei kuitenkaan voitu ajatella vedettävän rekikyydillä kymmeniä kilometrejä tukkilansseille. Tämän takia metsähallitus perkasi 1900-luvun alussa Mynäjärvestä lähtevää Mynäjokea uittokelpoiseksi. Suu-

rin osa valtionmaista jäi kuitenkin edelleen kannattavuuden nollarajan taakse (Mattila-Lonka 2001).

Saksalan kylä käsitti vanhassa muodossaan paljon nykyistä suuremman alueen nykyisin kansallispuistoon kuuluvien laajojen soiden välissä. Saksala oli pitkään tämän syrjäisen seudun henkinen keskus. Sinne oli ainakin jo vuonna 1908 jonkinmoinen tieyhteys Nousiaisten Valpperista. Kylässä oli kansakoulu ja 1950-luvulla kaksikin kauppaa. Siellä järjestettiin iltamia, seuroja ja tanssejakin. Toinen vanha tieyhteys kulki 1900-luvun alussa rakennettua kapulatietä eli ns. nappulasiltaa myöden Yläneen Uudeltakartanolta yli Lammenrahkan, Savojärven rantaa seuraten Nousiaisten puolelle Saksalaan. Tämä nappulasilta oli tehty parimetrisistä pölleistä ja uutena se kantoi jopa auton varovasti ajettuna yli soiden (Laukkanen 2000). Tänä päivänä se on paikoitellen edelleen nähtävissä.

Kurjenrahka ympäristöineen, kuten myös läheinen Raasinkorpi sekä Vaskijärvi, olivat pitkään todellista syrjäseutua. Laajat salomaat antoivat suojaa suojaa pontikan tiputtelijoille ja salametsästäjille. Kansalaissota meni ohi ilman taisteluja. Punakaartilaisen Ahti Jalosen hautakivi Nousiaisten Vähä-Välisaassa todistaa kuitenkin dramaattisista ajoista. Toisen maailmansodan aikana näillä salomailla asusteli ns. käpykaartilaisia, joiden asumusten jäänteitä voi vieläkin erottaa maastossa.. Muutos syrjäkulmien elämänmenossa oli kuitenkin alkanut jo 1930-luvulla, kun uusia teitä alettiin rakentaa. Sota keskeytti kehityksen, joka sitten sodan jälkeen jatkui entistä kiivaampana.

1930-luvun lopulla ryhdyttiin rakentamaan Turusta Paattisten kautta Yläneelle johtavaa tietä, nykyistä kantatie 204:ää läpi asumattoman erämaan. Tämä tie sivusi Lammenrahkan ja Kurjenrahkan soiden itälaitaa. Tie valmistui vuonna 1946 ja toi mukanaan suuren muutoksen ihmisten elämään näillä takamailla. Toisen maailmansodan jälkeen pääasiassa valtion maille perustettiin suuri joukko rintamamiestiloja ja karjalaista siirtoväkeä asutettiin myös tänne. Valtion metsiä tarvittiin myös karjalaisen siirtoväen metsäpalstoiksi. Tätä varten perustettiin viisi yhteismetsää, Raasinkorven, Leijankorven, Kolinummen, Mynäjärven ja Ny+ynäisten yhteismetsät, joiden omistajiksi tuli naapuripitäjiin muuttaneita karjalaisia. Nämä yhteismetsät muodostavat eräänlaisen jatkumon keskiaikaisille pitäjänmetsille. Yhteismetsät ovat sittemmin myyneet ja vaihtaneet alueita liitettäväksi Kurjenrahkan kansallispuistoon ja ne ovat edelleenkin sen tärkeitä naapureita.

Sotien jälkeen tapahtunut liikenneyhteyksien ja uusien asukkaiden mukanaan tuoma mullistus vilkastutti tavattomasti elämää syrjäseuduilla. Nykyisen kansallispuiston ympäristön väkiluku oli korkeimmillaan 1950–60 –luvuilla. Seudulla oli runsaasti pientiloja, joiden kapea leipä tuli maanviljelystä ja metsätöistä. Tältä ajalta ovat peräisin myös monet suoreunojen turvepehkuladot ja pehkun otossa syntyneet, nyt jo häviämässä olevat kaivannot. Soiden ja jokivarsien niittyjä niitettiin ja heinää varten rakennettiin suolatoja. Vehkaa niitettiin sianrehuksi. Hakkuut yleistyivät pientilojen tarvitessa rahaa toimeentuloonsa. Metsän riistaa hyödynnettiin vuosisataiseen tapaan. Elämän vilkastumista näinä aikoina kuvaa hyvin Nousiaisten vanhan Saksalan kylän väkiluvun kehitys. Siellä asui vuonna 1850 noin 110, vuonna 1900 noin 170, vuonna 1950 noin 190 ja vuonna 2000 enää noin 50 asukasta (Laukkanen 2000).

Metsähallitus rakensi vuonna 1938 tien Saksalasta Raasiin ja sieltä edelleen Uudelletalolle. Vuonna 1939 perustettiin Raasinkorpeen armeijan ampuma-alue, joka käsitti metsien lisäksi Lammenrahkan suon nykyisen kansallispuiston alueelta. Raasin halki rakennettiin maantie vuonna 1952. Raasin ampuma-alueen pinta-ala oli vuoden 2002 alussa 1500 ha ja tuolloin se siirtyi uudelleen Metsähallituksen hallintaan puolustusvoimien toiminnan edelleen jatkuessa siellä.

Turun kaupunki valjasti 1950-luvun alussa Savojärven – kuten useimmat muutkin lähiseutujen harvoista järvistä – vedenoton vara-altaakseen. Tässä yhteydessä kaupunki sitoutui myös rakentamaan ja ylläpitämään siltaa Kirkkosaaresta Rantapihalle, jotta järven patoamisesta huolimatta kulku soiden yli olisi mahdollista. 1960-luvulta alkaen on Savojärven etelärannalta lohkottu kymmenkunta kesämökkkitonttia ja Säkyläntieltä rakennettiin mökkitie Kirkkosaareen saakka.

Kuhankuonon ympäristön soiden ja ikimetsien arvo on ollut tunnettu pitkään. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kansallispuiston perustamisesta tänne vuonna 1978. Suunnitellun puiston alueeseen kuului Raasin ampuma-alueen eteläosan lisäksi palanen vanhaa valtionmaata Pukkipalon alueella. Ensimmäinen yksityinen palsta ostettiin puistoon liitettäväksi Raakanokan alueelta vuonna 1979. Myöhemmin, vuonna 1999 liitettiin suunnitellun kansallispuiston alue eurooppalaiseen Natura 2000 – verkostoon, jota toteutetaan uuden vuosituhannen alkuvuosina.

2.6 Nykyinen käyttö

Kurjenrahkan kansallispuiston nykyisestä alueesta on 1980-luvulta alkaen muodostunut jonkinlainen ”viimeinen erämaa” monien luonnonharrastajien ja retkeilijöiden mielissä. Alueelle ovat partiolaiset ja retkeilyjärjestöt perustaneet omia pieniä tukikohtiaan, joista osa on jäänyt puiston rajojen sisäpuolelle. Seudun kunnat ovat perustaneet Kuhankuonon retkeilyreitistön rahaston, jonka ponnistelujen tuloksena retkeilyreitistö avattiin yleisölle vuonna 1994. Se kulkee Kuhankuonon kautta poikki kansallispuiston. Metsähallitus vastaa reitistä kansallispuiston rajojen sisällä ja kunnat sen ulkopuolella. Urheiluseurat avaavat lumisina talvina latureitin, joka kulkee Vajosuon poikki ja Kurjenrahkan länsireunaa pitkin.

Nousiaisten kunnalla on Rantapihassa, Savojärven rannalla virkistysalueensa, jonka hoidon on vuokrannut Saksalan pienviljelijäyhdistys. Alue on avoin kaikille kävijöille. Siellä on kansallispuiston opastuskatoksen lisäksi vuokrasauna, grillikatos, uimaranta, kioskki ja majoitus- ym. käyttöön sopiva, 50-luvulta peräisin oleva talo. Auran kunnalla on niin ikään omille asukkaalleen virkistysalue Yläneen puolella Savojärven rannalla.

Yläneläiset matkailuyrittäjät ovat perustaneet Matkailuyhdistys Kurjenkello ry:n, johon on liittynyt laajalti yrittäjiä muistakin kunnista. Kuhankuonon rajakivi ja Kurjenrahkan kansallispuisto ovat yhdistyksen tärkeimpiä kohteita, jonne tehdään opastettuja vaelluksia, retkiä ja jossa järjestetään pieniä tapahtumia. Metsähallituksella on vuodesta 2001 alkaen ollut Kurjenkello ry:n kanssa yhteistyösopimus, joka käsittää koulutusta, opastusta, kävijätutkimuksen tekemistä ja muuta molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä.

Pääosa kävijöistä saapuu kansallispuistoon omilla autoillaan. Savojärven eteläpuolella, Kuhankuonon tien varrella on pysäköintipaikka ja informaatiotaulu. Tämä on tällä hetkellä tärkein portti puistoon. Pukkipalon lähelle, Takaniitunvuoren kupeeseen ulottuu metsäautotie. Sen päässä on pysäköintipaikka. Lohkon pohjoispäässä, Lakjärven pohjoisrannalla on retkeilyreitistön laavu, jonne tulee luoteen suunnasta tie. Tie on kuitenkin suljettu puomilla noin 1,2 km päässä laavulta. Sekä Takaniitunvuorelle että Lakjärvelle on reitti yhteydet sekä Vajosuon että Kuhankuonon suunnista. Reitti jatkuu edelleen Vaskijärven suuntaan pohjoiseen. Vuonna 2001 valmistui Vajosuon ylittävä osa Suokullan reitistä. Sen yhteydessä rakennettiin Vajosuolle johtavan metsätien alkupäähän, Järvijoen kylästä etelään pysäköintipaikka ja opastustaulu. Tien varrella, lähellä suon reunaa oleva partiolaisten maja ostettiin Vahdon korvenkävijöiltä ja kunnostettiin varaustuvaksi. Alkuvuodesta 2004 oli vielä rakentamatta loppuosa Suokullan reitistä eli Kurjenrahkan reunoja kiertävä osuus Kuhankuonolle.

Kurjenrahkan kansallispuiston tämänhetkisiä kävijämääriä ei tunneta tarkoin, mutta Metsähallituksen toimesta siellä on aloitettu järjestelmällinen kävijälaskenta. Laskenta noudattaa samoja periaatteita kuin muissakin kansallispuistoissa ja valtion retkeilyalueilla. Sitä on tehty sekä mekaanisilla että elektronisilla laskureilla. Elektronisia laskureita käytetään poluilla retkeilijöiden ja ajoneuvojen laskemiseksi. Mekaanisia laskureita voidaan käyttää mm. ovissa ja porteissa.

Toistaiseksi Kurjenrahkan alueelle on asennettu kaksi elektronista ja kaksi mekaanista laskuria. Nämä laskurit ovat Lakjärven ja Kuhankuonon suunnilla. Alueen kokonaiskäyntikertoja ei voida kuitenkaan laskea vielä pelkästään edellisten laskureiden avulla. Koko alueen käyntikertojen määrittämiseksi tarvitaan lisälaskurit sekä Kuhankuonon – Rantapihan välille että Vajosuon suunnille. Näillä laskureilla saadaan kaikki pääkulkusuunnat laskettua. Erityisesti Kuhankuonon – Rantapihan välisen reitin, mahdollisesti vilkkaimman reitin, laskeminen on kokonaisuuden kannalta välttämätöntä.

Elektronisten laskureiden mukaan on laskettu kansallispuistossa olleen vuonna 2001 noin 10 000 käyntikertaa. Tätä lukua arvioitaessa on otettava huomioon mm. seuraavat seikat: laskenta alkoi vasta myöhään keväällä, osa pääkulkusuunnista on edelleen laskematta ja laskenta päätettiin syksyllä. Tämän hetkisillä laskureilla ei voida virtalähteistä johtuen laskea kovien pakkasten aikana. Näistä lähtökohdista on epävarmaa arvioida kokonaiskäyntikertojen määrää. Karkeasti voidaan kuitenkin arvioida alueelle tehdyn vuonna 2001 noin 20 000 käyntiä. Lukua voidaan tarkentaa takautuvasti, kun kaikki laskurit on asennettu ja kalibroinnit tehty.

Vuonna 2002 tehdyn kävijätutkimuksen mukaan noin 60% kävijöistä tulee Turusta sekä Liedosta, Kaarinasta, Nousiaisista ja Raisiosta tulee kustakin 7-8%. Tämän tutkimuksen mukaan 87% kävijöistä käy Savojärvellä ja Kuhankuonossa, 59% Rantapihalla, 25% Lakjärvellä, mutta vain 2% Vajosuolla. Tämä kuvastaa myös tarjolla olevan palveluvarustuksen tilannetta kansallispuistossa. Kävijöistä 15% yöpyy ja heidän matkansa kesto oli keskimäärin noin 1,3 vuorokautta. Päiväkävijät viipyvät puistossa keskimäärin 5 tuntia.

2.7 Puiston alueella olevat rasitteet

Kansallispuiston alueella on tiedossa joukko vuokrasopimuksia ja muita rasitteita, jotka on tarkemmin esitelty taulukossa 5. Näiden lisäksi kansallispuistosta ei ole tiedossa muita rasitteita tai käyttöoikeuksia. Puiston alueella voimassa olevat metsästysvuokrasopimukset on tehty ennen kansallispuiston perustamista. Metsähallitus on purkamassa niitä, sillä asetus Kurjenrahkan kansallispuistosta ei mahdollista muuta metsästystä kuin hirven ajon Lammenrahkan alueella.

Taulukko 5. Kurjenrahkan kansallispuiston voimassa olevat rasitteet kesäkuussa 2002.

Kunta	Kylä	Palsta	Rasite
Nousiainen	Mahala	Vajosuo I, 1:45	Ulkoilureitin käyttöoikeussopimus Nousiaisten kunnan kanssa 21.4.94
Masku	Kairinen	Kuhankuono 1:47	Metsänparannuslaina nr 02-462-003H-92, joka kohdistuu toiseen kiinteistöön Meritalo 1:38
Masku Yläne	Kurittula Uusikartano	Järviönrahka 16:1 (osa Raasin sotilasalueen sopimusta)	Metsästysvuokrasopimus, joka on voimassa toistaiseksi Metsästysvuokrasopimus Turun ja Säkylän varuskunnan metsästäjien kanssa, voimassa toistaiseksi

Puiston sisällä on yksityispaikkoja etenkin Kurjenrahkan suolla Maskun kunnan alueella. Nämä pyritään ostamaan tai vaihtamaan Metsähallitukselle. Tällöin ne liittyvät kansallispuistoon. Alueiden pieni koko, alhainen arvo ja yhteisomistus ovat vaikeuttaneet niiden ostoa.

2.8 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

Yhteenvetona edellisestä voidaan todeta, että Kurjenrahkan kansallispuiston arvo maamme suojelualueiden verkostossa sekä eurooppalaisessa luonnonsuojelussa perustuu ensisijaisesti seuraaviin tekijöihin:

1. Laajat, luonnontilaiset suot
Kurjenrahkan yli 2000 hehtaarin suoalue on laajin jokseenkin yhtenäisenä säilynyt suo Varsinais-Suomessa ja yksi laajimmista suoalueista koko Etelä-Suomessa.
2. Erämaiset metsät
Pukkipalon aarnialue ja monet hakkuilta säästyneet suosaarekkeet ovat luonnonmetsän kaltaisia järeine puineen, lahopuineen ja monikerroksisine rakenteineen.
3. Erämaiset, harvinaiset ja uhanalaiset eläinlajit pesivät täällä kaukana pääesiintymisalueistaan
Kansallispuistossa pesii moni pohjoisia eläinlajeja eteläisimmillä esiintymispaikoillaan. Uhanalaisia nisäkkäitä tavataan kaksi, lintuja kolme ja kääpiä yksi laji. Vanhoissa metsissä tavataan useita lahopuista riippuvaisia harvinaisia kovakuoriaisia.
4. Matkailullinen vetovoima
5. Kurjenrahkan kansallispuistolla on jo nyt merkitystä eräretkeilykohteena.
Puiston arvo ja arvostus tulee tulevaisuudessa vain kasvamaan. Jo nyt on nähtävissä, että se tulee suoraan ja välillisesti tarjoamaan työtilaisuuksia paikkakuntalaisille ja matkailuyrittäjille.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Kurjenrahkan kansallispuiston tavoite on määritelty puistoa koskevan lain 1§:ssä. Sen mukaan tämä kansallispuisto on perustettu ”Etelä-Suomessa poikkeuksellisen edustavan suo- ja metsäluonnon suojelemiseksi, soiden ja metsien eliölajien säilyttämiseksi, yleiseksi luonnon nähtävyydeksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten”. Tätä tavoitetta voidaan tarkentaa seuraavasti:

1. Laajojen soiden säilyttäminen luonnontilaisina ja muuttuneiden soiden ennallistaminen
Kurjenrahkan kansallispuiston tehtävä suojelualueverkossamme on arvokkaan lounaissuomalaisen rannikkosuomen keidassuovyöhykkeen suoluonnon suojelussa ja sen lähiympäristön metsien monimuotoisuuden turvaamisessa.
2. Vanhojen metsien säilyttäminen ja entisten talousmetsien palauttaminen luonnontilaisen kaltaiseksi
3. Harvinaisen ja uhanalaisen eliölajiston suojelu
Useat lajit ovat täällä esiintymisensä äärirajoilla, jossa niiden säilyminen vaatii tarkkailua ja toisinaan myös erityistoimia kuten luonnon ennallistamista tai alueen rauhoittamista kävijöiltä.
4. Retkeilypalvelujen kehittäminen
Kansallispuistossa ja sen ympäristössä on retkeilypalveluja kehitetty määrätietoisesti. Kysyntä on kasvamassa ja puiston tulee vastata haasteeseen. Palveluja kansallispuistossa tulee kehittää siten, että luontoarvot eivät vaarannu.
5. Luonto-opetuksen mahdollisuuksien lisääminen

4 Maankäytön vyöhykkeet

Kurjenrahkan kansallispuisto on jaettu syrjävyöhykkeeseen, virkistysvyöhykkeeseen ja rajoitusvyöhykkeeseen, jotka on esitetty kuvassa 4. Vyöhykkeet ohjaavat ja rajoittavat maankäyttöä ja puiston käyttäjien liikkumista kansallispuistossa. Kansallispuiston kaikilla vyöhykkeillä voidaan Metsähallituksen toimesta tehdä luonnon ennallistamista, luonnontilan palautusta ja muita tarpeelliseksi katsottuja luonnonhoidon toimenpiteitä (kts. kappale 5 Luonnon suojelu ja hoito). Moottoriajoneuvojen ja polkupyörien käyttö, hevosella ajo ja ratsastaminen ovat kiellettyjä kaikilla vyöhykkeillä maanteiden ulkopuolella. Metsähallituksen henkilökunta voi liikkua rajoitusvyöhykkeellä valvonta- ja muissa virkatehtävissä ja käyttää tuolloin moottoriajoneuvoja milloin tehtävän laatu sitä edellyttää, kuitenkin noudattaen varovaisuutta ja harkintaa.

4.1 Syrjävyöhykkeet

Pääosa Kurjenrahkan kansallispuistoa on syrjävyöhykettä, jonne ei rakenneta palveluvarustusta. Syrjävyöhykkeiden läpi kulkee kuitenkin muutama reitti. Liikkuminen jalkaisin, hiihtäen tai muutoin lihasvoimalla on vapaata syrjävyöhykkeellä ympäri vuoden. Leiriytyminen ja tulenteko on kielletty.

4.2 Virkistysvyöhykkeet

Pienialaisia virkistysvyöhykkeitä on puiston palvelupisteiden ympärillä, jonne on sijoitettu pääosa puiston palvelurakenteista ja joillakin niistä on myös opastusaineistoa nähtävillä. Virkistysvyöhykkeitä Kurjenrahkan kansallispuistossa ovat (kts. kartta 4):

- Savojärven etelärannan virkistysvyöhyke
Alueella sijaitsee luontotupa, telttailupaikka ja muuta palveluvarustusta.
- Lavamäen virkistysvyöhyke
Tämä sijaitsee Vahdon Vajosuon etelälaidalla. Siellä on laavu, lintulava ja varaustupa.
- Raakanokan itäpuolen virkistysvyöhyke
Vyöhyke sijaitsee Vahdolla Kurjenrahkan suon eteläpuolella. Siellä on laavu ja varaustupa.
- Takaniitunvuoren virkistysvyöhyke
Vyöhyke on Nousiaisissa, Pukkipalolle lähtevän polun alkupäässä. Siellä on laavu ja tulentekopaikka.
- Lakjärven virkistysvyöhyke
Tämä sijaitsee Lakjärven pohjoisrannalla Mynämäellä ja siellä on laavu ja tulentekopaikka.

Kurjenrahkan kansallispuisto tulee opastuksen ja muun tiedottamisen myötä houkuttelemaan jatkossa huomattavasti nykyistä enemmän kävijöitä. Alueen omaleimainen luonto on kuitenkin herkkä häiriöille ja kulumiselle. Soiden pesimälajistossa on useita arkoja ja helposti häiriintyviä lajeja. Näistä syistä johtuen kansallispuiston virkistysvyöhykkeet on rajoitettu suhteellisen pieniksi alueiksi polkureittien ja kulkuyhteyksien varrelle.

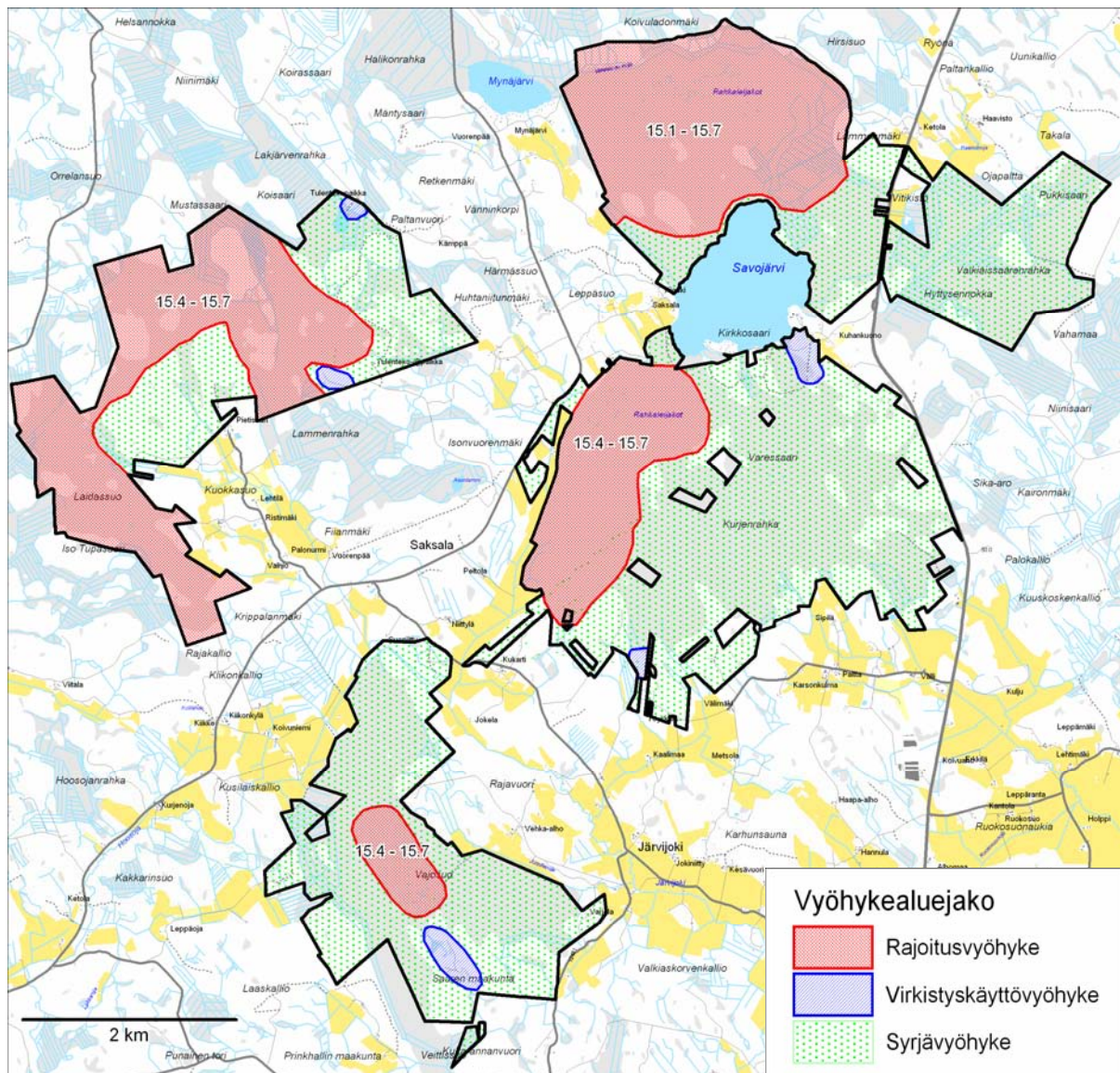
4.3 Rajoitusvyöhykkeet

Luonnonarvoiltaan kaikkein arimmille alueille on muodostettu rajoitusvyöhykkeitä, joilla liikkumista rajoitetaan lähinnä uhanalaisten ja harvinaisten lajien ja niiden elinympäristöjen suojelemiseksi. Rajoitusvyöhykkeet perustuvat luonnonsuojelulain 18§:ään ja astuvat voimaan sen jälkeen kun Metsähallitus tämän hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamisen jälkeen antaa Kurjenrahkan kansallispuiston järjestyssäännön.

Kansallispuistossa on kolme rajoitusvyöhykettä (kts. kartta 4), joilla liikkuminen merkittyjen polkujen ulkopuolella on kielletty joko 15.4.–15.7. tai 15.2.–15.7. välisenä aikana. Muina aikoina liikkuminen on vapaata. Pidempää rajoitusaikaa käytetään silloin, kun kansallispuiston osa halutaan rauhoittaa erityisesti tai myös suurten petolintujen mahdollisena pesäpaikkana. Rajoitusvyöhykkeet ovat seuraavat:

- Lammenrahkan rajoitusvyöhyke Yläneellä
Alue käsittää Lammenrahkan suon lukuun ottamatta kapeaa vyöhykettä Savojärven rannassa ja se on tärkeä suolinnuston pesimäalue. Rajoitusaika on pidennetty kevättalveen, sillä alueella saattaa pesiä uhanalaisia lintuja, jotka aloittavat pesintänsä jo helmikuussa. Liikkumisrajoitus on voimassa 15.2.–15.7.
- Kurjenrahkan länsiosan rajoitusvyöhyke
Rajoitusvyöhyke käsittää avosualueen Kurjenrahkan suon länsiosassa Nousiaisissa. Alue on tärkeä suolinnuston pesimäalue. Liikkumisrajoitus on voimassa 15.4.–15.7.
- Vajosuon rajoitusvyöhyke
Tämä käsittää Vajosuon allikkoalueet Maskussa ja Vahdolla. Alue on tärkeä suolinnuston pesimäalue. Liikkumisrajoitus on voimassa 15.4.–15.7.
- Laidassuon-Lakjärven rajoitusvyöhyke
Tämä käsittää Laidassuon ja Lakjärven suoalueen saarekkeineen Nousiaisissa ja Mynämäellä. Alue on tärkeä suolinnuston pesimäalue. Rajoitusaika on pidennetty kevättalveen, sillä alueella saattaa pesiä lintuja, jotka aloittavat pesintänsä jo helmikuussa. Liikkumisrajoitus on voimassa 15.2.–15.7.

Rajoitusvyöhykkeiden perustamisella turvataan soiden aran eläinlajiston elinmahdollisuudet samalla kun kansallispuiston retkeily- ja opastuskäytön kehittäminen tuo alueelle enemmän ihmisiä. Rajoitus ei ajallisesti estä marjastusta ja sienestystä näissä osin kansallispuistoa. Samanaikaisesti polkuverkosto ohjaa retkeilyä muualle. Rajoitusvyöhykkeet merkitään opasteiden karttoihin ja kansallispuistoa käsitteleviin esitteisiin sekä maastoon.

Kuva 4. Kurjenrahkan kansallispuiston vyöhykkeet. Aineisto: © Metsähallitus 2004, © Maanmittauslaitos 1/MYY/2004.

5 Luonnon suojele ja hoito

5.1 Uhkatekijät ja niihin vaikuttaminen

Kurjenrahkan kansallispuisto on laaja erämainen luonnonsuojelualue lähellä tiheään asuttuja eteläsuomalaisia keskuksia. Niinpä alueen säilymistä ja luonnontilaisuutta uhkaavat lähinnä ihmis-toiminnasta peräisin olevat tekijät, joita on arvioitu taulukossa 6. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamisen mahdollisia vaikutuksia ympäristöön ja lähiasutuksen tilaan on arvioitu kap-paleessa 17.

Taulukko 6. Analyysi Kurjenrahkan kansallispuistoon kohdistuvista uhkatekijöistä.

Uhkatekijä	Uhkatekijän ilmeneminen	Toimenpiteet uhan torjumiseksi
Puistossa on niin paljon kävijöitä, että nämä häiritsevät toisiaan.	Kävijöiden valitukset rauhattomuudesta ja häiriöstä.	Asiakaspalautteen seuraaminen. Rengasmaisten reittien pitäminen yksisuuntaisena, kävijöiden valistaminen käyttäytymisestä, ryhmien koon pienentäminen.
Maaston kuluminen	Kasvillisuuden kuluminen paljon käytetyillä metsä- ja suoalueilla.	Tilanteen säännöllinen seuraaminen. Kävijöiden ohjaaminen suosituksilla tai reitinosia sulkemalla muille alueille.
Reittien, teltpapaikkojen jne kuluminen	Urien syntyminen maastoon, reittien leviäminen	Tilanteen säännöllinen seuraaminen. Reittien tai reitinosien sulkeminen ja kävijöiden ohjaaminen muille reiteille.
Maaston roskaantuminen	Roskien löytyminen jatkuvasti reittien varrelta	Roskattoman retkeilyn periaatteiden tunnetuksi tekeminen opasteiden ja oppaiden avulla.
Metsäpalo	Tuli riistäytyy irti nuotiosta tai savukkeesta, metsää palaa.	Valistus opastuspaikoilla, oppaiden suorittama ja luvattoman tulenteon valvonta.
Salametsästys	Luvaton hirvieläinten kaato, metsästys teiden varrella ja puiston reunaosissa.	Tehokas valvonta yhteistyössä naapureiden kanssa ajallisesti ja paikallisesti oikein kohdistettuna. Ilmitulleista tapauksista tiedottaminen.
Eläinten häiritseminen	Ihmisten käynti arkojen petolintujen pesillä tai suolintujen parhailla pesimäpaikoilla. Lintujen häiritseminen ahdistamalla niitä esim. kuvaustilanteessa.	Yhteistyö lintuharrastajien ja luonnonkuvaajien järjestöjen kanssa ja tehokas valvonta.
Luvaton moottorikelkkailu	Moottorikelkkailu soilla ja metsissä kevättalvella.	Tehokas valvonta.
Moottoriveneily Savojärvellä	Perämoottoriveneiden tai vesiskoottereiden käyttö järvellä.	Yhteistyö naapureiden kanssa.
Savojärven kuivuminen	Järven laskeminen tyhjäksi kuivina aikoina, kalojen menehtyminen.	Neuvottelu Turun kaupungin vesilaitoksen kanssa vedenjuoksutuksesta luopumiseksi.
Luonnontilan palauttamistöiden epäonnistuminen	Työkoneiden jälkien näkyminen maastossa pitkään. Tulvavesien nouseminen naapuripalstoille.	Huolellinen toimenpidesuunnittelu. Toimenpiteiden vaikutuksen seuraaminen ja epäkohtien korjaaminen.

Monet taulukossa 6 kuvatuista uhkatekijöistä liittyvät tilanteeseen, jossa Kurjenrahkan kansallispuistossa on paljon nykyistä enemmän kävijöitä ja kävijät keskittyvät muutamiin suosittuihin kohteisiin. Tämä tilanne ei vielä 2000-luvun alkuvuosina ole ajankohtainen, mutta lienee mahdollinen myöhemmin, kun puistoa tehdään tunnetuksi sekä Metsähallituksen että luontomatkailuyrittäjien toimesta. Yhteenvedona taulukon 6 analyysistä voidaan todeta, että tilanteen seuranta, tehokas valvonta, kävijöiden neuvonta, suositukset ja retkeilijävirtojen ohjaus johtavat usein parhaiten toivottuun tulokseen. Tämä luonnollisesti edellyttää sitä, että kansallispuiston hoitoon, opastukseen ja valvontaan on riittävästi voimavaroja käytettävissä. Sen sijaan rajoitusvyöhykkeiden laajentaminen on hidas prosessi kuulemismenettelyineen eikä sovellu kovinkaan hyvin esimerkiksi kulumisongelmien hoitoon.

5.2 Ennallistaminen eli luonnontilan palauttaminen

Kurjenrahkan kansallispuistossa on nähtävissä aiemman talouskäytön jälkiä. Soiden reunoja on ojitettu vuosikymmeniä sitten ja metsiä on hoidettu puuntuotannollisista näkökohdista lähtien. Nämä toimenpiteet eivät muodosta enää suoranaista uhkaa luonnolle, mutta ne vaikuttavat luonnon monimuotoisuutta köyhdyttävästi vielä pitkän aikaa. Tätä vaikutusta on mahdollista vähentää tekemällä luonnontilan palautustoimia, luonnonhoitoa ja lajiston hoitoa. Jos kysymyksessä ovat laajaan alueeseen kohdistuvat toimenpiteet tai sellaiset hoitotoimenpiteet, joiden suorittaminen vaatii paljon osaamista ja joilla saattaa epäonnistuessaan olla epäsuotuisia ja kauaskantoisia vaikutuksia, tulee niistä laatia ennakkoon toimenpidesuunnitelma. Sen edellytyksiä ja sisältöä on kuvattu tarkemmin kappaleessa 12. Muutoin luontoa muuttavia hankkeita suunniteltaessa täytyy ottaa huomioon seuraavaa:

- Mikäli kyseessä on hanke, jolla saattaa olla vaikutus alueen luontoarvoihin, tulee siitä neuvotella Lounais-Suomen ympäristökeskuksen kanssa (luonnonsuojelulain 65§).
- Tehdyt toimenpiteet tulee tarkoin dokumentoida, erityisesti milloin niistä ei ole laadittu toimenpidesuunnitelmaa.
- Toimenpiteen vaikutusta luontoon tulee seurata usean vuoden ajan. Mikäli kyseessä on laaja-alainen toimenpide, tulee järjestää erillinen seurantatutkimus.

Kansallispuistossa tehdään luonnontilan palautus- eli luonnon ennallistamistoimia niillä alueilla, joiden luonnonoloja ihminen on muuttanut. Kyseiset alueet on esitetty kuvassa 5. Töiden tavoitteena on luonnontilaista muistuttavan kehityskulun palauttaminen ja pitkällä tähtäimellä hoidettavassa biotoopissa sellaisen tilan saavuttaminen, joka lähenee luonnontilaista. Suurempia luonnontilan palautusalueita on tässä kansallispuistossa kahdenlaisia: ennallistettavia soita ja metsiä. Luonnontilan palautuksesta laaditaan tarkempi toimenpidesuunnitelma.

5.2.1 Suot

Kansallispuistossa on kaikkiaan noin 600 ha ojitettuja soita, joilla on ennallistamistarvetta. Ennen puiston perustamista osia suuremmista soista (esim. länsiosa Valkiaissaarenrahkasta, itäosa Lammenrahkasta, länsiosa Lakjärvenrahkasta ja Laidassuosta) oli ojitettu sekä kaivettu soiden reunoille ojia, joiden kuivattava vaikutus ulottuu suon keskiosaan asti. Kaikki ojat, jotka muuttavat merkittävästi luonnontilaisia virtausoloja pyritään tukkimaan. Myös muut ojat saavat vähitellen kasvaa umpeen.

Luonnontilan palautustöitä tullaan tekemään pitkän ajan kuluessa sitä mukaa kun töihin on varoja käytettävissä. Työt ovat kertaluonteisia sillä käsittelyn jälkeen alueet ovat luonnonvaraisia alueita. Osaa kansallispuiston sisällä olevista ojikoista ei voida tukkia sen takia, että toimenpiteen vaikutus ulottuu puiston ulkopuolelle yksityisalueille.

Osa Kurjenrahkan kansallispuiston ojikoista oli mukana Metsähallituksen hankkeessa, jolla vuosina 1997–98 tehtiin luonnontilan palautustöitä eteläsuomalaisilla suojelusoilla. Työhön saatiin Euroopan Unionin Life-rahaston tukea. Työn puitteissa peitettiin ojia ja poistettiin puustoa kuiva-tilta soilta puiston rajojen sisällä kuudella eri alueella noin 133 ha alueella. Tämän jälkeen on tehty pieniä täydennystöitä. Ennallistettavat suot on esitelty taulukossa 7.

Taulukko 7. Soiden ennallistettava ja ennallistettu pinta-ala (ha) toimenpidelajeittain ja osa-alueittain. Ennallistettavien ojikkojen osalta on merkitty myös tukittavan ojan pituus (km).

Osa-alue	Ojien tukkiminen	Puuston poisto	Lahopuun tuotto	Aiemmin ennallistettu	Toimenpiteet yhteensä
Kurjenrahka	104,3 ha 12,5 km	22,7	10	0	137,0
Valkiais-saarenrahka	68,6 ha 14,0 km	46,6	10	33,5	125,2
Lammen-rahka	35,4 ha	0	0	80,2	35,4
Vajosuo	95,0 ha 13,9 km	8,0	0	0	103,0
Laidassuo-Pukkipalo	156,2 ha 27,3 km	28,8	20	18,9	205,0
Yhteensä	459,5 ha 67,7 km	106,1	40	132,6	605,6

Käsiteltyjen ja vielä käsittelemättömien vanhojen ojitusalueiden lisäksi kansallispuistossa on lukuisia pieniä yksittäisiä suljettavia ojia monien soiden reunoilla. Tällaiset vähäiset toimenpiteet voidaan suorittaa myös ilman toimenpidesuunnitelmaa. Soiden luonnontilan palautustoimet suunnitellaan siten, että ne eivät muuta puiston ulkopuolisten alueiden vesitasapainoa.

5.2.2 Metsät

Kurjenrahkan kansallispuistossa on myös metsiä, joita on vaihtelevan pituisen ajan hoidettu talousmetsinä. Tällöin niiden puulajikoostumus voi olla yksipuolistunut, lahopuuta ei ole päässyt syntymään mainittavia määriä ja soistuneita painanteita ja metsän osia on kuivatettu ojituksin. Joissakin kohdissa myös vanha metsäautotie halkoo puistoa.

Metsien luonnontilan palautustöitä on tehty tähän mennessä vain koeluontoisesti noin 1 ha alueella Pukkipalon pohjoispuolella, jossa tehtiin lahopuuta. Ennallistettavia kivennäismaita on kuitenkin yhteensä noin 137 ha, joka on esitetty taulukossa 8 toimenpidelajeittain ja osa-alueittain. Ennallistamistöitä voidaan vastedes tehdä kansallispuistossa seuraavin menetelmin:

- Lahopuuta lisätään kohdealueella noin 20-30 m³/ha sulkemalla kuivatusojia ja/tai kaulaamalla puita.
- Lahopuuta lisätään 3-5 myrskytuhon jäljittelykohteella, joilta jokaiselta kaadetaan 100-200 runkoa, jotka jätetään maastoon. Kaato pyritään tekemään muutoin kuin sahaamalla.

-
- Ennallistamisalueet**
- Ennallistettavat metsät
 - Ennallistettavat suot

31

Taulukko 8. Kivennäismaiden ennallistettava pinta-ala (ha) toimenpidelajeittain ja osa-alueittain.

Osa-alue	Lahopuun tuotto	Pien-aukotus	Metsän poltto	Lajiston- hoito	Muut	Yhteensä
Kurjenrahka	20,7	27,6	0	1,0	0,5 (tie)	49,8
Valkiaissaarenrahka	3,2	5,8	0	0	0	9
Lammenrahka	8,5	11,7	6,7	0	0	26,9
Vajosuo	11,9	19,7	0	0	0	31,6
Laidassuo ja Pukkipalo	3	15,1	0	1,0	0,5 (tie)	19,6
Yhteensä	47,3	79,9	6,7	2,0	1,0	136,9

Metsähallituksen hallinnassa olevat alueet Kurjenrahkan kansallispuistossa, Vaskijärven luonnonpuistossa sekä Kolkansuon tulevalle soidensuojelualueella muodostavat kokonaisuuden, jolla tullaan Metsähallituksen toimesta ylläpitämään palojatkumoa. Tämä tarkoittaa sitä, että näillä, toisiinsa lähellä olevilla alueilla tullaan polttamaan ja kulottamaan 2-5 hehtaarin kohteita noin kolmen vuoden välein. Palojatkumoa voidaan täydentää lähellä olevilla muilla Metsähallituksen tai yhteismetsien alueilla. Tavoitteena on turvata palaneesta puuaineksesta riippuvan eliölajiston säilyminen seudulla.

Välittömästi Kurjenrahkan kansallispuiston pohjoispuolella sijaitsevalla Raasin alueella on laajoja soita, joista eräät on ojitettu (mm. Veteläsuo) ja toiset ovat edelleen hyväkuntoisia (mm. Haukansuo). Näiden Metsähallitukselle kuuluvien, puolustusvoimien käytössä olevien alueiden ennallistaminen parantaisi kansallispuistoon kuuluvan Lammenrahkan suoekosysteemin toimivuutta huomattavasti.

Kurjenrahkan kansallispuiston soiden ja metsien ennallistamistöistä tehdään kuviokohtaiset toimenpidesuunnitelmat ennen töiden aloittamista. Ennallistettavista metsistä on tehty vuonna 2004 koko puiston aluetta koskeva toimenpidesuunnitelma. Metsien ennallistamista jatketaan ja siinä tullaan käyttämään ennallistamisohjeessa kuvattuja menetelmiä (mm. veden nosto, puiden kaulaus, pienten alojen poltto). Tämä suunnitelma valmistui vuoden 2004 kuluessa.

5.3 Luonnonhoito

Kansallispuiston luonnonhoidon päätavoitteena on säilyttää kansallispuistoalueen luonnonsuojellinen arvo ja harkiten lisätä luonnon monimuotoisuutta hoitotoimenpiteiden avulla. Kulttuurivaikutteisia habitaatteja kuten ketoja tai pihapiirejä voidaan hoitaa perinteisin menetelmin silloin kuin tämä ympäristö halutaan säilyttää kansallispuistossa. Kansallispuiston luonnonhoitoalue voi olla perustettu myös uhanalaisen, harvinaisen tai muusta syystä erityisesti suojeltavan eliölajin menestymiseksi.

Kurjenrahkan kansallispuisto on kuitenkin luonteeltaan erämaapuisto, jossa luonnonhoitotoimenpiteet rajoittuvat muutamille pienialaisille kohteille. Osa toimenpiteistä voi olla sen tyyppistä lajiston hoitoa, jota ei voi rajata alueisiin tai kohteisiin. Luonnonhoitotoimien on tarkoitus olla luonteeltaan määrävälein jatkuvia ja vaikutuksiltaan vähintään pitkäaikaisia, usein pysyviä. Kurjenrahkan kansallispuistossa tehtävät luonnonhoitotoimet on koottu taulukkoon 9 ja ne ovat seuraavanlaisia:

- lehdon tai lehtomaisen kankaan monipuolisen lajiston ylläpitäminen havupuuta, joskus myös lehtipuuvesakkoa poistamalla tai kaulaamalla
- niittyajiston säilyttäminen suon tai metsän keskellä olevaa heinäniittyä niittämällä
- kulttuurivaikutteisen pihapiirin hoito puustoa varovaisesti harventamalla, koristekasveja istuttamalla, nurmea niittämällä jne.
- muinaismuiston, historiallisen muistomerkin tai vastaavan lähiympäristön hoito

Taulukko 9. Kurjenrahkan kansallispuiston luonnonhoitoalueet.

Alue	Kunta	Pinta-ala	Toimenpiteet
Kuhankuonon rajakiven ympäristö	Yläne, Pöytyä, Aura, Turku, Vahto, Masku, Nousiainen, Mynämäki	<0,1 ha	Kulumisen jälkien korjausta
Punakaartilainen Ahti Jalosen hauta Vähä-Välisaaressa	Nousiainen	<0,1 ha	Varovaista puuston poisto, pitkospuiden rakentaminen
Vähä-Välisaaren lehto	Nousiainen	2 ha	Kuusen poistoa
Entisten huviloiden ja kämpppien ympäristöt Savojärven rannalla	Nousiainen	Yht. 1 ha	Rakennusjätteiden poistamista, puuston varovaista harventamista jne

5.4 Lajiston suojelu

Kansallispuiston alkuperäinen lajisto saa pääsääntöisesti kehittyä omien ehtojensa mukaisesti. Metsästys ei ole mahdollista kansallispuistossa lukuun ottamatta hirven ajoa Lammenrahkan alueella. Alueen alkuperäistä lajistoa voidaan säilyttää tarvittaessa hoitotoimin ja alueelta hävinneitä lajeja voidaan palauttaa istutuksin. Nämä suojelutoimenpiteet ovat luonteeltaan pitkäaikaisia ja niiden vaikutusta samoin kuin harvinaisten ja uhanalaisten lajien menestymistä muutoinkin, pyritään seuraamaan inventoinnein ja selvityksin. Kurjenrahkan kansallispuistossa mahdollisia toimenpiteitä eläin- ja kasvilajiston hoitamiseksi ovat:

- harvinaisen tai uhanalaisen lajiston hoito asettamalla pöllöille ja liito-oravalle pesäpönttöjä, rakentamalla tekopesiä petolinnuille sekä pesälauttoja kaakkurille
- harvinaistuneiden tai hävinneiden luonnonvaraisten lajien, kuten kuukkelin, maakotkan tai saukon palautusistutukset
- pikkulintujen talviruokinta virkistysvyöhykkeillä, esim. Kurjenpesän luontotuvan yhteydessä
- muut vastaavat, selvästi suojeltavien lajien elinolosuhteita parantavat toimenpiteet, milloin haitta muulle luonnolle tai puiston käytölle on vähäinen

Lisäksi on mainittava, että luonnonsuojelulain 15§:n mukaan liian runsaslukaiseksi tulleen tai muutoin vahingolliseksi käyneen eläin- tai kasvilajin lukumääriä voidaan Metsähallituksen luvalla vähentää, jos ne vaarantavat suojelun alueen suojelutavoitteen toteutumisen. Kurjenrahkan kansallispuistossa kyseeseen voivat tulla erityisesti maallamme vieraat eläinlajit minkki ja supikoirat. Pönttöjä voidaan asettaa ainakin niin kauan kunnes suuria luonnonkoloja on syntynyt luontaisesti tarpeeksi. Kaikkia tässä mainittuja hoitotoimenpiteitä voidaan tehdä kansallispuistossa vain Metsähallituksen toimesta tai sen luvalla. Näitä toimenpiteitä arvioitaessa ja suunniteltaessa tulee tarkoin punnita toimenpiteiden mahdollisia epäedullisia vaikutuksia sekä luonnolle että puiston käytölle. Tehdyt toimenpiteet dokumentoidaan tarkoin ja niiden vaikutusta kohteena olevan lajin esiintymiselle seurataan.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

Kurjenrahkan kansallispuisto on aina ollut erämaa-aluetta. Täällä on verraten vähän nähtävissä merkkejä vanhoista luonnonkäyttömuodoista. Muinaisen asumisen merkit ovat jo hävinneet kansallispuistosta Savojärven rannalta. Ennen teiden rakentamisen aikaa 1930-40 –luvulla – ja vielä 1960-luvulle saakka – oli Saksalan kylä alueen henkinen keskus. Saksalan pienviljelijäyhdistys on ansiokkaasti tallentanut kylän historiaa ja tietoja sen ympäristön luonnon käyttömuodoista (Laukkanen 2000, Laukkanen & Lehto 2000). Yläneen kunnan historia valottaa myös monia historiallisia tapahtumia ja aikakausia nykyisen Kurjenrahkan kansallispuiston alueella (Mattila-Lonka 2001).

Kurjenrahkan kansallispuistossa on muutama vanha rakennus, joista mikään ei ole kulttuurihistoriallisesti arvokas. Rakennukset on esitelty taulukossa 10. Savojärven rannalla olevien mökkien pihapiirit on luettu edellisessä luvussa luonnonhoitokohteisiin (kappale 5.3 Luonnonhoito sekä taulukko 9).

Taulukko 10. Kurjenrahkan kansallispuiston olemassa olevat rakennukset kesäkuussa 2002.

Rakennus tai rakennusryhmä	Kunta	Rakennuksen pinta-ala	Rakentamisaika	Käyttö kansallispuistossa
Savojärven luontotupa ja siihen liittyvät talousrakennukset	Nousiainen	80 + 110 m ²	1960-luku	Luontotupa, kansallispuiston huoltotukikohta, tila lyhytaikaiseen majoitukseen esim. Metsähallituksen työntekijöille
Kesämökki Savojärven etelärannalla	Nousiainen	40 m ²	1960-luku	Varaustupa, majoitustila vieraille
Retkeilijöiden maja Kurjenrahkan eteläpäässä	Vahto	25 m ²	1970-luku	Varaustupa
Partiolaisten maja Vajosuon Lavamäellä	Vahto	25 m ²	1970-luku	Varaustupa

Kansallispuistossa on kaksi muinaismuistoksi laskettavaa kohdetta. Vanhempi näistä on Kuhankuonon rajakivi, joka mainitaan historiallisissa lähteissä ensi kerran vuonna 1381 ja joka sai nykyisen muotonsa 1960-luvulla Nousiainen ja Mynämäen Rotary-klubien toimesta. Nuorempi muinaismuisto on punakaartilaisen Ahti Jalosen hauta Vähä-Välisaareissa Nousiaisissa. Hän kuoli väkivaltaisesti toukokuussa 1918. Haudalla on yksinkertainen muistokivi ja se sijaitsee lähellä Kuhankuonosta Rantapihan suuntaan kulkevaa vaellusreittiä. Näillä kohteilla tehtävät hoitotoimet on esitetty taulukossa 11. Lisäksi Lammenrahkan eteläosissa oli toisen maailmansodan aikana ns. käpykaartilaisen piilokorsu tai –korsuja. Tällaisen entistäminen tai rekonstruktio voidaan tehdä vaellusreitin varteen lähelle entisiä esiintymispaikkoja.

Taulukko 11. Kurjenrahkan kansallispuiston historialliset kohteet ja niillä tehtävät hoitotoimenpiteet.

Alue	Kunta	Pinta-ala	Toimenpiteet
Kuhankuonon rajakiven ympäristö	Yläne, Pöytyä, Aura, Turku, Vahto, Masku, Nousiainen, Mynämäki	<0,1 ha	Kulumisen jälkien korjausta
Punakaartilainen Ahti Jalosen hauta Vähä-Välisaareissa	Nousiainen	<0,1 ha	Varovaista puuston poisto, pitköspuiden rakentaminen

7 Luonnon käyttö

7.1 Retkeily

Kurjenrahkan kansallispuistoon on odotettavissa paljon kävijöitä. Pääkäyttäjärhythmi on nyt ja tulevaisuudessa retkeilijät. Heidän mielenkiintonsa kohdistuu erämaiseen luontoon, sen maisemiin, kasveihin ja eläimiin sekä luonnonääniin ja hiljaisuuden tuomiin elämyksiin. Odotettavissa on, että melkein kaikki heistä tulevat käyttämään hyväkseen pysäköintipaikkoja, pitkospuita ja näkötorneja. Suurin osa kävijöistä tutustuu luontotupaan ja luultavasti vain osa näistä poikkeaa retkeilyreiteille ja poluille. Samoin puistoon on odotettavissa melko paljon muita päiväkävijöitä, jotka viipyvät siellä parista tunnista 10–12 tuntiin. He voivat poimia marjoja tai sieniä tai muuten vain havainnoida luontoa. Nämä päiväkävijät ovat usein kiinnostuneita luontopoluista tai opastuksesta. He käyttävät myös hyväkseen tulentelepaikkoja ja käymälöitä.

Toinen, vähän erilaisin odotuksin liikkeellä oleva käyttäjärhythmi on erävaeltajat. He saattavat ohittaa puiston pitkin vaellusreittiä tai kulkea siellä kartan ja kompassin kanssa 1-3 päivää kerrallaan. He tarvitsevat varaustupaa, teltpaikkaa tai laavaa sekä nuotiopaikkaa. Kolmas käyttäjärhythmi ovat opastetut ryhmät, jotka eivät yleensä yövy puistossa. Koululaiset ja työpaikkaryhmät kuuluvat näihin käyttäjiin. He luottavat useimmiten oppaan palveluihin sekä käyttävät hyväkseen luontopolkuja ja nuotiopaikkoja. Puistoon ei ole odotettavissa kalastajia, metsästäjiä tai – lyhyen talven ja vähien latujen takia – kuntohiihtäjiä. Näitä kävijöitä ei myöskään houkutella puistoon.

Edellä mainittujen kävijärhythmien tarpeista lähtien Kurjenrahkan kansallispuistoon rakennettavalle palveluvarustukselle asetetaan seuraavia tavoitteita:

- ohjata kävijöitä reiteille ja poluille siten, että luonnolle aiheutuva häiriö ja kuluminen jäävät mahdollisimman vähäiseksi. Näin voidaan myös nostaa puiston kantokykyä matkailijoiden suhteen ja taata luonnonrauha puiston syrjä- ja rajoitusosissa
- tarjota levähdyspaikkoja, joissa on perusvarustus: nuotiopaikka, penkkejä, pöytä. Eniten käytetyillä paikoilla voi olla myös kompostoiva käymälä
- tarjota yöpymismahdollisuuksia muutamassa varaustuvassa, laavuilla ja teltpaikoilla. Puiston oma majoituskapasiteetti pidetään kuitenkin suhteellisen pienenä. Muutama puistossa jo oleva kämpä voidaan muuttaa varaustuvaksi, mutta uusia ei rakenneta.
- esitellä kansallispuiston luontoa muutamasta ympäristöstään korkeammalle nousevasta näköalapaikasta ja näkötorresta
- täyttää Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän vaatimukset jätehuollon, rakennusmateriaalien ja luontoon sijoittamisen osalta
- suunnitella ja rakentaa palveluvarustus siten, että yhteistyö retkeilyreitistön, rajanaapurien (mm. yhteismetsät), kuntien ja paikallisten yrittäjien kanssa toteutuu mahdollisimman hyvin sekä että palveluvarustus on helppo ylläpitää ja huoltaa

Palveluvarustuksen sijoitus esitetään kuvassa 6. Tätä varustusta ei rakenneta heti valmiiksi vaan se toteutetaan vähitellen varojen sallimissa rajoissa.

Reitit ja ladut

Varsinais-Suomen liiton, kuntien ja maanomistajien yhteistyönä on toteutettu Kuhankuonon retkeilyreitistö, joka on kaikkiaan 150 km pitkä muodostuen poluista, pitkospuista ja metsäteistä. Sitä ylläpitävät kunnat, sekä kansallispuiston maalla olevan varustuksen osalta Metsähallitus.

Suunnitteilla ja rakenteilla olevat uudet reitit kytkeytyvät osaksi reittiverkostoa, jonka tärkeä solmukohta tulee Kurjenpesän luontotuvalle. Näitä vaellusreittejä tulee kansallispuistoon kaikkiaan kuusi:

- Kuhankuonon poikki länteen kulkeva reitti
- Pukkipalon reitti
- Suokullan reitti
- Kuhankuonon lyhyt lenkki
- Valkiaissaarenrahan reitti
- Savojärven kiertävä reitti

Seuraavassa on lyhyt esittely näistä reiteistä ja niiden rakentamistilanteesta kesäkuussa 2002. Reitit näkyvät myös kartassa 5. Kuhankuonon retkeilyreitistön pääreitti kulkee itä-länsi -suunnassa Kurjenrahan pohjoisosan halki. Se alkaa Kurjenpesän pysäköintialueelta, kulkee Kuhankuonon kautta Nousiaisten Rantapihalle (noin 2 km) sekä jatkaa siitä edelleen länteen puiston ulkopuolella. Vuonna 1952 Turun kaupungin vesilaitoksen velvollisuudeksi tuli vastineeksi vedensäännöstelystä hoitaa ja ylläpitää Savojärven lounaispuolella olevaa siltaa Saksalan Rantapihan ja Kirkko-saaren välillä. Tämä silta on osa reittiä.

Pukkipalon reitti tulee etelästä Takaniitunvuorelle, jatkaa siitä pohjoiseen Pukkipalon läpi Paltanvuorelle (1,7 km), jossa se yhtyy Rantapihalta tulevaan reittiin. Suokullan reitiksi kutsutaan etelästä Vahdon Kangenmiekalle saapuvaa reittiä. Vuonna 2001 rakennettiin valmiiksi Vajosuon ylittävä osuus. Kansallispuistossa, Vahdon Lavamäelle tehtiin reittiin liittyviä palvelurakenteita. Vajosuolta reitti jatkaa pohjoiseen ja kulkee yksityismaiden läpi Kurjenrahan suolle, jonne se saapuu Raakanokan itäpuolelle. Kesällä 2004 valmistui reitti Vahdon Töykkälästä Kurjenrahan eteläreunaa pitkin kiertäen kohti Koivusaarta ja päättyy Kurjenpesälle Savojärven rantaan. Toinen haara kulkee pitkospuilla yli avosuon ensin kohti Mustasaarta, sitten Kuhankuonon rajakiveä, jossa se yhtyy olemassa olevaan reitistöön. Tämän reitin pituus kansallispuiston sisällä on noin 1,8 km Vajosuolla ja 6,8 km Kurjenrahkalla.

Kuhankuonon lyhyellä lenkillä tarkoitetaan sitä alle 1 kilometrin pituista lenkkiä, joka yhdistää Kuhankuonon rajakiven itäkautta suon yli tulevalla lenkillä Kurjenpesän pysäköintialueeseen. Tällöin kiireiset Kuhankuonon kävijät voivat tehdä lenkin rajakivelle ja takaisin. Tämän lenkin toinen haara on toteutettu siten, että se on kuljettavissa myös rullatuolilla.

Valkiaissaaren reitti on rakenteilla Pöytyän Haukkavuorelta Kuhankuonolle ja sitä toteuttaa Pöytyän kunta ja paikallinen urheiluseura. Se ylittää kantatien 204 lähellä suunniteltua kansallispuiston porttia, käy tällä opastuspaikalla ja jatkaa pitkin kansallispuiston aluetta kohti Auran kunnan virkistysaluetta, jonka kautta se saapuu Kurjenpesälle. Tämän reitin läntinen pää kulkee kansallispuistossa noin 1,5 km matkalla. Reitti on jo olemassa, mutta parannustyöt valmistunevat vuonna 2005. Hyttysennokkaan, Valkiaissaarenrahan reunaan tehdään nuotiopaikka ja laavu.

Savojärven kiertävä uusi reitti on noin 5,6 km pitkä. Sen jälkeen kun Valkiaissaaren reitti on yhdistetty Kurjenpesälle, tarvitaan uutta reitinosaa lähinnä pitkospuuta tätä reittiä varten noin 3,3 km, sillä Savojärven länsipuolella reitti yhdistyy Kurjenpesältä Rantapihalle tulevaan reittiin. Tämä reitti sivuaa Lammenrahan rajoitusvyöhykettä, minkä takia reitiltä poikkeaminen ei ole sallittua lintujen pesimäaikaan. Reitti merkitään yksisuuntaiseksi, jolloin kävijöitä suositellaan kulkemaan se vastapäivään.

Myös perinteiset latureitit halkovat kansallispuistoa. Turku-Yläne -tien (kantatie 204) pysäköintipaikalta Savojärven kohdalta kulkee latureitti Kuhankuonon kautta yli Kurjenrahkan keski- ja länsiosien etelään ja siellä yli Vajosuon. Hiihtoladut kansallispuistossa on tarkoitettu vain perinteistä, ei luisteluhiihtoa varten.

Telttapaidat, laavut ja varaustuvat

Kurjenrahkan kansallispuistossa ei ole varsinaisia leirintäalueita. Kansallispuiston läheisyydessä Savojärven kaakkoisrannalla on Auran kunnan ja länsipuolella Nousiaisten kunnan virkistysalueet (Rantapiha), joissa näiden kuntien asukkaat voivat telttailla. Rantapiha on myös muiden kävijöiden käytössä. Puistossa teltassa yöpyminen on mahdollista Kurjenpesän luontotuvan pihalla olevalla telttapaidalla sekä muualla puistossa laavujen lähiympäristössä. Laavujen yhteyteen rakennetaan tarpeen mukaan yksinkertaisia kompostoivia käymälöitä. Laavujen, näkötorrien ja pysäköintipaikkojen yhteyteen voidaan rakentaa pöytä-penkki -yhdistelmiä. Osa näistä varustetaan kevyellä katoksella, jotta pöytää voidaan käyttää huonollakin säällä. Kurjenpesän pihalle kunnostetaan nykyistä parempi vesipiste, josta retkeilijät voivat ottaa juomavettä mukaansa maastoon, koska puistossa on vähän tarkoitukseen sopivia puroja.

Kansallispuistossa on Kuhankuonon retkeilyreitistön laavupaikka Pukkipalon pohjoispuolella Lakjärvellä. Uudet laavut on rakennettu myös Lavamäelle Vajosuon eteläreunaan, vanhan partiolaisten majan yhteyteen sekä Raakanokan itäpuolelle, jossa myös on vanha vaeltajien maja. Puistossa ei ole tällä hetkellä varaustupia tai autiotupia. Kansallispuistoon on kuitenkin tulossa ensi vaiheessa kolme varaustupaa: Lavamäellä oleva entinen partiolaisten maja, Kurjenrahkan eteläpuolella oleva maja ja Savojärven etelärannalla, Kurjenpesän länsipuolella oleva entinen kesämökki muutetaan varaustuviksi, joita voi vuokrata pientä maksua vastaan. Uusia varaus- tai autiotupia ei rakenneta, mutta mikäli maanhankinnan kautta puiston osaksi tulee tarkoitukseen sopivia mökkejä, voidaan näitä harkinnan mukaan kunnostaa varaustuviksi.

Kuhankuonon vanha nuotiopaikka voidaan kulumisvaurioiden takia purkaa. Sen sijaan Kurjenpesän luontotuvan piha varustetaan palveluvarustuksella retkeilijöitä varten. Varustukseen kuuluu käymälä, keittokatos sekä pöydät ja penkit. Mitoituksessa huomioidaan että paikalla voi kokoontua kerralla jopa sata ihmistä.

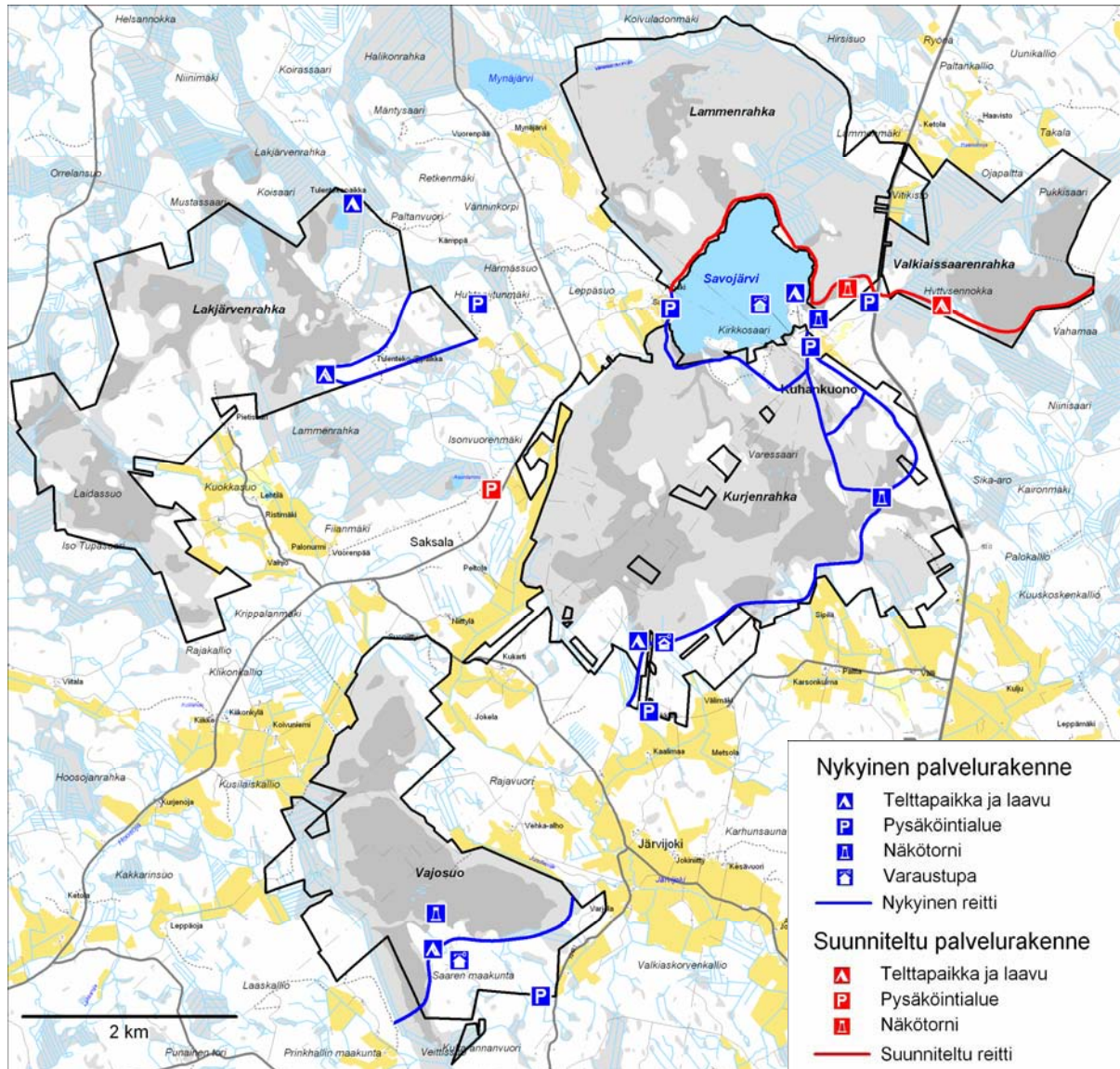
Näkötorrit ja luonnontarkkailulavat

Kurjenrahkan kansallispuistossa korkeuserot ovat pieniä. Muutamilta kallioilta näkee vilaukselta suomalaismaa, mutta usein puusto estää laajempien näköalojen avautumisen. Tämän vuoksi maiseman ihailua, lintuharrastusta, ja muuta luonnontarkkailua helpottavia torneja ja lavoja rakennetaan kansallispuistoon neljä. Ensimmäinen neljästä suunnitellusta valmistui Vajosuon eteläreunaan Lavamäen kärkeen. Vuonna 2003 valmistui toinen Kurjenrahkan itäosaan Koivusaareen ja kolmas, matala lava, Kurjenpesän luontotuvan pihalle. Neljäs rakennetaan myöhemmin Kurjenrahkan kansallispuiston portin pohjoispuolen kalliolle. Kurjenpesän pihalla olevalle lavalle on mahdollista päästä pyörätuolissa. Tornit ja lavat sijoitetaan siten, että niistä on mahdollisimman hyvä näköala. Ne mitoitetaan ulottumaan enintään vähän puidenlatvojen yläpuolelle.

Virkistytminen vesillä

Kansallispuistossa ja lähiseudulla on hyvin vähän vesistöjä. Savojärven rantaan kunnostetaan paikka, josta kanootteja ja kevytrakenteisia soutuveineitä voidaan laskea järveen. Nykyinen laituri

ja sauna laiturin päässä puretaan. Tilalle tehdään uusi laituri ja sen päähän uima portaat, jotta kävijät voivat käydä virkistäytymässä järvestä. Laituri ja kulku rantaan tehdään inva-rakenteena.

Kuva 6. Kurjenrahkan kansallispuiston palvelurakenteet. Aineisto: © Metsähallitus 2004, © Maanmittauslaitos 1/MYY/04.

7.2 Luonnonvarojen hyödyntäminen

Luonnon hyödyntämisestä kansallispuistossa säädetään luonnonsuojelulain 13-16§:ssä. Pääperiaatteena on, että kansallispuistossa voidaan liikkua ja sen luonnosta nauttia maksutta jokamiehen oikeutta vastaavissa olosuhteissa. Tästä on vähäisiä poikkeuksia, lähinnä vain kasvien poimimisen ja rajoitusosilla liikkumisen suhteen.

Marjastus ja sienestys

Kansallispuistossa marjojen ja ruokasienten poimiminen on sallittu, paitsi rajoitusvyöhykkeillä silloin kuin liikkumiskielto on voimassa.

Kalastus ja metsästys

Kansallispuistossa ovat onkiminen ja pilkkiminen sallittuja. Kalastukseen Metsähallitus voi myöntää lupia, tosin vain hyvin perustelluista syistä, sillä vesistöjä on puistossa vähän. Alueen vesistöjen kalakantoja ei muuteta istutuksin. Kansallispuistoon ei myöskään myönnetä lupia ravustukseen.

Asetus Kurjenrahkan kansallispuistosta (1296/1997) rajoittaa metsästyksen puistossa vähimpään mahdolliseen. Sen mukaan hirven ajo metsästyksen yhteydessä on mahdollista Lammenrahkalla. Tämä oikeus on vuokrattu pitkäaikaisella sopimuksella Säskylän varuskunnan metsästysseuralle. Liikaa lisääntyneiden, haitallisten eläinlajien, kuten esimerkiksi supikoiran ja minkin vähentäminen on mahdollista kansallispuistossa Metsähallituksen luvalla. Tätä pyyntiä ei katsota varsinaiseksi metsästykseksi, mutta siinä noudatetaan metsästyslain säännöksiä

7.3 Matkailun yritystoiminta

Kansallispuistossa sallitaan sellainen yritystoiminta, joka ei ole ristiriidassa kansallispuiston suojelutavoitteiden kanssa. Tällaisia yritystoiminnan muotoja ovat mm. opastetut retket jalkaisin ja hiihtäen. Matkailun yritystoiminta edellyttää Metsähallituksen lupaa ja säännöllisesti toistuvana kirjallista käyttöoikeussopimusta puiston palveluja kuten jätepisteiden, käymälöiden tai polttopuiden käytöstä. Massatapahtumat kansallispuistossa ovat samoin luvanvaraisia. Maksuttomien luontoretkien järjestämiseen ei tarvita lupaa, kunhan rauhoitusmääräyksiä noudatetaan.

Metsähallitus pyrkii Kurjenrahkan kansallispuistoa kehittämällä luomaan edellytyksiä monipuoliselle luontomatkailulle. Kansallispuistoa hallinnoivana viranomaisena Metsähallituksen tavoitteena on lisätä puiston käyttöä nähtävyyksikohteena. Metsähallitus ei pääsääntöisesti ryhdy järjestämään alueella maksullisia palveluja. Poikkeuksena on varaustupien vuokraus. Maksulliset retket, ohjelmapalvelut ja opastukset sekä matkamuistojen ja retkeilytarvikkeiden myynti ovat paikallisille matkailuyrityksille sopivaa toimintaa. Yhteistyö Metsähallituksen ja yrittäjien välillä on mahdollista ryhmien opastuksen, oppaiden koulutuksen ja matkailuun liittyvien tuotteiden suunnittelun yhteydessä.

Vuonna 2001 solmittiin ensimmäinen yhteistoimintasopimus ylänäläisen Matkailuyhdistys Kurjenkello ry:n kanssa. Tämän yhdistyksen jäsenenä oli tuolloin yli kolmekymmentä matkailualan yritystä Yläneeltä ja lähikunnista. Retkeilyn ja matkailun edistäminen Kuhankuonon ympäristössä ja laajemmaltikin Kurjenrahkan kansallispuistossa on eräs yhdistyksen tärkeistä toimintamuodoista. Sopimus käsitti yhteistyötä opaskoulutuksen, kävijätutkimuksen ja puiston huollon osalta. Vastaavia sopimuksia voidaan tulevaisuudessa solmia useiden eri tahojen kanssa. Seuraavana vuonna tehtiin saman yhdistyksen kanssa niin ikään ensimmäinen käyttöoikeussopimus, jossa sovittiin ehdoista kansallispuistoon tuotavien ryhmien osalta.

7.4 Liikenne ja liikkuminen

Kansallispuistossa suositaan liikkumista lihasvoimin. Moottorikelkan käyttö on sallittua vain huoltotehtävissä ja – yksityisten kelkkojen kyseessä ollen – Metsähallituksen luvalla. Savojärvelä tai muilla kansallispuiston järvillä ei saa käyttää moottoriveneitä.

Kurjenrahkan kansallispuiston rajojen sisälle ulottuu useita teitä ja puiston vaellusreiteille voi saapua eri paikoista. Kansallispuiston pääsisäänkäynti rakennetaan saavutettavaksi Turku-Yläne -tieltä (kantatie 204) siten, että heti tieltä käännyttyessä länteen tulija kohtaa kansallispuiston portin, tietoa puistosta ja tämän reiteistä, pysäköintipaikan sekä saa mahdollisuuden lähteä jalkaisin polkua pitkin joko Kuhankuonon suuntaan länteen tai Valkiaisaarenrahkalle itään. Mikäli tämä suunnitelma kansallispuiston portista kantatie 204:n varressa ei ole toteuttamiskelpoinen, rakennetaan puiston portti Kurjenpesän yhteyteen.

Uusia pysäköintipaikkoja suunniteltaessa on jouduttu sijoittamaan eräitä niistä puiston ulkopuolella yksityiselle tai yhteismetsien maalle. Toteutus edellyttää täällä luonnollisesti sopimusta maanomistajan kanssa. Useimmat näistä pysäköintipaikoista ovat jo olemassa. Kansallispuiston ja sen lähiympäristön pysäköintipaikat käyvät ilmi kartasta 5 ja ovat seuraavat:

- Turku-Yläne -kantatien 204 varrella Yläneellä puiston portin pysäköintialue. Mitoitus 2 bussia ja 20 henkilöautoa. Olemassa olevaa parannetaan.
- Kurjenpesän pysäköintipaikka luontotuvan ja Kuhankuonolle lähtevän polun vieressä. Mitoitus 2 bussia ja 20 henkilöautoa. Valmis.
- Kurjenrahkan eteläpään Vahdolla rakennetaan pysäköintipaikka vaellusreitien eteläisen puiston sisään tulon yhteyteen. Mitoitus 1 bussi ja 10 henkilöautoa. Valmis.
- Savojärven länsirannalla Nousiaisissa, kunnan virkistysalueella Rantapihalla, olemassa oleva pysäköintipaikka. Mitoitus 2 bussia ja 10 henkilöautoa.
- Nousiaisten Härmälänkalliolla oleva, seudullisen retkeilyreitistön pysäköintipaikka. Mitoitus 2 bussia ja 10 henkilöautoa. Valmis.
- Vahdon Lavamäen tien haarassa, Vajosuon eteläpuolella oleva pysäköintipaikka. Mitoitus 2 bussia ja 10 henkilöautoa. Valmis.
- Asolammen itäpuolen pysäköintipaikka tielle tulevan puomin viereen. Pysäköintipaikka tehdään siinä vaiheessa kun tie suljetaan muulta kuin jalankululta ja huoltoliikenteeltä. Kävijät Pukkipaloon ohjataan Nousiaisten Härmälänkallion pysäköintipaikan kautta.

Lisäksi Lavamäelle tuleva tie suljetaan joko paikallistien haarasta tai puiston rajalta. Näiden toimenpiteiden tarkoitus on säilyttää ja parantaa kansallispuiston luonnonrauhaa ja vetovoimaa eräretkikohteena.

Puiston saavutettavuus Turun suunnasta paranisi olennaisesti, jos Tortinmäkeen asti nyt ulottuvaa bussilinjaa voitaisiin jatkaa puiston portin pysäköintialueelle saakka. Samoin tietä 204 liikennöivien pikavuorojen pysäkin saaminen lähelle porttia vaikuttaisi palvelisi kansallispuiston käyttäjiä. Metsähallitus pyrkii myötävaikuttamaan näiden hankkeiden toteutumiseen yhdessä sidosryhmien kanssa.

8 Luonto-opastus

8.1 Tavoitteet

Kurjenrahkan kansallispuiston ydinalueet sijaitsevat noin 40 km päässä Turun kaupungin keskustasta ja puiston voidaan arvella palvelevan noin 250 000 lähiseudulla asuvan ihmisen virkistysalueena. Maankäytön ja metsien hoidon tehostuessa tulee Kurjenrahkan kansallispuiston arvo erämaisena luontokohteena kasvamaan tiheästi asutussa Varsinais-Suomessa lähi vuosikymmeninä. Kuhankuonon retkeilyreitistö ja Yläneen kirkonkylässä vuonna 2002 avattu Yläneen Luontokapinetti lisäävät omalta osaltaan kävijämääriä kansallispuistossa. Kun Luontokapinettin näyttely painottuu luonnonvaroihin ja niiden hyväksikäyttöön, tulee Kurjenrahkan kansallispuiston opastusaineistossa keskittyä metsien ja soiden suojeluun sekä suojelun perusteiden ja päämäärien tunnetuksi tekemiseen. Näin ollen opastuksen, opetuksen ja tiedotuksen tavoitteena Kurjenrahkan kansallispuistossa on:

- tehdä tunnetuksi soiden suojelun tavoitteita ja toteutusta
- kertoa vanhojen metsien ja luonnonmetsien suojelun perusteista ja toteutuksesta
- kertoa Kurjenrahkan kansallispuiston luontotyypeistä ja eliölajeista
- kertoa Metsähallituksen toiminnasta seudulla jo 1800-luvulta alkaen
- kertoa siitä miten soilla ja metsissä tulee liikkua ja kansallispuistossa noudatettavista määräyksistä
- tarjota kouluille ja muille opetusryhmille tilaisuus luonto-opetukseen kansallispuistossa
- tarjota edellytykset omatoimiseen retkeilyyn luonnossa
- tarjota paikallisille ja muille luontomatkailun yrittäjille mahdollisuuksia järjestää ryhmille opastettuja luontomatkoja kansallispuistossa
- antaa kävijöille ohjeita tulenteosta, yöpymisestä ja jätehuollosta
- kertoa kuntien puistossa ja siihen liittyvillä reiteillä ja palvelupisteissä tarjoamista palveluista
- kehittää toimivaa yhteistyötä kuntien sekä paikallisten yhteisöjen ja yritysten kanssa kansallispuiston luonteelle sopivalla tavalla sekä
- kertoa Metsähallituksen muista suojelualueista ja palveluista lähiseudulla
- esitellä muita maakunnan luonnonnähtävyyksiä

8.2 Luontotupa

Savojärven etelärannalla sijaitsevalle tontille rakennetaan kansallispuiston luontotupa nimeltään Kurjenpesä (otettu käyttöön toukokuussa 2004). Paikalla on aiemmin ollut kesämökki, jonka päärakennus kunnostetaan pieneksi ryhmätilaksi ja oppaan tukikohdaksi. Piharakennukseen tehdään tilat kansallispuiston luontoa esittelevälle näyttelylle sekä varasto- ja työpajatilaa huoltotoimia varten. Pihapiiriin tulee telttapaikkoja, näköalapaikkana palveleva katettu tulipaikka sekä käymälä. Muutostöistä on laadittu hankesuunnitelma, jonka toteutus alkoi vuonna 2002.

Kurjenpesän luontotupa sijaitsee vain 350m Kuhankuonon rajakivestä pohjoisluoteeseen ja 800m päässä kantatiestä 204. Yhdystie on jo levennetty ja kunnostettu sekä pysäköintipaikka laajennettu lisääntyvää liikennettä varten. Luontotupa toteuttaa pitkälti Kurjenrahkan kansallispuiston edellä esitettyjä opastuksen, opetuksen ja tiedotuksen tavoitteita. Kurjenpesän näyttelyssä voi tutustua Kurjenrahkan suo- ja metsäluontoon, niiden suojeluun sekä käytön ja hyödyntämisen historiaan. Opastuksessa pyritään yhteistyöhön matkailuyrittäjien ja Yläneen Luontokapinettin kanssa.

8.3 Muut opastuspaikat ja opasteet

Kurjenpesän luontotuvan ympärillä tulee olla riittävä määrä erilaisia opasteita ja reittivaihtoehtoja, jonka lisäksi rakenteiden tulee kestää kulutusta. Opastuspaikaksi kutsutaan joko katoksen alla tai ulkoilmassa olevia suuria, usein A0-kokoisia opastustauluja, joissa on kävijöille tarkoitettua informaatiota. Opastuspaikat ovat käytössä ympäri vuoden. Opastuspaikkojen yhteyteen rakennetaan usein palveluvarustusta tai pysäköintitilaa. Kansallispuiston sisään tulot varustetaan vähintään opastustaululla ja pysäköintipaikalla. Niistä on myös olemassa merkityt polut sisälle puistoon. Kurjenrahkan kansallispuiston opastuspaikat käyvät ilmi kartasta 7 ja ne ovat seuraavat:

- Opastustaulu Kurjenrahkan kansallispuiston portilla Turku-Yläne -kantatien 204 varrella olevan pysäköintipaikan yhteydessä. Valmis.
- Opastustaulu Kurjenpesän luontotuvan pysäköintialueella. Tämä palvelee erityisesti niitä kävijöitä, jotka eivät poikkeais pysäköintipaikalta Kurjenpesälle. Valmis.
- Opastustaulu Vahdon Töykkälässä, Kurjenrahkan eteläpäässä lähellä pysäköintipaikkaa sekä kohtaa, josta vaellusreitti tulee etelästä puistoon.
- Opastuskatos Kurjenpesän luontotuvan pihalla
- Opastuskatos Nousiaisissa, kunnan virkistysalueella Savojärven länsirannalla. Valmis.
- Opastuskatos tai aluksi opastustaulu Nousiaisten Härmälänkalliolla, jossa on reitistön pysäköintipaikka. Valmis.
- Opastustaulu tien päässä Mynämäellä Lakjärven pohjoispuolella. Valmis.
- Opastustaulu Lavamäen tien haarassa Vahdolla Vajosuon eteläpuolella. Valmis.

Muita opasteita ovat kansallispuiston rajataulut sekä tielaitoksen standardien mukaiset opasteet yleisten teiden varsille. Sen jälkeen kuin Kurjenrahkan kansallispuiston rajankäyntitoimitus on valmistunut, tulee puiston rajat merkitä kansallispuiston tunnuksin ja tekstillä Kurjenrahkan kansallispuisto. Jo tätä ennen tulee puiston raja merkitä näkyviin reittien varsilla sekä tavallista suuremmilla kylteillä teiden varsilla.

Kansallispuistoon ja luontokeskukseen ohjaavia opasteita sijoitetaan ainakin kantatien 204 varrelle, jotta autoilijat huomaavat puiston tärkeimmän sisään tulon eli puiston portin sekä Kurjenpesälle ja Kuhankuonolle johtavan tienhaaran lähestyvän. Mahdollisuuksien mukaan voidaan opasteita sijoittaa myös muiden suurten teiden varsille.

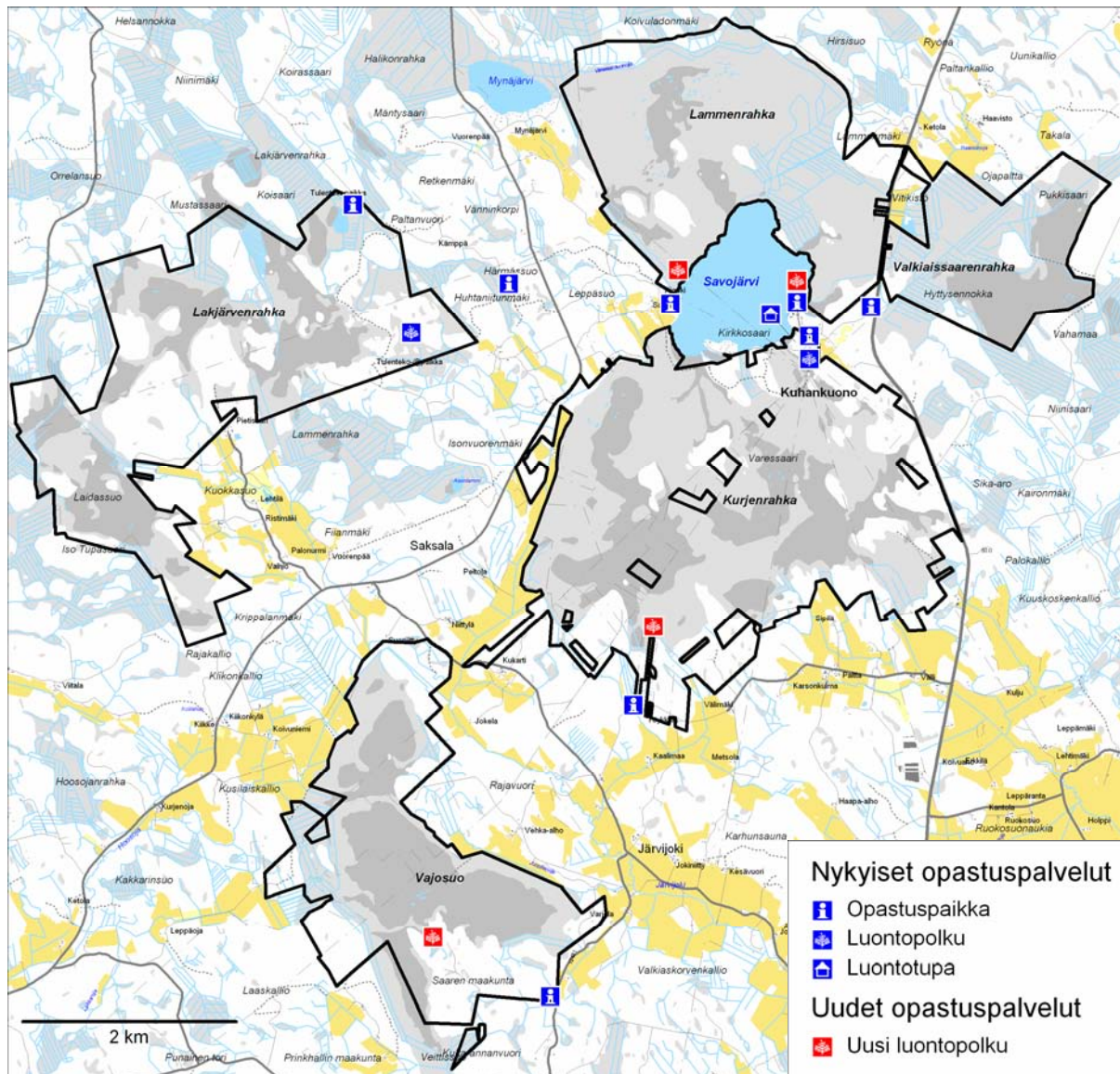
8.4 Luontopolut

Luontopolulla tarkoitetaan polkukenkkiä tai reittiä, joka on varustettu pienillä opastustauluilla tai rasteilla ja jossa kerrotaan paikalla havaittavista luonnonilmiöistä, lajeista, habitaateista tai maisemista. Luontopolkuun voi liittyä opasvihkonen ja tehtäviä. Siihen voi tutustua omin päin tai oppaan johdolla. Kansallispuistoon rakennetaan vähitellen useita luontopolkuja. Tässä vaiheessa ei ole tarpeen määritellä jokaista polkua, sijaintia ja teemaa yksityiskohtaisesti. Alustava suunnitelma luontopoluiksi käsittää viisi luontopolkua (kts. kartta 6), mutta myös muut luontopolut ovat mahdollisia:

- Kuhankuonon kautta kulkevalle vaellusreitille ja polkukenkille tehdään suoluonnosta kertova luontopolku, josta voi valita joko lyhyen tai pitkän lenkin. Lähtö ja paluu ovat Kurjenpesän luontotuvan pysäköintipaikalla.
- Luontotuvan pihaan ja rantaan tehdään hyvin lyhyt luontopolku.

- Rantapihaan on tehty yhteistyössä Saksalan pienviljelijäyhdistyksen kanssa soita ja niiden hyödyntämistä kuvaava luontopolku, joka on osittain yksityismaalla.
- Pukkipaloon on jo tehty ikimetsästä kertova luontopolku.
- Vajosuolle tehdään suoaiheinen luontopolku.

Yksi luontotuvan tai Kuhankuonon yhteydessä olevista luontopoluista rakennetaan niin että siihen voi tutustua pyörätuolissa ja lastenvaunujen kanssa. Opastukseen, opetukseen ja tiedotukseen liittyvien palvelujen sijainti esitetään kuvassa 6. Tätä varustusta toteutetaan vähitellen ja käytävissä olevien varojen sallimissa rajoissa.

Kuva 7. Kurjenrahkan kansallispuiston opastuspalvelut. Aineisto: © Metsähallitus 2004, © Maanmittauslaitos 1/MYY/04.

8.5 Opastustoiminta

Luontotupa on auki ainakin kesäaikana sekä mahdollisuuksien mukaan koulujen hiihtolomien aikana. Muina aikoina opastusta on saatavana tilauksesta. Ryhmien opastus maastossa pyritään järjestämään yhteistyössä paikallisten luontomatkailuyrittäjien kanssa. Tämä opastus on siten

maksullista. Samoin ryhmien opastus tai erityisohjelman sisällään pitävä opastus luontotuvassa voi olla maksullinen. Valvonta- sekä huoltohenkilökunta neuvovat ja opastavat kävijöitä muiden töidensä ohella.

8.6 Opastusaineisto

Kansallispuistosta tehdään yleisölle tarkoitettuja painotuotteita ainakin seuraavasti:

- kansallispuiston opaslehtinen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- retkeilyreitistön ja kansallispuiston yhteisesite
- kansallispuiston eläimistä kertova esite
- tehtävävihkonen kouluryhmiä varten
- luontopolkuvihkoja ja näyttelyesitteitä tarpeen mukaan

Kansallispuistoa esitellään myös Metsähallituksen verkkosivuilla internetissä.

9 Opetus

Kurjenrahkan kansallispuistoa käytetään jossakin määrin turkulaisten ja muiden lähikuntien koulujen toimesta. Tavallisimmin tämä tapahtuu koko päivän kestävä opintoretken tai luontokoulun opintojen yhteydessä toukokuussa tai elo-syyskuussa. Suosituimpia puistoon saapumiskohteita ovat Kuhankuono ja Nousiaisten Rantapiha. Tämän lisäksi Turun yliopiston biologian, maantieteen ja geologian laitokset käyttävät vähäisessä määrin kansallispuistoa opetuskohteensa.

Vaellusreittien parantaminen ja eripituisten lenkkien rakentamisen reiteille sekä uudet luontopolut parantavat kansallispuiston opetuskäyttöä. Esitteet ja internetissä oleva aineisto parantavat mahdollisuuksia tutustua kohteeseen etukäteen.

10 Tutkimus

Kurjenrahkan kansallispuiston perustamisvaiheessa alueen luonnosta on tehty eräitä selvityksiä (esim. Lehtonen 1976, Karlin 1981, Karlin 1982, Karlin 1992, Savola 1993, Tukia 1995 ja Jokinen 1997). Tällä hetkellä ei alueella ole käynnissä muita merkittäviä tutkimus- tai selvityshankkeita kuin Metsähallituksen vuonna 2001 aloittama kävijätutkimus.

Kansallispuiston aluetta on jo pitkään käytetty hyväksi Turun yliopiston tutkimustoiminnassa. Kansallispuiston alueelle sopii sellainen tutkimustoiminta, joka ei aiheuta oleellisia muutoksia puiston luonnontilaan. Metsähallitus myöntää luvat kansallispuiston tutkimustoimintaan. Metsähallituksen luvalla kansallispuistossa saa tutkimusta tai muuta tieteellistä toimintaa varten kerätä kasveja ja niiden osia sekä pyydystää eläimiä.

Metsähallitus vastaa puiston perusinventoinneista sekä luonnon muutosten ja ennallistamistoimenpiteiden seurantaan varten tarvittavien pysyvien koealojen perustamisesta ja seurannasta. Metsähallitus edistää eri tavoin puiston muuta tutkimustoimintaa, joka lisää perustietoa puistosta tai edesauttaa puiston hoidon ja käytön suunnittelua. Metsähallitus seuraa alueen kävijämääriä, toteuttaa alueella kävijätutkimusta ja seuraa käytön aiheuttamia vaikutuksia. Puiston huollon ja valvonnan tilat ovat myös tutkijoiden käytössä.

Turun seudun soista on kerätty tietoja erityisesti 1970-luvulla, jolloin soidensuojelun suuria, valtakunnallisia perusratkaisuja valmisteltiin. Tältä ajalta on mm. linnustotietoja, joita on myöhemmin täydennetty. Vuonna 1994 laadittiin tulevasta kansallispuistoalueesta kasvillisuuskartoitus. Työssä otettiin huomioon myös kuviokohtaisesti metsien ja soiden ennallistamistarve. Pukkipalon aarnialuetta on tutkittu tarkemmin. Alueelta on selvitetty myös kovakuoriais- ja kääpälajistoa. Pukkipalon rajoittuvalla ennallistamiskohteella on käynnissä kovakuoriaislajiston selvitys. Tutkimuksista ja selvityksistä saatu tieto riittää perustaksi hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen. Puiston luonnosta ja kulttuurihistoriasta tarvitaan kuitenkin lisätietoa alueen opastusta, hoitoa ja toimenpidesuunnitelmien laadintaa varten. Tarvittavista perusselvityksistä kiireellisimpiä ovat:

- kansallispuiston hyönteislajiston selvitys
- linnustoselvitysten täydentäminen
- uhanalaisen lajiston inventointi ja mahdollisten hoitotoimien kartoitus
- ennallistamistoimien vaikutusten seuranta

Tutkimustarpeet lisääntyvät ja tarkentuvat puiston hoidon edistyessä. Esitettyihin tutkimustarpeisiin liittyy kansallispuiston hoidon ja käytön vaikutusten seuranta. Metsähallitus vastaa seuranta-tietojen kokoamisesta mm. perustamalla pysyviä koealoja. Erityistä huomiota kiinnitetään harvinaisten ja uhanalaisten lajien seurantaan. Tutkimustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa Metsähallitus pyrkii toimimaan yhteistyössä muiden tutkimusta suorittavien tahojen kanssa.

11 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja päivitys sekä kansallispuiston tuleva laajentuminen

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu siten, että sitä voidaan noudattaa seuraavien 10-15 vuoden ajan. Sitä luettaessa tulee pitää mielessä, että kaikkia siinä esitettyjä palvelurakenteista, reittejä jne. ei välttämättä tulla toteuttamaan mainittuna aikana tai – olosuhteiden siten vaikuttaessa – kenties koskaan. Lisääntynyt tieto luonnonarvoista, kokemukset puiston käytöstä ja hoidosta sekä Metsähallituksen käytettävissä olevat varat kaikki yhdessä vaikuttavat siten, että kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on aina eräänlainen enimmäissuunnitelma. Sen toteutumista tullaan arvioimaan uudelleen viiden vuoden kuluttua hyväksymisestä. Tällöin kiinnitetään erityistä huomiota asetettujen tavoitteiden toteutumiseen, puiston laajenemiseen, kävijämäärien kehittymiseen sekä luonnon ja rakenteiden kulumiseen. Mikäli tarvetta ilmenee, voidaan suunnitelma päivittää tuolloin tai vasta myöhemmin.

Kurjenrahkan kansallispuistoa on tarkoitus laajentaa lähivuosina sen mukaan, mitä valtioneuvoston syksyllä 1998 hyväksymässä ehdotuksessa Suomen Natura 2000 –verkostoksi on esitetty. Tässä ehdotuksessa Kurjenrahkan kansallispuisto –niminen alue numero FI 0200084 käsittää 3093 ha. Mikäli Unioni hyväksyy ehdotuksen tuossa muodossa, tulee kansallispuisto laajenemaan vuoteen 2006 mennessä tuohon laajuuteen (tämä Natura 2000 –rajaus käy ilmi kartasta 3).

Ehdotus merkitsisi toteutuessaan merkittäviä laajennuksia ennen muuta Savojärven itäpuolella, missä Pöytyän Valkiaissaarenrahka tulisi pääosin mukaan puistoon. Samoin keskellä Kurjenrahkaa Maskun kunnan alueella olevat suoalueet liitettäisiin puistoon kuten myös Vajosuon keski- ja eteläosassa olevat suoalueet ja vanhan metsän palstat. Edelleen puistoon liitettäisiin Nousiaisissa metsäpalsta, joka melkein yhdistäisi Kurjenrahkan ja Vajosuon osa-alueet toisiinsa. Väliin jäisi vain noin 100 m avointa peltoa. Nämä kaikki Natura 2000 -ohjelmassa esitetyt laajennusalueet ovat vielä tällä hetkellä yksityisalueita. Ne on tarkoitus hankkia maakaupoin tai vaihdoin Metsähallitukselle. Luonnonsuojelulain 22§:n mukaan valtion Kurjenrahkan kansallispuiston laajentamista varten ostamat tilat tai määräalat liittyvät heti hallinnansiirron yhteydessä osaksi kansallispuistoa.

Metsähallituksen hallinnassa on myös kansallispuiston vieressä, Lammenrahkan pohjoispuolella noin 1500 hehtaarin alue, jonka puolustusvoimat on vuokrannut harjoitusalueekseen. Tällä alueella olisi mahdollista yhdistää luonnonsuojelu ja puolustusvoimien käyttö siten, että nämä toiminnot eivät häiritsisi toisiaan. Eräät osat tästä Raasin alueesta täyttävät erinomaisesti kansallispuiston alueelle asetettavat vaatimukset: siellä on vanhaa metsää, laajoja yhtenäisiä metsäalueita, ojittamattomia soita, ojitettuja mutta ennallistamiskelpoisia soita sekä harvinaisia ja uhanalaisia lajeja. Tulisikin selvittää mahdollisuus liittää osia Raasin alueesta kansallispuistoon esim. sellaisena osana, jossa yleisön liikkumista on rajoitettu.

12 Toimenpidesuunnitelmat

Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen jälkeen tehtävistä huomattavista ennallistamis- ja luonnonhoitotöistä laaditaan erikseen toimenpidesuunnitelma eli kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. Tätä laadittaessa ja toteutettaessa tulee ottaa huomioon seuraavia seikkoja:

- Toimenpiteiden tavoite ja työn kustannukset määritellään selvästi.
- Suunnittelualue ja sen luonto kuvataan ennen toimenpiteitä. Alueelta on käytössä täydelliset maastokuviotiedot.
- Varmistetaan, että toimenpiteillä ei ole vaikutusta naapurikiinteistöjen alueelle. Jos vaikutusta saattaa olla, hankitaan naapureiden suostumus etukäteen tai muutetaan suunnitelmaa.
- Vaikutukset alueen luonnonarvoihin, Natura 2000 –luontotyyppeihin, uhanalaisiin lajeihin ja EU:n direktiivilajeihin arvioidaan perusteellisesti.
- Mikäli kyseessä on hanke, jolla saattaa olla vaikutus alueen luontoarvoihin, tulee siitä neuvotella Lounais-Suomen ympäristökeskuksen kanssa (luonnonsuojelulain 65§).
- Toimenpiteille laaditaan aikataulu. Tavoitteena on suorittaa työt mahdollisimman lyhyen ajan sisällä.
- Toteutuksen yhteydessä työmaan ympärille asetetaan kylttejä, joissa kerrotaan yleisölle siitä, mitä tehdään.
- Tehdyt toimenpiteet dokumentoidaan tarkasti ja tämä selvitys arkistoidaan.
- Toimenpiteen vaikutusta luontoon tulee seurata usean vuoden ajan. Mikäli kyseessä on laajalainen toimenpide, tulee järjestää erillinen seurantatutkimus.

Kurjenrahkan kansallispuiston hoidon yhteydessä laaditaan toimenpidesuunnitelma ainakin metsien ja soiden ennallistamistöistä. Myöhemmin voi olla tarpeen laatia muitakin ennallistamis- tai luonnonhoitosuunnitelmia. Metsähallitus vahvistaa nämä toimenpidesuunnitelmat.

HALLINTO JA TOTEUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

13 Alueen hallinta ja hoito

Kurjenrahkan kansallispuisto on Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamisen jälkeen Metsähallitus laatii puistolle järjestyssäännön. Luonnonsuojelulain 20 §:n mukaisesti järjestyssäännössä annetaan puiston käyttäjiä koskevia määräyksiä, jotka perustuvat luonnonsuojelulain 18 § 2 momenttiin sekä hoito- ja käyttösuunnitelmaan.

Kun Kurjenrahkan kansallispuisto on muotoutunut likipitään lopulliseen kokoonsa, suoritetaan kansallispuiston kiinteistönmuodostustoimitus, jossa kaikki siihen kuuluvat kiinteistöt saavat oman kiinteistötunnuksensa kunnittain. Puiston rajat käydään tämän jälkeen maastossa, niitä avataan tarvittaessa ja rajat merkitään kansallispuistoa osoittavin merkein siten kuin luonnonsuojelulain 21 §:ssä ja ympäristöministeriön ohjeissa määrätään.

Kurjenrahkan kansallispuiston palvelurakenteiden ylläpito, jätehuolto ja valvonta edellyttävät yhden huoltomiehen noin kuuden kuukauden vuosittaista työpanosta. Opastustoiminta Kurjenpesän luototuvalla edellyttää kahta opasta ja noin 12 kuukauden vuosittaista työpanosta. Huoltomiehen ja oppaan toimia voidaan tarvittaessa yhdistää tai näitä töitä teettä ulkopuolisilla osaksi tai kokonaan. Etelä-Suomen luontopalvelujen muu henkilökunta vastaa kuitenkin töiden suunnittelusta, työnjohdosta ja sidosryhmäyhteistyöstä.

Eri käyttäjäryhmien kuten matkailuyrittäjien, partiolaisten ja retkeilyjärjestöjen kanssa voidaan laatia käyttöoikeussopimuksia, joissa sovitaan edellytykset sille, miten nämä käyttävät puiston aluetta hyväkseen.

Kurjenpesän huoltotukikohtaa käytetään kansallispuiston hoidossa varastona ja työpajana, jossa valmistetaan rakenteita, huolletaan koneita jne. Luontotuvan viereinen päärakennus toimii kokoustilana ja sopii myös henkilökunnan tilapäiseen majoitukseen.

14 Palvelurakenteiden huolto

Savojärven etelärannalla sijaitseva Kurjenpesää käytetään paitsi luontotupana myös kansallispuiston huoltotukikohtana. Kurjenpesä on myös retkeilyn sesonkiaikoina puistossa toimivien oppaiden toimipiste. Oppaana voi toimia Metsähallituksen, tai sopimuksen mukaan, matkailuyrittäjien palkkaamia henkilöitä. Nämä osallistuvat kuitenkin tarvittaessa myös muiden Metsähallituksen suojelualueiden opastukseen ja opastusaineiston laadintaan.

Kurjenrahkan kansallispuistossa suositetaan roskatonta retkeilyä. Tämä tarkoittaa sitä, että jätepesiteiden määrä pidetään pienenä ja edellytetään kävijöiden vievän jätteet mukaansa. Metsähallituksen ympäristöjärjestelmä edellyttää myös, että kaikissa kansallispuiston jätehuoltopisteissä on toteutettu jätteiden lajittelu. Jätehuollossa on tärkeää myös kävijöiden informointi siitä, miten jätteet käsitellään. Tätä tietoa sijoitetaan puiston sisään tulopaikkoihin, tavallisimmin opastuspaikan yhteyteen. Samassa yhteydessä annetaan myös ohjeita polttopuiden säästävään käyttöön. Muutamaan paikkaan rakennetaan lajittelupisteet joissa kävijät voivat lajitella jätteensä kuntien vastaanottokyvyn mukaan. Lajittelupisteitä rakennetaan ensisijaisesti seuraaviin paikkoihin:

- Kurjenpesän luontotuvan pysäköintipaikka
- Vahdon Lavamäen tienhaaran pysäköintipaikka
- Nousiaisten Rantapihan opastuspaikka

Kaikki kansallispuistoon rakennettavat käymälät ovat kompostoivaa tyyppiä ja niihin voi jättää kaiken biojätteen.

Palvelurakenteiden huollossa noudatetaan Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän asettamia vaatimuksia. Kansallispuiston ja siihen liittyvien reittien, teiden ja pysäköintialueiden ylläpidosta pyritään saamaan aikaan sopimukset kuntien ja naapurikiinteistöjen kanssa siten, että kustannukset voidaan pitää kohtuullisella tasolla. Yhteistyö Kuhankuonon retkeilyreitistön kanssa kirjataan sopimukseen, jonka tavoitteina on koko reitistön palvelutason kehittäminen ja ilmeen säilyminen yhdenmukaisena.

15 Valvonta

Kurjenrahkan kansallispuistossa ei ole toistaiseksi mainittavia valvontaongelmia. Metsähallituksen henkilökunta valvoo Kurjenrahkan kansallispuistoa muiden tehtäviensä ohessa. Kun valvontaa kehitetään, on luonnollista, että Vaskijärven luonnonpuiston, lähiseudun soidensuojelualueiden ja luonnonsuojelutarkoituksissa Metsähallitukselle ostettujen alueiden valvonnasta vastaa sama henkilö. Tässä kansallispuistossa kiinnitetään valvonnassa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- moottoriajoneuvojen käyttö maastossa ja järvillä
- rajoitusvyöhykkeiden valvonta kiellon voimassaoloaikana
- luvattoman metsästyksen ja kalastuksen valvonta
- luvaton puiden kaato ja otto kansallispuistosta
- luvaton tulenteke ja varomaton tulen käsittely
- roskaantuminen

Valvontaa tekevät Metsähallituksen työntekijät kiertävät reittejä ja tarkkailevat tässä yhteydessä tulentekopaikkojen siisteyttä, polttopuun riittävyyttä ja roskaantumista sekä yleisön käyttäytymistä. Havainnot reittien, levähdyspaikkojen ja yleensäkin maaston ja rakenteiden kulumisesta ovat tärkeitä. Valvonnassa pääpaino on kävijöiden neuvomisessa ja opastamisessa, ei rangaistusten jakamisella.

16 Resurssit ja aikataulu

Kurjenrahkan kansallispuiston toteuttamisen kaikkia kustannuksia on vaikea arvioida tarkkaan. Oheisessa taulukossa 12 on arvioitu tämän suunnitelman toteuttamisen aiheuttamaa resurssitarvetta sen mukaan, mitä kokemusta kustannuksista on saatu puiston ensimmäisten toimintavuosien aikana. Kustannukset on arvioitu vuoden 2003 hintatasossa.

Taulukko 12. Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksen arvioidut kustannukset.

Toimenpide	Yhteensä euroa	2002	2003	2004	2005	Myö- hemmin
Perustaminen, ennallistaminen, luonnonhoito						
Rajankäyntitoimitus	3000				3000	
Rajojen merkintä, rajoitusosien merkintä	30000					30000
Soiden ennallistaminen (606 ha)	364 000		30 000	39 000	30 000	265 000
Metsien ennallistaminen (137 ha)	40 000		10 000	10 000	20 000	
Luonnonhoito	2 000		2 000			
Tutkimus ja seuranta						
Pienpetojen vähentäminen	1 000		1 000			
Lajistoselvitysten täydentäminen	10 000				10 000	
Ennallistamistöiden vaikutusten seuranta	10 000			5 000	5 000	
Investoinnit						
Pysäköintipaikat						
Puiston portti	10000			10000		
Kurjenrahkan eteläpää	5 000				5000	
Reitit						
Kuhankuonon poikittainen (korjaus)	20000		10000	10000		
Suokullan (Kurjenrahkan eteläosa)	20000			20000		
Kuhankuonon lyhyt lenkki	10000		10000			
Valkiaissaarenrahka	15000				15000	
Savojärven kiertävä	40000					40000
Telttapaikat, laavut, varaustuvat						
Savojärven eteläpään varaustupa	15000			15000		
Kurjenrahkan eteläpään varaustupa	15 000				15000	
Hyttysennokan laavu	5000					5000
Näkötornit						
Kurjenrahkan itäosan	15 000			15000		
Puiston portin torni/lava	15 000					15 000
Kurjenpesän luontotupa						
Rakennusten kunnostaminen	120 000	30000	80000	5000	5000	
Puiston portti (Yläneen tie)	5000					5000
Kurjenpesä (koko palveluvarustus)	30 000			15000	15000	
Kurjenrahkan eteläpää	25000			5000	20000	
Kurjenpesän huoltotukikohta						
Sisustaminen	5 000		5 000			
Työkalut	15 000			15000		
Kalusto						
Moottorikelkka	8000				8000	
Asiakaspalvelu						
Kurjenpesän luontotuvan näyttely	20 000			20 000		

Taulukko 12 jatkuu

Toimenpide	Yhteensä euroa	2002	2003	2004	2005	Myö- hemmin
Luontopolut						
Kuhankuonon lenkit	10 000					10000
Kurjenpesän piha	5 000				5000	
Rantapiha	5 000				5000	
Vajosuo	5 000					5000
Esitteet						
Opaslehtinen	2 000					
Osallistuminen retkeilyreitit in- foon	2 000					
Kansallispuiston eläimet	1 000					
Muu opastusaineisto	2 000					
Investoinnit ja muut yhteensä	898 000	30 000	148 000	184 000	161 000	375 000
Vuosittaiset käyttökustannukset						
Luontotuvan kiinteistön ylläpito			1000	1000	1000	
Huoltotukikohdan ylläpito			500	500	500	
Opastushenkilökunnan palkat (12 kk)			15 000	15 000	15 000	
Puiston huoltohenkilökunnan pal- kat (6 kk)			15 000	15 000	15 000	
Henkilökunnan matkakulut			6 000	6 000	6 000	
Polttoaineet			2 000	2 000	2 000	
Työkaluja ja materiaaleja			5 000	5 000	5 000	
Käyttökulut yhteensä vuodessa			44 500	44 500	44 500	

17 Suunnitelman vaikutusten arviointi

Kurjenrahkan kansallispuiston perustamisella ja sen toiminnalla on moninaisia vaikutuksia ympäristöön sekä lähikylien ja kuntien taloudellissosiaaliseseen tilaan. Vuodesta 1979 jatkunut maiden hankinta valtiolle puiston perustamista varten, kansallispuiston perustaminen vuonna 1998, sen vähittäinen rakentaminen, lisääntyvä kävijämäärä sekä luonnontilan palauttaminen ja luonnon hoitaminen ovat niitä toimenpiteitä, joiden vaikutuksista esitetään seuraavassa lyhyt arvio verrattuna ns. nollatilanteeseen, jossa kansallispuistoa ei olisi perustettu. Vastaavasti arvio Kurjenrahkan kansallispuistoa uhkaavista tekijöistä on esitetty kappaleessa 5.1 ja taulukossa 6.

17.1 Ekologiset vaikutukset

Kansallispuiston metsissä ei tehdä hakkuita, vaan metsien annetaan kehittyä pääsääntöisesti omin ehdoin. Istutetuissa tai voimakkaasti käsitellyissä talousmetsissä tehdään ennallistamistoimia sen jälkeen kun ne on liitetty puistoon. Nämä toimenpiteet käsittävät lähinnä lahopuun lisäämistä ja ojien tukkimista. Tämän seurauksena metsien monimuotoisuus tulee lisääntymään ajan mukana. Käytännössä tämä merkitsee kuolevista lahoavista puista suoraan tai välillisesti ravintonsa saavien tai niissä pesivien lintujen (mm. tikat, tiaiset) sekä sienien ja kovakuoriaisten määrän lisääntymistä. Metsien ikääntyessä puita kaatuu ja kuolee pystyyn myös ilman ennallistamista. Kun kuolleita puita ei korjata pois, muuttuu metsien tila tästäkin syystä suotuisammaksi monien eliöiden kannalta.

Kävijöiden määrän arvioidaan kasvavan selvästi nykyisestään kansallispuiston metsissä ja soilla. Tämä aiheuttaa väistämättä lisääntyvää häiriötä etenkin siellä asuville eläimille. Kanavoimalla kävijöitä reiteille pyritään kasvavan kävijämäärän aiheuttama häiriö pitämään pienenä. Maakunnan arvokkaimpiin kuuluva vanhan metsän alue Pukkipalossa on eräs kansallispuiston suosituimpia käyntikohteita. Valvonnan yhteydessä saatu kokemus on osoittanut, että valtaosa kävijöistä pysyy aluetta kiertävällä reitillä ja luontopolulla. Polkujen ulkopuolella kulkevat täällä lähinnä muutamat luontokuvaajat ja lintujen harrastajat. Kulumista tai muita häiriöitä ei ole havaittu polkujen ulkopuolella. Tiukat kiellot metsässä liikkumisen kieltämiseksi tuskin vähentävät merkittävästi polkujen ulkopuolella tapahtuvaa kulkemista.

Samantyyppiseen arvioon on päädytty Savojärven kiertäväksi suunnitellun uuden reitin osalta. Reitillä kulkijat näkevät järven pohjoispäässä avautuvalle rahkarämeelle, ja vastaavasti siellä pesivät linnut näkevät kulkijat. Tämän rahkarämeen ja sitä ympäröivän harvaa mäntyä kasvavan rämeen linnusto on kuitenkin hyvin köyhä. Siellä pesii muutama pari varpuslintuja (peippo, metsäkirvinen) eikä lainkaan kahlaajia tai lokkeja. Muilla suunnitellun reitin osilla kulkijat ovat rämemäntyjen tai suuremman puuston suojassa. Reitin varren pajukoissa viihtyy riekkoja, mutta kävijä törmää niihin hyvin harvoin. Riekko ei myöskään ole uhanalainen tai direktiivilaji ja sille on tarjolla runsaasti sopivia habitaatteja eri puolilla kansallispuistoa. Myöskään Savojärven rannalla ei pesi arvokasta linnustoa. Suolintujen parhaisiin pesimäalueisiin Lammenrahkalla on lähimmilläänkin yli 1 km matkaa eikä tälle suolle ole reitiltä näköyhteyttä. Suomaasto ei houkuttele reitillä kulkijoita poikkeamaan pitkospuilta. Uutta reittiä on toivottu, jotta luonnonkaunista järveä kiertämällä voitaisiin puistoa esitellä kävijöille aiempaa paremmin ja jotta kulkijat voitaisiin ohjata toisiaan häiritsemättä sopivan pituiselle rengasreitille.

Kuhankuonolle etelästä saapuva reitti on suunnitelmissa linjattu siten, että se kiertää Kurjenrahkan länsiosan allikko- ja neva-alueen kaukaa eivätkä kulkijat aiheuta häiriötä tämän alueen linnustolle. Reitti kulkee eteläosaltaan suureksi osaksi metsässä ja ylittää suon sen karuimmilla osilla.

Kurjenrahkan kansallispuistossa tullaan ottamaan käyttöön matkailun ympäristövaikutuksia seuraava LAC-järjestelmä (Limits of Acceptable Change), jonka avulla määritellään arat kohteet kansallispuistossa ja ne otetaan järjestelmälliseen seurantaan. Jos esim. havaitaan telttä- ja laavu- paikkojen taikka reittien kuluvan liikaa tai niissä kulkijoiden aiheuttavan epäsuotuisia vaikutuksia ympäristön luontoon, voidaan paikka ottaa pois käytöstä, käyttöä muutoin rajoittaa tai kokonainen reitti sulkea määräajaksi tai pysyvästi.

Erilaisin lajiston hoitotoimin lisätään puunkoloja (pöntöt) ja petolintujen pesiä (pesäpohjat). Tällä pyritään kasvattamaan petolintujen ja liito-oravan määrää alueella lähemmäksi luonnonmetsän tilannetta, sillä pesäkolojen ja tarpeeksi vankkaoksaisten puiden puute on eräille petolintulajeille minimitekijä eteläsuomalaisissa metsissä.

Voidaan sanoa, että nämä toimenpiteet vaikuttavat suotuisasti alueen uhanalaisiin lajeihin (esitely kappaleessa 2.4 ja taulukossa 4) ja direktiivilajeihin (kappale 2.3 ja taulukko 3), joista monet ovat lahoppuun seuralaislajistoa. Kävijöiden tehokas kanavointi monipuolisille reiteille sekä LAC-järjestelmän käyttöönotto pitävät ihmisten luonnolle aiheuttaman häiriön vähäisenä. Natura 2000 – luontotyyppien tila tulee jonkin verran paranemaan suoritettavien luonnon ennallistamistoimien ansiosta. Näin ollen Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen ei tule heikentämään alueen luonnonarvoja vaan tulee vaikuttamaan myönteisesti kansallispuiston mukaan nimetyn Natura 2000 – alueen luonnonarvoihin.

17.2 Taloudelliset-sosiaaliset vaikutukset

Kansallispuiston perustamisen myötä puun myynti seudulla on vähentynyt jonkin verran. Mutta koska puistoon kuuluu metsiä vain viitisen sataa hehtaaria, on puun myynnin vähenemisen vaikutus paikallistalouteen hyvin pieni. Tätä ovat korvanneet metsien ja soiden myyntitulot, kun maanomistajat ovat myyneet alueitaan valtiolle kansallispuiston tarpeisiin.

Kansallispuiston perustamisen vuonna 1998 jälkeen lieenee puiston kävijämäärä jonkin verran kasvanut. Vuonna 2001 arvioitiin puistoon tehdyn noin 20 000 käyntiä. Sen jälkeen kuin puiston reittiverkosto saadaan valmiiksi, yleisölle on tarjolla eri pituisia lenkkejä sekä näköala- ja opastuspaikkoja, tulentekopaikkoja, laavuja, kolme varaustupaa ja luontotupa, on odotettavissa kävijämäärän kasvua ehkä jopa kaksin- tai kolminkertaiseksi lähimmän kymmenen vuoden aikana.

Paikalliset matkailuyrittäjät ovat hyvin valmistautuneet Kurjenrahkan kansallispuiston suosion kasvuun. He ovat järjestäytyneet Kurjenkello-yhdistykseen, jonka kanssa Metsähallitus on tehnyt käyttöoikeussopimuksen ja yhteistyösopimuksen. Yhdistyksen jäsenet ovat verkostoituneet ja sen palveluvalmius yleisön suuntaan on hyvä. Näin ollen on ilmeistä, että lisääntynyt kävijämäärä tulee vaikuttamaan suotuisasti seudun elinkeinoelämään. Kävijöiden alkuperää, kiinnostuksen kohteita ja seudulle jättämää rahamäärää sekä kansallispuiston kävijöiden työllistävää vaikutusta selvitetään tarkemmin myöhemmissä kävijätutkimuksissa.

Lähteet

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001. Natura 2000 –luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus 2001.
- Jokinen, J. 1997. Kurjenrahkan suunnitellun kansallispuiston kasvillisuus. Metsähallituksen luonnon-suojelujulkaisuja, sarja A n:o 66.
- Karlin, A. 1981. Kurjenrahkan kansallispuistoalueen linnustoselvitys. Moniste, Metsähallitus, Vantaa.
- 1982. Auran kunnan opetuskohdekartoitus 1982 biologian ja maantieteen osalta. Auran kunta.
- 1992. Kurjenrahkan kansallispuiston linnusto 1992. Moniste, Metsähallitus, Vantaa.
- Laukkanen, E. 2000. Kuhankuonon retkilukemisto. Saksalan kylän historiikki. Saksalan pienviljelijäyhdistys. Turku.
- & Lehto, M. 2000. Kuhankuonon retkilukemisto. Saksalan alueen luonto ja Kuhankuonon rajakiven historiikki. Saksalan pienviljelijäyhdistys. Turku.
- Lehtonen, J. (toim.) 1976. Tutkimuksia Turun seudun soilla. Moniste, Varsinais-Suomen luonnon-suojeluyhdistys ry. Turku 1976.
- Mattila-Lonka, P. 2001. Kartanoita ja korven kansaa. Yläneen historia nälkävuosilta 2000-luvulle. Vammala 2001.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Savola, K. 1993. Vaskijärven luonnonpuiston ja Pukkipalon aarnialueen kääväkäslajistoselvitys. Käsikirjoitus, Metsähallitus, Vantaa.
- Tukia, H. 1995. Vaskijärven ja Pukkipalon kovakuoriaisinventointi vuonna 1993. Käsikirjoitus, Metsähallitus, Vantaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta annettujen lausuntojen yhteenveto

Metsähallitus pyysi 4.12.02 lausuntoa Kurjenrahkan hoito- ja käyttösuunnitelmasta seuraavilta 18 taholta:

- Yläneen kunta
- Pöytyän kunta
- Auran kunta
- Turun kaupunki
- Vahdon kunta
- Maskun kunta
- Nousiaisten kunta
- Mynämäen kunta
- Lemun kunta
- Varsinais-Suomen liitto
- Varsinais-Suomen TE-keskus
- Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri
- Varsinais-Suomen partiopiiri
- Lounais-Suomen ympäristökeskus
- Saksalan pienviljelijäyhdistys
- Turun lintutieteellinen yhdistys
- Turun yliopisto, Biologian laitos
- Matkailuyhdistys Kurjenkello

Lausunto saatiin neljältätoista taholta. Seuraavassa taulukossa on referoitu lausunnoissa esitetyt kannanotot ja ehdotukset sekä niiden aiheuttamat toimenpiteet suunnitelmassa.

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
1.Johdanto		
Lounais-Suomen ympäristökeskus		
Suunnitteluprosessi on jatkunut pitkään ja siksi sen taustatiedot alkavat olla hieman vanhentuneita.	Suunnittelun pohjana olevat lajisto- ja luontotyyppitiedot ovat yhä relevantteja. Suomessa tavattavat Natura 2000 – luontotyytit on tosin määritelty vasta tämän työn kuluessa (v.2003).	Ei muutosta.
Samoin osallistamisprosessiin olisi tullut kiinnittää enemmän huomiota työn loppuvaiheessa.	Suunnitelman kuluessa järjestettiin kaksi yleisötilaisuutta ja näihin liittyen lehdistötiedotteet. Lausunnolla ollut versio on myös Internetissä luettavissa ja kommentoitavissa.	Lisätään johdantoon kuvaus osallistamisprosessista.

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
2.3 Luontotyytit		
Lounais-Suomen ympäristökeskus		
Luontotyytit eivät kaikilta osin vastaa aina- kaan kartalta tarkastellen luontotyyppioppaan perusteella luokiteltuja luontotyypppejä. Esi- merkiksi Vajosuon kaakkoispuolen metsäalue ei ole luontotyyppiä keidassuo	Kartassa on virhe.	Korjataan virhe, karttaa on parannettu kun kesän 2003 inventointitietoa on ollut käytettävissä.
Kirjallisuusluettelossa ei ole mitään Natura- luontotyypppeihin liittyvää mainintaa.	Maininta jäänyt pois.	Lisätään luontotyyppiopas kirjallisuusluetteloon.
Natura-luontotyytit tulisikin selvittää maas- tossa samalla tavalla kuin muutkin aluetta koskevat luontoarvot.	Metsähallitus on tehnyt tarkan kasvistoinventoinnin, joka jul- kaistiin v.1997. Natura 2000- luontotyytit on Suomen osalta julkaistu vasta myöhemmin (v.2000) ja kasviston perusteella tehtyä kuviojakoa täydennettiin kesällä 2003.	Ei muutosta
4.3 Rajoitusvyöhykkeet		
Turun yliopiston biologian laitos		
Lammenrahkan rajoitusosa on syytä ulottaa Savojärven rantaan asti.	Lammenrahkan parhaat lintu- alueet ovat yli 1 km päässä Savojärven rannasta. Rajoitus- vyöhykkeen laajentamiseen virikistyskäytön kustannuksella ei ole riittäviä perusteita.	Ei muutosta
Maininta kotkasta rajoitusosien lajina on ehkä syytä poistaa.	Kotka ei pesi tällä hetkellä alu- eella eikä lajia ole välttämätöntä mainita.	Poistetaan kotkaa koskeva virhe.
Lounais-Suomen ympäristökeskus		
Rajoitusvyöhykkeiden laajuuden ja rajoitus- ajan perustelut eivät käy ilmi kovin hyvin suunnitelmasta.	Lyhyt perustelu jokaiseen rajoi- tusvyöhykkeeseen löytyy teks- tistä. Pääasiallinen perustelu on rauhan turvaaminen suolin- nuston pesimäalueille. Näiden rajaukset perustuvat lintu- inventointeihin.	Ei muutosta
LOS katsookin, että luontoarvot edellyttäisi- vät Vajosuon rajoitusalueen selvää laajenta- mista suon itäosien avosuolle.	Vajosuon itäosan linnusto on melko köyhää.	Ei muutosta
Toisaalta Laidassuolla luontoarvot eivät vält- tämättä edellytä esitetyn kaltaista rajoi- tusosaa.	On totta, että Laidassuon linnus- to on aika vaatimatonta. Tällä rajoitusosalla on haluttu turvata hiljaisen vyöhykkeen säilymi- nen puistossa.	Ei muutosta

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Lounais-Suomen ympäristökeskus (jatkuu)		
Lisäksi Pukkipalon osalta tulisi harkita rajoitusvyöhykettä liiallisen kulumisen välttämiseksi tässä maakunnan merkittävimmissä vanhassa metsässä. Pukkipalo on lisäksi nähtävissä erinomaisesti polulta ja polkuverkostoa voisi tältä osin vaikka hieman laajentaa tai tihentää, jos rajoitusosaa ei muuten ole mahdollista toteuttaa.	Kuten lausunnossa mainitaan, on Pukkipalo maakunnan hienoin vanha metsä. Valtaosa kävijöistä pysyy nykyisellä polulla. Niiden harvojen (lähinnä valokuvaajia, lintujen harrastajia ja biologian opiskelijoita), jotka poikkeavat polulta, kulkua ei ole syytä rajoittaa. Vaskijärven luonnonpuiston kokeemukset osoittavat, että tiukkoja kieltoja rikotaan tällaisella alueella.	Ei muutosta
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri Lammenrahkan rajoitusosa tulee ulottaa Savojärven pohjoisrantaan saakka.	Lammenrahkan parhaat lintualueet ovat yli 1 km päässä Savojärven rannasta. Rajoitusvyöhykkeen laajentamiseen virkistyskäytön kustannuksella ei ole riittäviä perusteita.	Ei muutosta.
Kotkan mainitseminen rajoitusosien lajina tulisi suojelusyistä poistaa.	Kotka ei pesi tällä hetkellä alueella eikä lajia ole välttämätöntä mainita.	Poistetaan maininta kotkasta.
Kurjenrahkan länsiosan rajoitusalueen liikumisrajoitus tulisi laajentaa 15.2. alkavaksi riekon soitimen takia	Alueella liikutaan hyvin vähän talvella valmiiden latujen ulkopuolella. Riekolla on paljon sopivaa biotooppia tarjolla eri puolilla kansallispuistoa.	Ei muutosta.
5.2 Ennallistaminen eli luonnontilan palauttaminen Turun yliopiston biologian laitos	Ennallistamistyöt sekä metsissä että soilla ovat alkaneet joitakin vuosia sitten. Töitä on tehty pienialaisien toimenpidesuunnitelmien avulla. Koko puistoa koskeva ennallistamissuunnitelma on valmistunut vuonna 2004 ja se on jatkotöiden pohjana. Lajistoselvityksiä tehdään sen mukaan kun niihin on resursseja saatavissa.	Ei muutosta.
Laitos pitää tärkeänä, että ennallistamisesta tehdään koko puiston aluetta koskeva toimenpidesuunnitelma. Tätä ennen on toteutettava puiston alueelle suunnitellut, luvussa 10 mainitut lajistoselvitykset.		
Toimenpidesuunnitelmista on syytä pyytää Biologian laitoksen lausunto.	Laaja lausuntokierros ei ole tarkoituksenmukainen yksityiskohtaisesta suunnitelmasta, joka perustuu hoito- ja käyttösuunnitelmaan.	Ei muutosta.

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Lounais-Suomen ympäristökeskus Kaikki ennallistamiskohteet eivät ole päätyneet kartalle, esim. metsien ennallistaminen tuskin keskittyy esitetyllä tavalla vain Kurjenrahkan osalle puistoa. Samoin Vajosuon itään suuntautuvan kielekkeen eteläreunalla on laajahko ojitusalue, joka pitää saada ennallistettua.	Alueella on viime vuosina ennallistettu metsiä ja soita, mikä selittää LOS:n erilaiset tiedot. Työkohteet on tarkemmin yksilöity taulukoissa 7 ja 8. Ennallistamistöistä tehdään toimenpidesuunnitelmat, kuten luvussa 12 mainitaan.	Karttaa 4 on tarkennettu ja taulukot 7 ja 8 on uusittu vastaamaan tilannetta v. 2003.
Sekä soiden että metsien ennallistaminen edellyttää suunnitelmassa esitetyllä tavalla tarkempia toimenpidesuunnitelmia.	Tämä on mainittu tekstissä.	Ei muutosta.
Pöytyä kunta Valkiaissaarenrahkan ojien tukkiminen toteutetaan siten, että yksittäisille maanomistajille ei aiheudu toimenpiteestä vahinkoa.	Tämä on itsestään selvä, vaikka sitä ei mainittu tekstissä.	Lisätään maininta yleisellä tasolla tekstiin.
5.4 Lajiston suojelu Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri Lintujen talviruokinnan voisi mainita erikseen, ainakin Kurjenpesä voisi olla yksi kohde	Ehdotus on hyvä.	Lisätään maininta pikkulintujen talviruokinnasta.
Mahdollinen pöntötys tulee toteuttaa harkiten ja pöntöt tulee rakentaa luonnonmukaisista materiaaleista. Edellytämme, että pöntötys toteutetaan yhteistyössä Turun lintutieteellisen yhdistyksen petolinturyhmän kanssa. Ainakin pöllöpöntöt tulee sijoittaa kauas kulkureiteistä. Tulee myös pohtia onko pöllöpönttöjen asettaminen ristiriidassa liito-oravan suojelun kanssa.	Alueella on jo pöllöjen pönttöjä ja niitä on rakennettu yhteistyössä TLY:n petolinturyhmän harrastajien kanssa. Tutkimusten mukaan viiru- ja lehtopöllö käyttävät vähäisessä määrin liito-oravaa saaliina, mutta laji osaa pitää puolensa.	Ei muutosta.
Mh:n tulisi selvittää mahdollisuuksia alueella vielä sotien jälkeen esiintyneen kuukkelin palauttamiseksi linnustoon.	Ehdotus on hyvä.	Mainitaan kuukkelin palautusistutusten mahdollisuus tekstissä.
7.1 Retkeily Tiet puistoon ja pysäköintialueet Varsinais-Suomen partiopiiri ry Yläne-Säkylä -tien pysäköintialue on viikonloppuisin täynnä	Pysäköintipaikkoja lisätään mm. lähellä mainittua tietä kansallispuiston portin yhteyteen	Ei muutosta.
7.1 Reitit ja ladut Varsinais-Suomen liitto Liitto pitää hyvänä, että suunnitelmaan on otettu Savojärven kiertävä reitti sekä osoitettu Kurjenrahkalle kaksi sulkeutuvaa reittikokonaisuutta. Liitto ehdottaa, että kahden reitisilmukan lisäksi niiden jatkoksi suunnitelmaan kolmas silmukka, joka kulkee puiston kaakkoisreunaa myötäillen.	Ehdotettu reitti lisäisi palvelua, mutta erilaisten, samaan suuntaan johtavien reittien määrä nousisi kovin suureksi.	Ei muutosta

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Varsinais-Suomen liitto (jatkuu) Suunnitelmaan tulee lisätä Pöytyälle lähtevään reittiin liittyvä silmukka ja toteuttaa alueelle taukopaikka ja näkötorni.	Pöytyän suuntaan ehdotetut rakenteet tulisivat yksityismaalle puiston ulkopuolelle eikä sitä tämän takia voida ottaa mukaan tähän suunnitelmaan.	Ei muutosta.
Varsinais-Suomen partiopiiri ry Useampia rengasreittejä, joilla olisi mahdollisuus tehdä 2-3 pv vaelluksia ilman paluuta samaa reittiä myöden	Puiston sisään ei ole rajoitetun tilan takia tarkoituksenmukaista tehdä laajoja rengasreittejä, mutta puiston ulkopuolella olevat yhdysreitit muodostava sellaisen	Ei muutosta.
Reittien merkitsemiseen maastoon tulee kiinnittää huomiota, nyt puutteellisia.	Kiinnitetään huomiota puiston toiminnassa.	Ei muutosta.
Matkailuyhdistys Kurjenkello Tulevaa Savojärven ympäri kiertävää reittiä pidetään erittäin tärkeänä ja yhdistys toivoo, että reitti voidaan rakentaa vanhaa kunnioittaen ja alueen historia huomioon ottaen.	Tämä näkemys on kirjoitettu myös suunnitelmaan.	Ei muutosta
Uudelle Savojärven reitille ehdotetaan entistettäväksi vanha ”metsäkaartilaisten piilokorsu”, jollaisia alueella lienee viime sotien aikana ollut muutamia.	Ehdotus on hyvä.	Otetaan maininta mukaan suunnitelmaan (luku 6). Toteutetaan resurssien sallimissa rajoissa.
Turun yliopiston biologian laitos Lammenrahkan erämainen luonto, erityisesti linnusto on arka häiriölle. Laitoksen mielestä Savojärven kiertävää polkua ei pitäisi rakentaa.	Suunniteltu Savojärven reitti kulkee yli 1 km päässä parhaista lintualueista. Suunnitellun reitin vaikutuksesta linnustoon on tehty erillinen arvio kesällä 2003 ja vaikutus todettiin minimaaliseksi. Reitin toteuttaminen tyydyttää suuren yleisön uteliaisuutta riittävästi ja vähentää paineita lähteä upottavalle Lammenrahkalle vastoin kieltoa.	Savojärven kiertävän reitin vaikutusten yksityiskohtaisempi tarkastelu on lisätty lukuun 17.
Lounais-Suomen ympäristökeskus LOS pitää Savojärveä kiertävää reittiä erityisen riskialttiina, koska Lammenrahka on alueen ainoa suo, joka on ollut jo ennen kansallispuiston perustamista kieltoalueena ja siksi siihen kohdistuu suuren yleisön mielenkiinto muuta puistoa enemmän. Lisäksi alueella pesii uhanalaista lintulajistoa. Toisaalta ympäristökeskus ymmärtää järven kiertävän polun olevan merkittävä luontomatkailun kannalta.	Kuten edellä.	Ei muutosta.
Polun vaikutuksia tulisikin vielä tarkastella yksityiskohtaisemmin ennen sen toteuttamista	Suon linnusto on tutkittu aiemmin ja erillinen arvio reitin vaikutuksesta tehtiin kesällä 2003.	Savojärven kiertävän reitin vaikutusten yksityiskohtaisempi tarkastelu on lisätty lukuun 17.

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Pöytyän kunta Kuhankuonolta Pöytyän Haukkavuoreen johtava yhdysreitti kulkee Valkiais-saarenrahkan sivuitse siten, että polku kiertää Valkiaissaarenrahkalle pohjoiseen pistävän kallioisen luonnonkauniin metsäniemekkeen kautta. Esitämme, että paikalle rakennetaan nuotiopaikka ja näkötorni.	Puistoon tulee tämän suunnitelman mukaan jo 4 tornia (tai lavaa). Enempää ei pidetä mahdollisena puiston kehittämisen tässä vaiheessa. Nuotiopaikka mahdollinen	Lisätään Hyttysennokan nuotiopaikka suunnitelmaan.
Lisäksi esitämme, että em. näköala-/nuotiopaikalta rakennetaan etelään kokonaan uusi polku, joka yhtyy Pöytyän puolella Kuhankuonon rajakiveltä etelään suuntautuvan kiertoreitin itäosaan.	Tämä reitti tulee melkein kokonaan yksityismaalle eikä sitä pidetä välttämättömänä.	Ei muutosta.
Reitistön viitoituksessa, esitteissä ja opastauluissa tulisi huomioida Pöytyän Haukkavuoreen johtavan yhdysreitit esille tuominen.	Otetaan huomioon.	Ei muutosta suunnitelman tekstiin.
Yläneen kunta Kansallispuisto on tarkoitettu suuren yleisön käyttöön, josta syystä alueen edustavia osia tulisi saada poluston piiriin. Kansallispuiston käytön kannalta Savojärven ympäri kiertävä reitti kanavoi käytön yhdensuuntaiseksi, mikä on käyttäjien kannalta miellyttävämpää. Näin ollen reitin toteuttaminen on kannatettavaa.	Ehdotus on hyvä ja suunnitelman mukainen.	Lisätään maininta yhden-suuntaisesta liikenteestä.
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri Savojärven pohjoispuolitse vedettäväksi suunniteltu luontopolku tulee poistaa. Reitti häiritsee oleellisesti erämaisen Lammenrahkan suoalueen luontoa, erityisesti harvalukui- nen riekkokanta viihtyy usein juuri rannan tuntumassa. Lento- pelotetut riekot ovat helppo saalis pedoille.	Suunniteltu Savojärven reitti kulkee yli 1 km päässä parhaista lintualueista. Reitit toteuttaminen tyydyttää suuren yleisön uteliaisuutta riittävästi ja vähentäne paineita lähteä upotavalle Lammenrahkalle vastoin kieltoa. Riekko on arvokas laji puistossa, vaikka ei olekaan uhanalainen tai direktiivilaji. Sen pakoetäisyys on niin lyhyt, että reitillä kulkevat ihmiset tuskin pelottavat sitä kovin usein lentoon.	Savojärven kiertävän reitin vaikutusten yksityiskohtaisempi tarkastelu on lisätty lukuun 17.
7.1 Telttapaikat, laavut ja varaustuvat Varsinais-Suomen liitto	Ehdotus on vastoin Kuhankuonon retkeilyreitistön kanssa soveltuvaa työnjakoa. Tämä edellyttäisi uutta sopimusta retkeilyreitistön ja kuntien kanssa	Ei muutosta
Varsinais-Suomen partiopiiri ry Kuhankuonon nuotiopaikka on ollut tärkeä levähdys- ja aloituspaikka partiolaisille. Nuotiopaikan säilyttämistä toivotaan vielä harkittavan Tarvitaan vesipiste.	Nuotiopaikka on aiheuttanut ongelmia arassa kohteessa (kulumista, roskia jne) Vesipiste on Kurjenpesällä, mutta veden laatu on huono.	Ei muutosta Lisätään maininta tekstiin.

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Varsinais-Suomen partiopiiri ry (jatkuu)		
Partiolaiset kaipaavat leirialuetta (ei camping-aluetta), jossa voidaan pitää 40-100 hengen leirejä. Tätä varten tarvitaan wc, keittokatos, sopivaa maastoa, nuotio- ja uima-alue.	Tutkitaan mahdollisuus leiripaikan saamiseen yhteistyössä Auran kunnan kanssa.	Ei erillistä lisäystä suunnitelman tekstiin.
Matkailuyhdistys Kurjenkello Retkeilijöille tehdään vesipiste Kurjenpesän yhteyteen.	Vesipiste on Kurjenpesällä, mutta veden laatu on huono.	Lisätään maininta tekstiin.
Muutamille levähdyspaikoille tulisi rakentaa katoksellisia pöytävarustuksia.	Ehdotus on hyvä.	Lisätään maininta tekstiin.
Savojärven rantaan toivotaan rakennettavaksi kanoottilaituri ja maastoon muokataan paikka veneiden ja kanoottien laskua varten	Ehdotus on hyvä	Lisätään luvun 7.1 loppuun uusi kappale Virkistymisen vesillä, johon asiasta otetaan maininta. Kuten edellä.
Kurjenpesän yhteyteen tehdään uimareille mukava uintipaikka.	Ehdotuksen toteuttamismahdollisuutta uuden laiturin yhteydessä tutkitaan.	
Auran kunta Kunnalla on valmius toimia yhteistyössä Mh:n kanssa vierekkäin olevien kunnan virkistysalueen ja virkistysvyöhykkeen puitteissa erityisesti alueen varustusta parannettaessa ja kehitettäessä. Tämä koskee erityisesti käyttövesiratkaisua sekä saunan käytön laajentamista.	Ehdotus on hyvä ja se otetaan huomioon Kurjenpesää kehitettäessä.	Lisätään tekstiin maininta yhteistyön kehittämisestä Auran kunnan virkistysalueen kanssa.
7.1 Näkötornit Pöytyän kunta Esitämme, että Valkiaissaarenrahkalle pohjoiseen pistävän kallioiseen luonnonkauniiseen metsäniemekkeeseen rakennetaan nuotiopaikka ja näkötorni.	Näkötorneja on suunnitelmassa jo melko monta	Lisätään nuotiopaikka Hyttysennokkaan suunnitelmaan
Yläneen kunta Lintutornin rakentaminen puiston portin läheisyyteen olisi toivottavaa, koska siitä avautuisi maisema Lammenrahkalle. Tämä edesauttaisi hienon maisemakokonaisuuden esittelyä, mutta ei kuitenkaan kuluttaisi luontoa. Sijainti pysäköintialueen läheisyydessä olisi myös hyvä asia. Kunta on valmis yhteistyöhön tornin rakentamisessa.	Paikka on hyvä ja liittyy luontevasti puiston porttiin.	Lisätään maininta tornista tekstiin, toteutus voi tapahtua käytettävissä olevien varojen puitteissa

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri Erityiskiitoksen ansaitsevat myös alueelle suunnitellut näkötornit, joiden yhteyteen, kuten myös luontotuvan yhteyteen, tulee saada yleisön käyttöön havaintovihkot lintutornien tapaan. Vihkot palvelevat yleisön lisäksi myös Metsähallituksen tiedonkeruuta puiston lajistosta. Ainakin Kurjenpesän yhteyteen rakennettava torni tulee toteuttaa niin, että portaissa kulkeminen ei tärisytä näkötornin rakenteita.	Ehdotus on hyvä ja se voidaan toteuttaa ilman mainintaa suunnitelmassa.	Ei muutosta.
7.5 Matkailun yritystoiminta Matkailuyhdistys Kurjenkello Alueen matkailuyrittäjien ja Metsähallituksen tulisi vähintään kerran vuodessa käydä yhteiseen neuvonpitoon yhteistyön ja alueen (luonto)matkailun kehittämiseksi.	Ehdotus on hyvä.	Tämän luonteista asiaa ei ole tarpeellista kirjata suunnitelmaan.
Turun yliopiston biologian laitos On tärkeää, että Metsähallitus osallistuu aktiivisesti jo suunnitteluvaiheessa erityisesti alueella tehtäviin matkailun kehittämishankkeisiin.	Metsähallitus osallistuu mahdollisuuksien mukaan niihin hankkeisiin, jotka koskevat sen hallinnassa olevia alueita.	Ei muutosta
8. Opastus Pöytyän kunta Kuntien ylläpitämät kansallispuistoon liittyvät palvelut huomioidaan mahdollisuuksien mukaan esitteissä sekä Kurjenpesän luontotuvan, puistonportin ym. opastustauluissa	Ehdotus on hyvä.	Lisätään maininta kuntien ylläpitämistä palveluista.
Varsinais-Suomen partiopiiri ry Puistovastaavan tms. henkilön yhteystiedot olisi hyvä olla näkyvissä infotauluissa ja esitteissä.	Infotauluissa ja esitteissä on alueesta vastaavan Metsähallituksen yksikön ja lähimmän asiakaspalvelupisteen yhteystiedot. Henkilöt vaihtuvat.	Ei muutosta
10. Tutkimus Turun yliopiston biologian laitos Pukkipalo on keskeinen kenttäkurssien opetuskohde. Sujuva kulkuyhteys alueelle tulee säilyä.	Kulku Härmälänkallion pysäköintipaikan kautta käy yhtä helposti kuin Takaniitynvuoren kauttakkin.	Ei muutosta
11. Suunnitelman toteutumisen arviointi ja päivitys sekä kansallispuiston tuleva laajentuminen Turun yliopiston biologian laitos Lammenrahkan pohjoispuolella sijaitsevalla Raasin alueella on myös huomattavia luontoarvoja. Laitos kannattaa näiden valtion alueiden liittämistä kansallispuistoon mahdollisuuksien mukaan.	Asiaa selvitetään lähivuosina.	Ei muutosta

Lausuja, suunnitelman luku sekä tätä koskeva kommentti tai ehdotus	Metsähallituksen vastine	Kommentin tai ehdotuksen aiheuttama toimenpide suunnitelmassa
Lounais-Suomen ympäristökeskus Esitystä ... Raasinkorven liittämisestä kansallispuistoon LOS kannattaa ja pitää sitä valtioneuvoston Etelä-Suomen metsien suojelusta tekemän periaatepäätöksen kohdan 10 mukaisena toimenä, jossa suojelukohteiden lähialueiden suojelu tulee selvittää vuoden 2004 loppuun mennessä.	Suunnitelmassa on esitetty asian selvittämistä. Puolustusvoimien käytön turvaaminen ja luonnon-suojelun vaatimukset saattavat olla yhteen sovitettavissa.	Ei muutosta
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri Suunnitelmassa on oikein nostettu esiin ja visioitu Raasinkorven tulevaa käyttöä. Toivottavasti ainakin Raasinkorven arvokkaimmat osat voidaan liittää osaksi kansallispuistoa.	Ei kommenttia	Ei muutosta.
14. Palvelurakenteiden huolto Nousiaisten kunta Palvelurakenteiden huollosta tulee sopia mahdollisimman pikaisesti. Tähän on erityinen tarve osoitettujen opastus- ja pysäköintipaikkojen huollon osalta, kuten yksityistieosuudet, pysäköintipaikkojen kunnossapito, puu- ja jätehuolto jne.	Kysymys huollon ja ylläpidon vastuista on tärkeä ja tekstiä on syytä tarkentaa tältä osin.	Lisätään periaatteet opastus- ja pysäköintipaikkojen huollosta sekä yksityisteiden ja pysäköintipaikkojen ylläpidosta tekstiin.
Varsinais-Suomen partiopiiri ry Roskisten yhteyteen tulee laittaa lajitteluohjeet, ei riitä että ne ovat opastustauluissa	Otetaan huomioon puiston toiminnassa	Ei muutosta tekstiin
16. Resurssit ja aikataulut Varsinais-Suomen liitto Suunnitelman aikataulu on laadittu siten, että kansallispuiston rakenteet olisivat valmiit vuoden 2004 aikana. Liitto esittää, että alueen toteuttamista kiirehdyttäisiin alueeseen kohdistuvan käyttöpaineen vuoksi.	Metsähallitus on samaa mieltä perusteluista. Esitetty vuosiluku on tavoitteellinen, toteutus riippuu kuitenkin tarkoitukseen osoitetuista varoista.	Ei muutosta.

17. Suunnitelman vaikutusten arviointi

Ekologiset vaikutukset

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Natura-luontotyytit eivät kaikilta osin vastaa ainakaan kartalta tarkastellen luontotyyppioppaan perusteella luokiteltuja luontotyypejä. Esim. Vajosuon kaakkoispuolen metsäalue ei ole luontotyyppiä keidassuo. Natura-luontotyytit tulisi selvittää maastossa samalla tavalla kuin muutkin aluetta koskevat luontoarvot.

Vajosuon osalta kartassa oli virhe, joka on korjattu. Vuonna 2003 tehdyssä kartoituksessa Metsähallituksen kuviotiedot Natura-luontotyyppien osalta tarkentuivat.

Virhe on korjattu

Merkittävä osa palveluvarustuksesta on syntynyt pikku hiljaa ilman tarkkaa yleissuunnitelmaa tai kunnollista arviota niiden vaikutuksista alueen luontoarvoihin. Tämän vuoksi jokainen suunnitelmassa esitetty uusi reitti tai muu palveluvarustus tulee tarkastella luontoarvojen suhteen erityisen tarkasti ja varmistaa, että kokonaisuus on sellainen, että alueelle jää riittävästi tilaa lajeille, jotka häiriintyvät pysyvistä reitistä.

Maastossa on suoritettu lisää vaikutusten arviointeja ja tarkastelua kappaleessa 17 on täsmennetty. LAC-järjestelmä otetaan käyttöön puistossa matkailun ympäristövaikutusten jatkuvaan seurantaan (kts. 17.2)

Tekstiä on täydennetty

Savojärven kiertävä reitti ja Pukkipalon alueen kulumisen ovat sellaisia seikkoja, joita tulisi tarkastella tarkemmin. Näiltä osin tuleekin tarkentaa niiden vaikutusten arviointia ennen ko. seikkojen ratkaisua.

Savojärven reitin ja Pukkipalon osalta on tehty lisäselvityksiä

Lisäselvitysten perusteella vaikutusten arviointia on tarkennettu, johtopäätökset eivät ole tämän takia muuttuneet

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

18.1.2005

YM 9/5741/2004

Metsähallitus
PL 94
01301 VANTAA

METSÄHALLITUS

2 1. 01. 2005

2427 / 623 / 2003

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirje Dnro 2427/623/2003, 29.12.2004

Asia
Ärende

Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on 29.12.2004 päivätyllä saatekirjeellä lähettänyt ympäristöministeriölle Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnonsuojelulain (1096/1996) 19 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelty ministeriöön vahvistettavaksi tullessaan muotoon. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus seurata hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelua sekä tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin.

Metsähallituksen Kurjenrahkan kansallispuiston hoidolle ja käytölle asettamat tavoitteet ovat sopusoinnussa Kurjenrahkan kansallispuistosta annetun lain (1295/1997) 1 §:ssä säädetyn perustamistarkoituksen kanssa. Maankäytön vyöhykejako sekä luonnon suojelulle ja hoidolle asetetut tavoitteet edistävät toteutuessaan kansallispuiston perustamistarkoituksen saavuttamista.

Kansallispuisto on osa laajempaa Naura 2000 -aluetta (F10200084). Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on arvioitu, että sen perusteella tehtävät toimenpiteet eivät todennäköisesti merkittävästi heikennä Natura 2000-alueen luonnonarvoja. Pitkällä aikavälillä suunnitelman toteuttamisen on - erityisesti ennallistamisen ja luonnonhoidon avulla - arvioitu vaikuttavan pikemminkin myönteisesti sekä Natura 2000-alueen luontotyypeihin että luontodirektiivin liitteen II lajeihin. Ministeriö katsoo, että suunnitelmassa esitetyt arviot perustuvat riittävään tietoon ja jo saatuihin kokemuksiin muilta suojelualueilta, joten hankkeen vaikutuksia Natura 2000 -alueeseen ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Metsähallituksen laatima ehdotus Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi täyttää tehtävänsä suojelualueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa sen Metsähallituksen esittämässä muodossa.

Euroopan komissio hyväksyi 13.1.2005 Suomen ehdotuksen boreaalisen luonnonmaantieteellisen vyöhykkeen Natura-alueiksi. Päätös merkitsee sitä, että suojelutoimet Kurjenrahkan Natura 2000 -alueen osalta - käytännössä kansallispuiston laajentaminen - on toteutettava viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä. Luonnonsuojelun taseessa olevien, Kurjenrahkan lohkoon rajoittuvien Raasinkorven valtionmaiden liittäminen kansallispuistoon

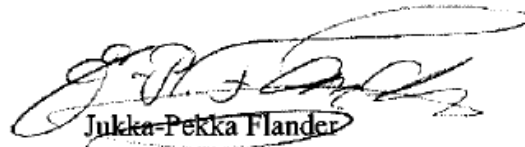
voidaan selvittää. Euroopan komission päätös ei vaikuta puolustushallinnon käytössä olevien Raasinkorven valtionmaiden liittämisikatauluun, koska ne eivät kuulu Kurjenrahkan Natura 2000 -alueeseen.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Flander

LIITTEENÄ

Metsähallituksen ehdotus Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi, 28.12.2004

TIEDOKSI

Maa- ja metsätalousministeriö
Puolustusministeriö
Lounais-Suomen ympäristökeskus
Varsinais-Suomen liitto
Varsinais-Suomen TE-keskus
Turun yliopiston biologian laitos
Yläneen kunta
Pöytyän kunta
Auran kunta
Turun kaupunki
Vahdon kunta
Maskun kunta
Nousiaisen kunta
Mynämäen kunta
Lemun kunta
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri

Vuonna 2006 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

No 154 Laitinen, Tiina 2006: Tikankontin (*Cypripedium calceolus* L.) tila Suomessa. 96 s.

No 155 Perttula, Minttu 2006: Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvulla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. 66 s

Sarja B

No 77 Luhta, Pirkko-Liisa & Moilanen, Eero 2006. Iijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2000–2004. 81 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-470-5 (nidottu)
ISBN 952-446-471-3 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisun voi ladata osoitteesta:

www.metsa.fi/hks